

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Carl Post's barndom

Billedfortegnelse

- Side 1 Skovløberstedet "Ebbekøbhus"
Side 3 Forfatteren som barn
Side 4 "Gydehuset"
Side 6 "Hyldekrogen"
Side 7 Hans og mig med mælkekrukken
Side 10 Det gamle spisestel, som niece Lene nu har
Side 12 Tikøb vindmølle
Side 15 Annonce for Richs
Side 18 Fluefanger
Side 20 Tavle fra bistade
Side 23 Fætre, kusiner og nabobørn
Side 25 Soldug
Side 26 Oldenborre
Side 27 Snekastere fra nabolaget
Side 31 Rationeringsmærker
Side 33 Sølvpapirstimler til forstyrrelse af radar
Side 36 Frihedskæmpere. Min far, Eivin Nielsen, yderst til venstre
Side 37 Ulla Christensen, Hans, ferie pige hos Christensens, mig
Side 40 Skovløberstedet "Hestehavehus"
Side 41 Skruede tørv
Side 45 Søndagsskolen. Min far bagved ca. midt i billedet, Hans og mig yderst og nr. 3 fra højre
Side 46 Julekalender
Side 53 Skolebillede. Jeg er nr. 3 fra venstre i midterste række
Side 54 Skolebillede. Jeg sidder yderst til venstre
Side 64 Hans, mor, mig og far
Side 67 Anna og Karl Larsen (mormor og morfar), Johannes Larsen (morbror), mor med mig og far med Hans foran
Side 69 Mor, mormor, morbror Johannes og morfar
Side 70 Vårfluelarver i "indpakning"
Side 71 Morfar skubber Hans og mig
Side 73 Hans og kusine Karin på vognen, morbror Johannes ved hesten
Side 74 Cikorie
Side 75 Min mors tante Marie og morbror Karl, min mormor
Side 76 Hans, far, morfar, mig og mor
Side 78 Plejl
Side 80 Halmhuset
Side 81 Skabet med skriveklap
Mormor og morfar

*Barndoms-
erindringer*

1936 - 1951

af

Carl "Post" Chr. Nielsen

Forord

For en del år siden sagde min mor til mig: "Din morfar har skrevet om sit liv, og jeg har skrevet om mit, så nu er det din tur til at skrive for vore efterkommere."

Jeg har mange gange lagt planer, men fik aldrig rigtig taget mig sammen. I 2011 begyndte jeg på ferien i Norge at skrive om min bror Hans' og mine ferier hos vore morforældre i Sasserup ved Holbæk. Efter hjemkomsten forelagde jeg resultatet for den nærmeste familie og blev opfordret til at fortsætte. Jeg begyndte så fra fødslen, som jeg naturligvis ikke husker, så jeg har plukket fra min mors erindringer vedr. mine første leveår. Beretningen om ferierne findes sidst i denne bog.

Min far var nr. otte af en børneflokk på ni. De fleste var som voksne bosiddende i og omkring Fredensborg. Farbror Einer var skovløber i Endrup Hegn. Farbror Ludvig boede i KFUM ved baneoverskæringen i Fredensborg. Han havde rulleforretning. Desuden udlejede han kravlegårde og støvsugere. Sammen med sin kone Isse holdt han søndagsskole. Farbror Harry havde skomagerværksted i Fredensborg. Faster Andrea var gift med snedker Vilhelm Olsen i Kvistgård. Faster Johanne (Bitten) var gift med banearbejder Carl Larsen. De boede på "Højbakke" i Kvistgård. Farbror Kaj boede i Helsingør og arbejdede på værftet. Fastrene Anna og Ellen var begge gift og boede i København.

Som det ses var familien Nielsen stort set blevet i omegnen af Fredensborg. De sås jævnligt hos mine farforældre i skovløberstedet Ebbekøbhus ved Knorrenborg Vang, hvor det kunne gå lystigt til.

Når man begynder på en beretning som denne, tror man, at "det kan jeg da ikke huske noget om". Men når man først er i gang, går det strygende. Det viser sig, når man tror, man er færdig, at der kunne skrives meget mere. Et sted skal man jo slutte, og det blev så foreløbig ved min konfirmation.

Denne bog består af små og store erindringsglimt, som min kone, Esther, har redigeret og læst korrektur på.

Jeg vil takke alle dem, der med deres forhåndsinteresse har holdt mig i gang. En hjertelig tak til niece Dorthe for sponsorstøtten, og en varm tak til min elskede "sekretær". Uden de to var denne bog ikke blevet til.

Humblebæk, sommeren 2013
Carl Chr. Nielsen

Min barndom 1936 - 1951

Jeg blev født i Lønholt den 15. september 1936. Mine forældre er Chr. Ejvin Nielsen, søn af skovløber Chr. Nielsen og Marie, Knorrenborg Vang, og Bodil Margrethe, datter af husmand Carl Laurits Larsen og Anna Elisabeth f. Carlsen, Lodvejen 1, Sasserup v. Holbæk. Mine forældre havde overtaget huset på Kongevejen ved Ebbekøb Bro efter min farbror Einer og tante Johanne, som var flyttet til skovløberstedet "Gydehus" i Reerstrup.

Om min første levetid skriver min mor i "Fra Husmandsdatter på Midtsjælland til Postmutter i Nordsjælland" følgende:

"Da vi nåede september 1936, blev Ejvin indkaldt til eftertjeneste ved Militæret i Holbæk. Da vi ventede en baby når som helst, blev jeg sat i "pleje" hos Einer og Johanne i Gydehuset. Ejvin blev heldigvis kasseret, så han kom hjem efter tre dage i tjenesten, og vi flyttede tilbage til Lønholt. Da vi kom hjem, kom der en nabo med en bunke agurker, så vi fik travlt med at skrælle og ordne dem, men da Carl meldte sin ankomst dagen efter, fik jeg ikke syltet dem. Det blev Johanne, som skulle passe mig, der overtog det. Ja, vi fik en dejlig stor dreng 15.9.1936. Han vejede 4 kg, så han var ikke helt lille. Svigermor var på besøg i København, men Svigerfar kom på besøg om aftenen. Han var meget stolt, da det var den første sønnesøn. Han kaldte ham La Peter. Hvor han havde det fra, ved jeg ikke, men han var meget glad for ham. Vi havde været heldige at få en barneseng og en høj barnestol fra Anna og en barnevogn fra Einers, og så havde jeg selv syet tøj. Far og Mor gav sengetøj og et dejligt lyseblåt tæppe. Så gik de første dage, og Johanne tog hjem. Nu skulle jeg selv passe den lille ny. Det var noget, jeg ikke havde prøvet før, så jeg var godt nervøs, men det gik.

Den første søndag, vi var ene, havde jeg kogt bleerne. De stod i vaskehuset, og jeg gik og lavede mad. Jeg kunne ikke forstå, hvor Ejvin var, men pludselig så jeg, at han var ved at hænge tøjet op. Han havde vasket og skyllet det, og det var rigtig nok ikke noget, mændene lavede dengang. De kørte heller ikke med barnevogn, men det fik jeg næsten ikke lov til, når vi var ude at gå.

Så skulle vi have den lille døbt. Vi blev enige om navnene Carl Christian efter Morfar og Farfar. (Min mor ville gerne, at jeg skulle have heddet Manniche til mellemnavn, men det var min far imod, da jeg ikke skulle have øgenavnet "maddike" i skolen). Det skulle være i Grønholt Kirke den 25.10.1936. Vi ville gerne have noget af familien med, så Mor kom nogle dage før og hjalp mig. Alt gik godt, og barnet opførte sig pænt i kirken. Vi havde en dejlig fest bagefter. Johanne var hjemme og lavede mad, mens Einer var med i kirke sammen med alle fra Holbæk. De havde lejet en bil for at kunne være med. Morfar, som nu var blevet Oldefar, og Mormor, som var blevet Oldemor, var meget stolte af det.

Foråret 1937 rejste Einer og Johanne fra Gydehuset til Endrup Hegn, og vi kunne så leje Gydehuset. Det var meget billigere. Vi gav 35 kr. om måneden, hvor vi boede, og skulle give 100 kr. om året i Gydehuset. Men så skulle vi også selv holde det både indvendig og udvendig med maling og kalkning, og så kom skovrideren en gang om året og så efter, om vi opfyldte vor pligt.

Vi flyttede fra Lønholt til Gydehuset den 1. maj 1937. (Huset lå på Gydevej i Reerstrup ca. midt mellem Fredensborgvej og Hornbækvej i Danstrup Hegn. Det er senere brændt ned.) Den dag var Ejvin som sædvanlig på arbejde, så jeg havde travlt med at gøre huset rent. Carl var jo ikke så stor, så han blev flyttet fra det ene rum til det andet og til sidst ud i vaskehuset. Da jeg var færdig, trillede jeg med barnevognen mod Gydehuset. De fleste af møblerne var flyttet aftenen før. Turen gik godt, indtil jeg nåede ud for Niels Olsen, Holgestrup, så gik det ene hjul af barnevognen, og jeg måtte køre det sidste stykke på 3 hjul. (Det er ca. 200 m.)

Det var mærkeligt at flytte fra et sted, hvor landevejen gik lige uden for huset,

til et sted i den stille skov. Jeg mærkede nu ikke så meget til det i den første tid, for allerede dagen efter rejste jeg med Carl til Sasserup. Mor og Far havde sølvbryllup den 4. maj, og jeg skulle hjem og hjælpe til. Ejvin kom først et par dage efter, men alt gik godt. Vi havde en dejlig fest.

Men så tilbage til hverdagen. Det var et gammelt hus med to små stuer, et temmelig stort køkken med stengulv og stalddøre til det fri. Murene var meget tykke, godt en meter, så der var et helt lille bord i vindueskarmen.

Der var et godt komfur og vaskekedel i køkkenet og en god brændeovn

i den ene stue. Den anden stue brugte vi som soveværelse. Vi kom jo nemt til brændet. Da Ejvin arbejdede i skoven, og vi boede lige op ad den, var det bare at gå ud og samle, hvad vi skulle bruge. Det var meget lidt, vi købte. Det var især nemt med hugspåner og grankogler. De var lige til at putte på ilden. Til huset hørte også udhus og brændeskur, så der var mere plads ude, end vi havde inde. Det var ikke det store Ejvin tjente i skoven, men med billigt brændsel og en stor have til kartofler og andre grønsager gik det. Der var også et stort stykke med hindbær og en del buske med solbær, som vi plukkede og solgte. Det var fine bær, som vi fik en god pris for. Det hjalp alt sammen på økonomien, men var også hårdt arbejde. Det hjalp også, at Ejvin havde arbejde i skoven det meste af sommeren med plantning og udtynding af graner. Der var ellers ikke arbejde til de løse om sommeren, men Skovfoged Nissen fra skovfogedhuset i Danstrup var meget flink til at skaffe arbejde bl.a. med at save og flække hans brænde. Brændet var en del af hans løn, så der var meget.

(Der var et par skovarbejdere, der mente, at "Gydehus" var et sted, hvor de skulle holde deres frokost. De gik bare ind og satte sig for at spise deres mad. Mor var lidt urolig ved det, og deres sprog var vist heller ikke stuerent. Min far kom uventet hjem, og så var det slut med at hygge sig i skovarbejderhuset hos fru Nielsen. De blev lovet al landsens ulykker, hvis de kom igen, så det gjorde de ikke. De havde jo også deres røde skure, men det var nok hyggeligere hos mor.)

Vi havde en oplevelse i det gamle hus, som jeg nu vil fortælle, så kan I tro det, om I vil. En nat vågnede vi og så en lille mand, ca. en meter i højden, komme ind gennem et lille vindue, som var til højre, og gå eller svæve hen gennem rummet. Han var klædt i noget gammeldags tøj med knæbukser, nærmest som en rigtig kavaler - Han forsvandt ud til venstre gennem døren, der var lukket. Det, der vækkede os, var nok, at vores hund hylede, men manden så vi begge to, og Carl, der ikke var ret gammel, rejste sig op i sengen og sagde: "En mand, en mand!" Vi har ikke kunnet finde nogen forklaring på det, og det gentog sig ikke i den tid, vi boede der. Der er ingen andre, som har boet der, og som vi har talt med, der har set ham.

Vi fik tit besøg af Ejvins søster Bitten. Hun var blevet alene med Jonna, der var på alder med Carl, og Carlo, der var nogle år ældre. Når vi så fulgte hende hjem om aftenen, puttede vi Carl og Jonna i den ene barnevogn og Carlo i den anden. Så kunne de sove på hjemturen. En gang, vi var på vej til Kvistgård, blev vi påkørt bagfra af to cykelryttere. Der skete intet udover, at vi blev forskrækkede, og Ejvin skældte dem ud. Da vi nåede hjem hos Bitten, kom Carlo med en 25 øre og gav Ejvin den. Han sagde: "Den skal du have for, at du skældte dem ud, men hvis du havde taget dem med ind i skoven og tævet dem, havde du fået en krone."

Jonna og Carl legede godt sammen. Han kaldte hende Bebbo, så det blev til, at vi andre også kaldte hende det. Han var så god til at hjælpe hende. En dag vi sad dernede og drak kaffe, sad Jonna under bordet og lod "en lille tår" løbe. Da Carl opdagede det, sagde han: "Nåh, Bebbo" og løb ud efter karkluden for at tørre op, så hun ikke skulle skældes ud.

En gang kørte Morbror Carl, som havde Dampvaskeriet "København" i Holbæk, for Mor og Far op til os. Vi havde også inviteret Svigermor og Svigerfar. Da vi havde spist, blev Carl lagt ind for at sove. Hans seng stod for enden af vore senge, hvor Svigermor havde lagt sin fine hat. Så var Carl vågnet, havde fået fat i hatten og pillet blomsterne af. Jeg blev rædselsslagen, da jeg så det, men fik da fortalt det, så Tante Marie hørte det. Vi listede så hatten ud af vinduet, og Tante Marie, der var fiks på fingrene, fik blomsterne sat på igen. Hun kunne ikke få plads til den ene, men hatten var reddet, og Svigermor opdagede det aldrig

Tiden gik ellers godt i Gydehuset, men det var gammelt, og mus var ikke til at holde ude, så alle madvarer måtte dækkes omhyggeligt til. Brønden var gammeldags med vinde og en spand til at hejse op og ned. Det var tungt og besværligt, især da vi igen ventede en lille. Han kom lige to år og to dage efter Carl, så nu var vi fire, og Carl var blevet storebror.

(Min far arbejdede engang ikke så langt fra "Gydehus", og hvem dukkede op der. Det gjorde jeg, som var stukket af hjemmefra uden, at mor havde opdaget det. Jeg fandt min far – havde nok hørt, at der blev brugt økse – fik et rap i rumpen og blev sendt retur. Jeg fandt da også hjem, men far skyggede mig hele vejen og så, at jeg kom godt hjem.

Da min far i 1939 blev ansat ved postvæsenet i Tikøb, kunne vi ikke længere bo i "Gydehus", som var forbeholdt skovens folk.)

Min mor skriver:

Omsider lykkedes det os at leje en stue og køkken i Hyldekrogen. Huset lå, hvor vejen til Fredensborg nu går ved Milestenen ved Gydevej til Holgestrup, så vi flyttede knapt en halv km. Det var meget småt, så vi håbede på noget bedre. Vi klarede os da, selv om Hans måtte sove i spisekammeret, og vi måtte hente vand hos naboen. Det var et skovløbersted, som hed Musehus, så

manden blev aldrig kaldt andet end Musepeder. Da der var flere voksne sønner, var der megen vask, drengene kaldte konen: "Damen, der altid vasker". Jeg fik et "skovkort" (sankekort), så jeg kunne samle brænde i skoven. Det var også nødvendigt, da det var en meget hård vinter. Carl og Hans var så alene, når jeg gik i skoven, men heldigvis var der ikke så langt, så jeg var ikke væk ret længe. De fik gerne nogle rosiner at more sig med, til jeg kom tilbage.

Det er ikke meget, jeg kan huske fra "Hyldekrog". Vi havde en hund, som bare forsvandt. Jeg gætter på, at den blev foræret væk. Vi fik et telt, der var lavet af en gødningssæk. Jeg kan også huske de danske soldater, som far talte med ved Fredensborg den 9. april 1940. De ville til Sverige.

Der var et stykke vej fra "Hyldekrog" til Tikøb på arbejde, men i efteråret 1940 fandt far et noget forfaldent husmandssted i Tinkerup.

Uddrag fra Helsingør Leksikon:

"Tinkerup er navnet på et område, som egentlig ikke er en by. Området var indtil starten af 1800-tallet næsten ubebygget, men henlå som overdrev for de omkringliggende byer Lille Esbønderup, Reerstrup og Tikøb. Store dele af området udgjordes af den vidtstrakte Tinkerup Mose. Det vestligste område var udlagt til overdrev for byen Reerstrup, hvis to gårde Kroglund og Grønnehavegaard delte området mellem sig. I 1852 udstykkedes Kroglunds jorder og den nye ejendom "Lille Kroglund" opstod (nuv. Tinkerupvej 23). I 1877 udstykkedes Grønnehavegaardens overdrev til en selvstændig ejendom, "Aldersfred" (nuv. "Tinkerupgaard" - Tinkerupvej 21). Her opdyrkede landmanden Niels Martin

Jørgensen under meget vanskelige forhold den hidtidige hede og mose. På det centrale areal havde Lille Esbønderup sit overdrev. Her havde de tre gårde i selve landsbyen fået tildelt et areal, men allerede i 1813 udstykkede gården Blommeaas sit overdrev - hvorved ejendommen "Lille Blommeaas" (nuv. "Tinkeruplund", Tinkerupvej 15) opstod. Få år efter blev det lille husmandssted "Flittighedsbo" (nuv. Tinkerupvej 8) solgt til selveje. I 1828 solgte "Engerupgaard" sit overdrev, hvorved "Birkholmgaard" (nuv. Tinkerupvej 16) opstod. De tre sidstnævnte ejendomme var blandt de første på Tinkerup. En udstykning fra gården "Frederiksminde" i Tikøb skete først langt senere, i 1905 - det er den nuværende "Nyvanggaard" (Tinkerupvej 5). Selve navnet Tinkerup, som kan følges langt tilbage i tiden, antyder, at der i ældre tid (middelalder) formentlig har eksisteret en torpbebyggelse på stedet - i form af en mindre udflytterbebyggelse formentlig fra Tikøb. Denne torpbebyggelse må siden atter være opgivet, hvorefter området har henligget som overdrev."

Tinkerup 1940 – 1949

Når man kørte ind ad Hornbækvej var det første hus på højre side af Tinkerupvej det, der ligger for enden af Tikøb Skovhuse. Her boede Wilms. Jeg mener, han var murer. Hans kone var kogekone og lavede bl.a. mad, da min kusine Jonna i 50'erne blev gift med postbud Christiansens Jørgen.

"Nyvanggaard" var den første gård på venstre side. Her boede Peter Jensen og hans kone, sønnen Johannes, datteren Vita og farfar Jens Jensen, der kunne nyse, så det hørtes i hele Tinkerup – næsten! Det var her, vi hentede to liter mælk i en gul krukke. Det var hverken skummet- eller letmælk. Nej, god og nærende fed sødmælk.

Det næste hus på højre side var "Flittighedsbo". Her boede vi. Vi kaldte det Mosehuset. Det ligger i svinget over for skole/kirke-stien.

I næste sving lå på højre side "Skrædderhuset". Her boede Christian Nielsen med sin kone og fem sønner: Johannes, Gunnar, Svend, Poul og Kaj, kaldet Tinkerupbrødrene. Datteren Ebba var gift og boede i Langstrup, havde sønnen Henry, der jævnligt var på besøg hos bedsteforældrene. På deres mark lå "Rakkerdammen".

Så fulgte gård nr. to på venstre side "Tinkeruplund". Her boede Laurits Christensen med sin kone, sin mor Dora og datteren Ulla. Lærerinde frk. Signe Olsen boede til leje på 1. sal.

Ved næste sving lå på venstre side "Aldersfred", nu "Tinkerupgaard". Her boede Johannes Jørgensen med sin kone Johanne og tre børn: Niels, Inger og Agnes. De havde lærerinden frk. Andersen som logerende. Hos Jørgensen fik min mor en tjans med at ruske hør, dvs. hun skulle trække planterne op med rod og ryste jorden af dem. Hørtaverne, som bruges til hør-garn, går helt ned i rødderne, så derfor skulle hele planten bruges. Hørfrøene var også værdifulde. Af dem fremstilledes hør-

frøolie til medicin. Hørrens blomster er så kønne i røde og blå farver. Jørgensens var lyseblå.

Den næste gård på højre side "Birkholmgaard" ejedes af Ejner Munk og hans kone Elna. De havde fire piger, Else og Grethe, som var flyttet hjemmefra, samt Inga og Karen. Grethe blev senere min kommende kones spejderfører.

På gården på den modsatte side lidt nede på marken boede Carl og Laura Nielsen.

Det sidste hus på højre side nærmest skoven var et husmandssted, som vejmanden boede i. Der var 5 – 6 tdr. land til.

Vejen fortsatte gennem skoven til Kvistgaard. Her måtte man ikke køre med motorkøretøj, så efter besættelsen, hvor der igen var biltrafik, måtte mange vende om, når de på vej til Marianelund Kro havde forvildet sig derud. Man kunne se kroen fra Hornbækvej, så det lå lige for at tro, man skulle den vej. Der var mange, der spurgte efter vej hos os. Vi forklarede, at de skulle tilbage til Hornbækvej, til højre mod Tikøb og så til højre igen gennem skoven mod Gurre. Ved Skovridergården skulle de igen til højre og kom så til kroen, hvor der serveredes både kaffe og mad.

Vejmanden stod for vejens vedligeholdelse. Han slog rabatterne med le og rev senere det tørre græs sammen til høbunker, som han så kørte hjem. Der var jo ikke mange biler på vejene dengang, så der var ikke fare for blyforgiftning.

Om vinteren blev der spredt grus på vejen, når det var glat. Det blev efterhånden kørt ud i vejsiden, hvilket medførte, at græsset groede længere og længere ud på vejen. Så måtte vejmanden ud med skovlen og gøre vejbanen bredere igen. Vejtræer, der kom for tæt på vejbanen med nedhængende grene, og buske, der bredte sig for meget, blev studsede.

Vejmanden kørte tit forbi vores hus med kost og skovl på cyklen. Han passede vist også skole/kirkestien fra Tinkerup til Tikøb.

Flytning

Vi flyttede fra "Hyldekrog" til Tinkerup ved hjælp af en lånt hestevogn fra Niels Olsen "Holgestrup", som ligger midt mellem "Gydehus" og "Hyldekrog". Hans og jeg var to og fire år, så det er begrænset, hvad jeg kan huske fra den flytning.

Huset, vi flyttede til, havde været lejet ud til en tørvegrosserer, som havde haft kontor. Telefonen stod stadig i stuen, og vi fik lov at bruge den til indgående kald. I udhuset lå der en hel bunke tørv, som vi brugte.

Sådan et hus skal vedligeholdes, især med kalk. Om det nu var lejers pligt eller min fars forfængelighed, der var årsagen, så blev stuehuset kalket hvert år inden pinse. Jeg husker, der blandt naboer blev talt om, hvor pænt det blev holdt. Stalden blev ikke kalket hvert år, men gamle ujævne vægge er nok også vanskeligere at kalke

end nye glatte.

Jeg mindes ikke, der blev malet – måske en enkelt gang – men maling holder også længere end kalk.

Stuehuset var stråttækt og blev i øvrigt tækket, mens vi boede der. Det havde én skorsten. Huset lå med gavlen ud mod vejen, og så var der en vinkellænge, som havde været stald og lo. Til højre i loen i forlængelse af stuehuset var der et rum ca. seks gange seks meter med kælder under. Den blev delvist fyldt med jord og rummet med halm til loftshøjde. Det ville lune om vinteren, når der ikke var et stort tomt rum med mange utætheder i væggene.

Til venstre var der en dør ud til den gamle stald, hvor der var et bord langs væggen mod gården (værksted) og en dør ud til det fri. Vi havde tørv og brænde i det meste af rummet, men i et hjørne var lokummet. Far satte et par lægter op med et stykke stof imellem som afskærmning. I gavlen havde vi hønsehus, hvor der førhen havde været svinestald.

Over gården var der en længe, vi kaldte stalden. Den var nok først bygget i 1920'erne. Der var pladetag. I den ende af bygningen, som var nærmest vejen, var en vognport. Der stod en bil, der var ejet af Johannes, ejerens søn. Bilen var ret høj og havde trinbræt. Den var opklodset. På grund af besættelsen var der ikke benzin og gummi til privatkørsel. Der var en trappe op til kornloftet, og bagerst stod der en selvbinder, en såmaskine og andre landbrugsredskaber.

I gården stod pumpen. Den var ikke uden problemer. Tuden var forsynet med en stofpose til at opsamle småpinde og andre urenheder i. Pumperøret var utæt, så der skulle stå så meget vand tilbage i det, når man var færdig med at pumpe vand op, at det kunne spædes op næste gang. Hvis røret var tomt, og gummiskiven, der skulle skabe vakuum, ikke var tæt, kom der intet vand. Der var en frostsprængt revne i pumpen over brønddækslet og en mere ca. en meter under dækslet, hvor vandet altid løb ud. Det var så galt, at smeden måtte ud og reparere røret. Jeg husker, at pumpen blev afmonteret, og røret blev taget op. Det ragede godt op i vejret.

Jeg fik jo ikke beskrevet huset indvendigt. Man gik lige ind i køkkenet (fra gårdsiden) og så til højre ind i stuen, hvor der var tre vinduesfag: To mod syd til gården og et i gavlen mod øst. Fra stuen ind i værelset, hvor vi drenge sov. Her var et vindue mod nord. Videre til forældresovværelset, hvor der også var et vindue mod nord. Derfra til venstre, og så endte man igen i køkkenet.

Stuen

Spisestuen lå i husets sydøstlige hjørne ud mod gårdspladsen. Først stod der en bæk ("sladrebænken"), vist nok en, mine oldeforældre havde haft. Den stod vi drenge ofte på, når der var noget, vi skulle se på ude i gården. Derefter stod vores sofa mellem de to vinduer ud mod gården. Over den var en stor reproduktion af Erik Henningsens billede "Sat ud". Under gavlvinduet stod mors Singer-trædesymaskine. På langsiden mellem hjørnet og døren ind til vores værelse stod vores skænk, hvor der var porcelæn, bestik, sukker, mel og andet, der ikke så godt tålte fugt og mus. Det stod

i de poser, vi fik det i fra købmanden. Der stod også en pose med hjortetak-salt. Jeg troede, det var flormelis og skulle smage. Det gjorde jeg aldrig mere, for det smagte – for at sige det mildt – aldeles forfærdeligt. Det skete engang, da mor ikke var hjemme, og vi var ikke vant til slik, så en skefuld sødt kunne være dejligt.

I en af skufferne havde far sine papirer, og i det venstre hjørne foran i skuffen lå hans småpenge (byttepenge), som han havde med ud på postruten til at give tilbage med, når kunderne købte frimærker og betalte regninger. Skænken står nu hos min niece Lene i Havreholm. Hun har også spisestellet med markblomster på.

Over skænken hang reproduktionen af Anton Dorphs: "Fiskerens unge Hustru, der venter Manden hjem". Hun sidder ved det åbne vindue og spejder mod bådene på vandet. Vuggen med barnet står ved siden af hende.

På den anden side af døren stod bogreolen, der bestod af tre hylder. Mellem hylderne lå i hver ende røde mursten for at skabe afstand. Her stod "De fem verdensdele" i fem bind. Dem har vi brugt megen tid på at kigge i. Der var billeder fra hele verden, som var ret ukendt for os drenge. Det var jo før tv's tid. Der var også Richard Llewellyns "Grøn var min barndoms dal", som mor læste op af om aftenen, samt "Driver dug, falder regn" af Margit Söderholm.

Ved den sidste væg stod kakkelovnen, en Ginge brændeovn, som man fyrede i foroven, hvor der var to huller med ringe. Den var nemlig også beregnet til at lave mad på, og det blev der. Den havde den særhed, at den ikke måtte tømme helt for aske, for så var den meget vanskelig at tænde op i igen.

Til højre for kakkelovnen stod brændekassen. Til venstre var døren ud til køkkenet. Ved kakkelovnen var der et par sprækker i gulvet. Den ene var vel godt en cm bred og 10-15 cm lang. Man skulle sådan passe på ikke at tabe noget derned, for så var det altså tabt. Man skulle også passe på ikke at få splinter i fødderne, når man gik barbenet.

Gulvene havde aldrig set fernis, så her måtte mor lægge ryg til eller måske rettere knæ. Hun lå på knæ med en skurebørste, gulvklud og en spand med salmiakvand. Jeg kan endnu fornemme lugten.

Vores spisebord stod midt på stuegulvet. Far sad for bordenden nærmest ved køkkenet, mor til venstre for ham og jeg på højre side af bordet med Hans for den anden bordende i en høj stol, der kunne klappes ned, så den blev legebord. Gad vide, om ikke den havnede hos farbror Harry. Der var jo mange børn.

Soveværelset

I soveværelset stod den store dobbeltseng. Mors side – den venstre – var den nærmest køkkenet, altså var den højre, hvor far sov, den nærmest vinduet. Natpotten stod under fodenden af fars seng. Lige inden for døren til højre stod kakkelovnen. Det var der, skorstenen var, og den var jo fælles for alle tre ildsteder. Mellem kakkelovnen og åbningen ind til vores værelse (der var ingen dør) stod mors kommode.

Væggene i soveværelset var så utætte, at der ved en snestorm flere gange var små snedriver på gulvet, så der manglede ikke frisk luft derinde. Der må også have været musehuller. Der var i hvert fald efter høsten og i begyndelsen af vinteren særdeles mange mus. Far satte to fælder op, og de smækkede 23 gange i løbet af en nat. Der var to mus i samme fælde tre gange, så der må have været en fangst på 26 mus den nat. Der har ikke været megen søvn, når fælderne skulle tømmes så tit.

I vores værelse stod vores udtrækssenge. Min var af træ, og Hans' var en jernseng, hvad der var meget almindeligt dengang. Mellem sengene stod der en papkasse med vores legetøj. Vi havde ikke så meget, som børn har nu om dage, men jeg tror, vi tit var mere tilfredse end børn nu til dags. I værelset stod også et par klædeskabe. Det ene var ét, min mor havde haft med sig, da hun flyttede hjemmefra.

Hans havde ingen sutteklud, men brugte hjørnet af dynebetrækket, som han gnaskede løs på. Mor smurte mange ting på for at få ham til at holde op f. eks. kaffegrums eller sennep, men lige meget hjalp det. Jeg mindes ikke, hvornår det fik ende.

Engang havde vi besøg af faster Bitten og Weis. Da de skulle hjem om aftenen, blev de fulgt til rutebilen for enden af Tinkerupvej. Der var bare så meget sne, at den ikke kørte, så de kom tilbage og skulle overnatte. Det var jo vinter, og dobbeltsengen, hvor hele familien Nielsen sov, var flyttet ind i stuen. Hans og jeg lå i den inderste seng og far og mor i den anden. Stue og køkken var de to steder, hvor det var tåleligt at være.

Vi drenge var gået i seng, da de andre gik til rutebilen. Men hvad nu? Hans og jeg flyttede ind i vores værelse, hvor vi krøb sammen i den ene seng for at holde varmen. Så fik faster Bitten og Weis vore pladser i dobbeltsengen sammen med mor og far. Jeg tror, vi alle sov trygt til næste dag, hvor de så kom med en rutebil til Kvistgaard. Ja, dengang kunne man klare sig med lidt.

Mad

Før hvert måltid bad far bordbøn. Det havde både han og mor været vant til hjemmefra. Det blev kaldt at sige "naur" uvist af hvilken grund. Det var vist Hans, der sagde det først.

Min kone og jeg var også vant til bordbøn hjemmefra, så vi har fortsat med at takke for maden. Det er jo ikke alle, der får mad hver dag. Nogle børn må gå sultne i seng, hvis de da har en sådan.

Engang var jeg ved at glemme bordbønnen, da vi havde vort da treårige barnebarn Sofie på besøg. Det kom prompte fra hende: "Morfar, du glemte at sige Amen!"

Vi fik som regel to retter mad til middag, altså varm mad midt på dagen. Der var til tre dage, når vi fik suppe. Det var et omfattende arbejde at lave suppe, så derfor blev der lavet en stor portion. Første dag var uden kød, mener jeg. Men i hvert fald var første portion uden kød, og så var der kun ét stykke. Der skulle spares. Det var jo krisetider, men vi sultede ikke. Vi fik rigelig og god mad.

Gule ærter med grisetæer samt flæsk – da grisetæer ikke bekom alle, men det var en hofret for min far, som også fik den fede gump, når vi fik fjerkræ – varede også i flere dage.

Når vi fik mannagrød, var der hvidtøl til. Usserød Bryggeri kom med jævne mellemrum kørende til døren, så der handlede vi nok hver anden/tredje uge. Det var hver gang en "stakit øl" (en 10 liter flaske placeret i et stativ, der kunne minde om et stakit) samt en del sodavand. Hvis det så skulle gå vildt til, blandede vi øl med sodavand. Det smagte godt, syntes vi. Der var kommet brus i øllet.

Stegeflæsk var der forholdsvis tit på bordet. Far fik jævnligt et stykke flæsk med hjem fra en af gårdene på postruten. Det blev serveret enten i skiver eller i tern med kartoffelmos. Da flæsket dengang var rigtig dejligt fedtholdigt, var der altid en fordybning i toppen af kartoffelmosen, som det afsmeltede fedt blev hældt ned i. Vi fik også flæskeæggekage.

Var der ikke flæsk/kød, var der plads til selleri eller rødbedebøf og kartoffelfrikadeller. Det var der mange i byerne, der måtte "nøjes" med, da forsyningerne var små og pengene måske også. Vi spiste også lidt fjerkræ. Høns havde vi jo selv, og foderet til dem kunne far tiltuske sig hos bønderne eller hos en af møllerne, enten motormøllen eller vindmøllen, begge liggende i Tikøb oppe ved Brugsen på vej ud af byen mod Harreshøj. Der kom far forbi hver dag.

Man kunne også være heldig som den gang, da vores høns havde fået nogle håndfulde korn smidt ud på gårdspladsen, og der var et par fremmede høns blandt vore. Nabokonen fru Nielsen kom, som så tit, til en gang sladder. Far bad hende holde sine høns hjemme, da vi ikke selv havde for meget korn og derfor ikke ville fodre hendes høns også. Hun bedyrede, at det i hvert fald ikke var hendes høns. "Nå", sagde far, "så må det jo være vores egne", fat i en af de fremmede, hugge hovedet af den og smide den ind til mor, "og så skal vi have hønsesteg i dag!" Fru Nielsen lod sig ikke mærke med noget, men allerede om eftermiddagen var der aktivitet oppe hos naboen. Hønsegården blev repareret den dag.

Oksesteg var en sjælden ret, meget dyr, men dejlig. Oksekød var ikke rationeret, men slagteren fordelte efter skøn og tur til egne faste kunder. Jeg var meget glad for oksesteg med et ordentlig lag krølfedt, der smagte himmelsk – ik-

ke som det fedtfattige, tørre kød, man får i dag. Mor lavede en fantastisk god sovs, så jeg kunne såmænd godt undvære kødet, hvis man bare kunne lave en så god sovs uden det!

Grønsager havde vi selv en masse af i haven, så variationen i madplanen var trods alt stor.

Eftermad

Vi fik f.eks. brødæggekage med syltetøj; sødsuppe med kirsebær eller hjemmesyltede sveskeblommer; kærnemælkssuppe med rosiner – en mangelvare, der ikke kunne importeres under besættelsen, men der var nogen, der havde fundet på en erstatning. Jeg mener, de blev lavet af rabarber.

Det kunne også være tvebakker med varm mælk og et drys sukker eller varm mælk over "lappedykkere", som var rugbrødstern vendt på panden i sukker, så de nærmest var karamelbelagte.

Der var pandekager, æbleskiver eller klatkager af grødrester. Ja, én gang, da far lavede dem, var det af løgsovs. Han troede, det var grød.

Tykmælk var vist den første ret, jeg lærte at lave. Det er også forholdsvis nemt. Mor havde vist mig hele processen: Hvor meget kærnemælk, der skulle hældes i tallerkenen, (rigtig kærnemælk – ikke det pjask, man ofte får i dag), hvordan sødmælken skulle lunes og hældes sammen med kærnemælken. Jo federe mælk, hvor fløden lagde sig øverst, jo bedre. Der blev lagt en omvendt tallerken over, og så skulle det stå til næste dag. Jeg rev rugbrød på rivejernet til at drysse ovenpå sammen med sukker. Hvor det dog smagte godt og var dejligt på en varm sommerdag.

Vi fik også meget frugtgrød af rabarber, hindbær, stikkelsbær og æbler, alt efter sæsonen. En hel del af frugten havde vi jo selv, og så fik far med hjem fra kunderne på postruten. Han fik også æbler og mirabeller fra præstens have.

Jo, der var nok at tage af, og selv om det var krisetider, og der ikke kom frugt som citroner, appelsiner eller bananer ude fra den store verden, så klarede vi os fint.

Nå ja, i mosen var der også frugt: Tyttebær, blåbær og masser af brombær, som mor og fru Nielsen plukkede mange af. I brombærkrattet kunne der være gedehamseboer, og var der det, så fik damerne travlt med at komme væk. Men der var brombær mange andre steder, så hvepsene fik dem for sig selv omkring boet. Der var også hindbær at plukke i skoven.

Tørkost

Når vi var sultne uden for måltiderne, fik vi tit en sukkermad: Rugbrød med fedt og sukker. Det var guf!

Ved måltider med tørkost fik vi ofte fedtemadder. Der blev jo en del fedt fra stegeflæsket. Smør var på mærker, og margarine fandtes slet ikke i butikkerne under besættelsen. Nej, fedt under ost, nye kartofler eller bare med et drys salt. Det var ret enkelt. Vi fik også et smørepålæg, der hed Ramona. Det var lavet af gulerødder og kom direkte på brødet.

Der blev først spist rugbrød og så til sidst en enkelt skive sigtebrød med sukker eller syltetøj/marmelade. I syltetiden var der også det skum, man fjernede fra

gelegryden, inden geleen blev hældt på glas. Det smagte herligt. Det var ikke ofte, vi fik kødpålæg. Det skete næsten kun, når der var rester fra den varme mad, eller når der var slagtet hos os, hos en nabo eller i Sasserup hos morforældrene.

Der skulle opfindsomhed til for at få variation i måltiderne, men jeg skal ikke klage. Vi fik i hvert fald aldrig en bar mad uden pålæg af nogen art.

Køkken

Al den mad kommer jo ikke af sig selv. Det var mor, der lavede det meste. Vi andre hjalp lidt til hist og her. Jeg hentede vand i spanden ved vandposten i gården, så mor altid havde vand i køkkenet. Måske skrælle kartofler, hente brænde til komfuret eller kakkelovnen i stuen – den i soveværelset blev yderst sjældent brugt. Komfuret stod under skorstenen mellem stuedøren og døren til soveværelset. Man kunne se, der tidligere havde været åbent ildsted, da der var bygget ud over komfuret ligesom om, der var tag over.

Inden for døren til venstre stod vandspanden på en træ-ølkasse. Den var noget større end de plastkasser, vi har nu om dage. Der var et pottemål i spanden til at øse med og drikke af. Det brugte vi alle fire.

Derefter stod køkkenbordet over til væggen mod loen. I bordet var vasken med afløb ned i en spand. Den skulle tømmes, når den var fuld, men inden den løb over. Det var også vores arbejde.

I væggen mod loen var en lodør. Den var i hvert fald ikke så fin som de andre døre, og tæt var den heller ikke. I hjørnet mod væggen til soveværelset var spisekammeret. Det var bygget ud i loen, så døren var i plan med væggen. Det var vel cirka en meter dybt, og der var musehuller. På alle hyldekanter var der en bort af et tunget stykke papir, som var 5-6 cm højt. Borten kunne være klippet af avispapir, gavepapir, silkepapir eller være købt færdig. Vores var købt og havde blå mønster.

Ved væggen fra hjørnet til sovekammerdøren stod der et bord med enden mod væggen. Det havde en klap på hver side, så bordfladen kunne blive næsten dobbelt så bred, og under pladen var der en skuffe til bestik m.v.. På bordenden stod op ad væggen et skab til kopper, tallerkener, skåle og dåser til mel, gryn, smør og andet. Det var rimeligt fri for mus. Det var spisekammeret i hvert fald ikke, så alt spiseligt skulle være i musesikre dåser. Over køkkenbordet var der et tofags vindue mod gården, men hen på sommeren blev det delvis dækket af hyldegrene fra træet, der selvsået stod i krogen mod udhuslængen.

Oppe under loftet på lovæggen var der en hylde, hvor der bl.a. stod tre ovale Irmadåser med bolsjer i. Hans og jeg havde en dåse hver.

Hygiejne

At børste tænder var en by i Rusland. Vi så aldrig en tandbørste i Tinkerup. Det havde nok været en god ide, hvis tandbørsten havde været opfundet, men det var den i hvert fald ikke hos os. Inden vi skulle i seng, fik vi hver et bolsje fra dåserne på hylden, så kunne Karius og Baktus rigtig boltre sig hele natten.

Vores håndvask var køkkenvasken, hvor der stod et vandfad med koldt vand fra spanden. Varmt vand fik vi efter behov fra en kedel, der stod på komfuret eller på kakkelovnen i stuen. "Storvask" foregik på køkkengulvet i en zinkbalje eller på gårdspladsen om sommeren. Jeg husker især en vinter, vist nok ind under jul, hvor kusine Jonna boede hos os. Hun var ikke meget for det med baljevask, men der var ingen kære tante. Vi drenge blev kostet ind i stuen, mens Jonna blev vasket. Så var det vores tur, og derefter var det sengetid.

Når vi skulle have vasket hår, var det med regnvand, som var samlet i en balje, der stod under tagskægget ovre ved staldlængen. Det var blødt vand. Det var det ikke fra pumpen, hvor der både var kalk og jern i.

Lokummet var jo i udhuset bag et forhæng. Hundekoldt om vinteren, hvor der til tider var sne på brættet, og spanden kunne fryse fast til gulvet og indholdet til is. Inden far fik den tømt, var der somme tider top på, så vi til sidst måtte sidde på hug på brættet, og det hele måtte tøs op, før spanden kunne tømmes. Om sommeren tømte far den i en gravet rende langs rabarberne. De blev store og flotte, men om det var af den grund, ved jeg ikke.

Toiletpapiret var aviser eller en gammel telefonbog, vel nok den, der lå der, da vi flyttede ind. Det første rigtige toiletpapir, jeg husker, var nr. 00. Det skulle "nulres", som faster Bitten sagde, inden brug, da det var noget stift, og så sugede det ikke en dyt.

Når mor vaskede tøj, brugte hun også regnvand. Så var én balje ikke nok, men hun tog lidt ad gangen. Der var ingen gruekedel, kun en stor gryde på komfuret. Det var farmors gamle suppegryde, der tog 1½ spand vand. Der blev nok ikke vasket så tit som nu om dage. Tøjet blev i hvert fald ikke slidt op i vask, men det kunne heller ikke holde til for megen vask. Det var jo bl.a. lavet af cellulid.

Sild

Engang mor ikke var hjemme, havde fiskemanden været hos os. Far havde – måske efter bestilling – købt en hel kasse sild. Vi knægte fik påbud om ikke at sige noget om det til mor, når hun kom hjem. Da mor så kom, pegede Hans på kassen og sagde: "Se!". Dermed havde han jo ikke sagt et ord om sild, men vor far blev lidt sur. Nu fik de travlt med at rengøre sildene og lægge dem i lagge i store krukker. Der var sild til hele vinteren, og der var da en hel krukke til overs om foråret. Den blev hældt ud til hønsene. Så kunne de fornøje sig, hvis de ville.

Kaffe

Rigtig kaffe var ikke til at opdrive under besættelsen. Enkelte havde gemt en pose kaffebønner til en festlig lejlighed, men der har nok ikke været meget kraft tilbage i dem. Man købte kaffeerstatning som Richs og Danmarks. I breve på størrelse med en frøpose fik man kaffearoma, som skulle blandes i f.eks. kornkaffe, så smagte det vist nok lidt af kaffe.

I Richs og Danmarks pakningerne lå der et billede, som

man kunne klistre ind i et album, man kunne bestille. Emnerne var forskellige såsom "Vort flittige folk", "Fritidsglæder" og efter 1945 "Sejrens våben". De første var fra Richs og det sidste fra Danmarks. Vi skiftede fra det ene mærke til det andet alt efter, hvilke billeder, der var i pakningerne. Det hændte også, at begge dele blev købt samtidig. Så samlede vi hver sit, og mor blandede én Richs med én Danmarks.

En dag, vi besøgte Laur. Christensens Ulla, lugtede der af et eller andet. Hvad det var, fandt vi ud af, da vi kom ind i køkkenet. Bedstemor ristede korn til erstatningskaffe. Jeg mener, det var byg, og det var vist ikke helt lovligt.

Levertran

Der var mange, der under besættelsen var underernærede eller frygtede at blive det. For at bøde på det, ordinerede man levertran til børn, der var mest udsatte. I byerne fik man levertran på mærker, medens vi på landet ikke behøvede det, da vi som regel fik kraftigere og mere alsidig kost. Men vi fik rati-
oneringsmærker på Vitaminol (vitamintilskud). Det var noget fedtet stads, men et stykke hugget sukker hjalp på det.

Der var flere udgaver af levertran. Jonna fik noget andet end os, da hun ikke kunne lide det, vi fik. Andre fik piller, der kunne sluges hele.

Loftet

Til loftet over stuehuset kom man ad en trappe fra loen. I loftrummet var der plads til alt det, man ikke fandt plads til andre steder, og som man tror, man får brug for og slet ikke kan undvære. Henover loftet kom man til et værelse, hvor elmåleren var placeret. Der var to vinduer i gavlen. I dette værelse opbevarede mor alt sit syltetøj i glas og krukker, saft på flasker og æbler i kasser.

I forlængelsen af stuehusets loft ud over loen var der fyldt op af halm, som var kørt herover fra gården, dels for at fylde loftet ud og styrke væggene, der var fulde af huller og revner, dels lunede det vel. Halmen lå jo også tørt og godt her, hvis bonden skulle få brug for det. Der muntrede vi os rigtigt, lavede huler og gravede gange især ved væggen ud mod hønsegården. Vi gravede os ned til vinduet på ca. 50 x 50 cm. Derfra var der udsigt over til nabogården og landevejen Tikøb – Kvistgaard, hvorfra rutebilen gik, når vi skulle med toget til København eller blot besøge faster Andrea eller faster Bitten i Kvistgaard.

Stalden

Den ny længe, "stalden", var sådan set i tre afdelinger: Fra venstre vognport, svinestald og heste/kostald.

Heste/kostalden brugte far til at arbejde med brænde i. Der var masser af plads til at save/hugge/flække, og der var lunt og tørt. Var brændet tørt, blev det stablet derinde, var det helt frisk, kom det ud igen for at få sol, regn og blæst. Når det så var blevet tørt, kom det ind igen. Huggeblokken stod også derinde og kunne bruges til andet end brænde, f.eks. når hovedet skulle hugges af en høne eller, som det også forekom, en hane. Far tog hanen i benene, svang den i luften og slog dens hoved ned i huggeblokken, så den besvimede. Så kom den grimme økse og gjorde hovedet fri af kroppen. Far smed den hen

på gulvet, så blodet kunne rende af. Den hovedløse hane tog stalden rundt en 3-4 gange, før den opgav ævred. (Der er nogle reflekser, som kan virke et stykke tid efter, at hovedet er hugget af.)

Den ene side af stalden bestod af to hestebåse med fodergang henne foran med et stort vinduesparti til den anden side, hvor ramme og glas manglede. Det blev en dejlig smutvej for os, når vi legede. Her hoppede vi ind og ud. I den anden side af stalden var der plads til 5-6 køer med fodergang foran og grebning bagved – det er der, foderet kom ud, når det var brugt! Trillebøren blev læsset og kørt ud på møddingen gennem døren modsat gårdspladsen.

Svinestalden

Der var fire stier, som alle stod tomme, da vi kom, men det var kun indtil, vi selv fik gris. Far, der i sin fritid arbejdede for Mogensen på Guldsmedegården, blev tilbudt en pattegris, der ikke kunne trives sammen med sine søskende. De mobbede den. Far spurgte Peter Jensen, om det var i orden, at vi holdt gris. Det var der ikke noget i vejen for, så far fik den med hjem i den store posttaske, for hvis han ikke tog den, så ville den dø i løbet af kort tid. Den fik simpelthen ikke lov til af de andre at drikke hos soen, og der var ikke tid til at pylre om sådan et lille skravl – så derfor.

En sti blev istandsat til vores nye pensionær. Der blev lagt nogle rafter på tværs over den bagerste del af stien, hvorpå der blev lagt et lag halm. Der blev også lagt et lag halm i hulen, så det var lunt for grisen at sove der, for det lakkede mod vinter og koldere tider.

Den blev kælet for og puslet om med skrå fra mølleren i Tikøb og kartoffel-skræller, kogte kartofler, æbler, græs og meget andet, for den skulle jo have det godt i sit korte liv, indtil den skulle slagtes. Der er megen god mad i sådan en gris.

Der kom en slagter, der myrdede den, før far tog på arbejde (han mødte vist kl. 8 på posthuset), så han kunne hjælpe slagteren med de forberedende øvelser, indtil hans hjælp kunne undværes. Først blev grisen stukket, så blodet kunne rende af til blodpølser, dernæst blev grisen skoldet og børsterne skrabet af. Den blev hængt op på en stige, hvor den blev skåret op, og indmaden taget ud. Tarmene skulle renses til pølsekind. Hovedet til sylte samt nyrer, hjerte og lever fik mor ind i køkkenet til videre forarbejdning. Slagteren kørte, da han var færdig med alt det grove arbejde. Men før han gik, så han lige på rygsøjlen og sagde: "Jeg kan godt forstå, den ikke kunne vinde med de andre pattegrise i kuldet. Den har haft brækket ryggen og havde været død inden længe, hvis ikke den var havnet i Tinkerup."

Om mor havde nogen til at hjælpe sig, kan jeg ikke huske, men da hun var vokset op i et husmandshjem og havde tjent bønder, var det ikke uvant arbejde for hende. Ellers kom far jo hjem først på eftermiddagen, og så hjalp de hinanden. Til aften, da grisen var blevet kold, blev den taget ned, lagt ind på stuebordet og parteret i skinker, stege, grisetæer m.v., hvorefter kødet skulle salttes ned. Der var ikke noget, der hed dybfryser, ja ikke engang køleskab havde vi dengang.

En del blev brugt ret snart, og jeg tror også, der blev lidt til faster Bitten. Men hvor vi smovsede i blodpølse, finker, medisterpølse m.v..

Under besættelsen var der mange, der havde gris i baghaven. Det var vist ikke tilladt uden at være registreret, men man sladrede ikke om hinanden. Faster Bitten havde også en gris, "Sofus" hed den vist, boende i brændeskuret i et rum, der senere, mens vi boede der, blev fyldt op med koks.

Morbror besøgte os engang under besættelsen. Han kørte med toget fra Holbæk og havde en kuffert med – selvfølgelig. En medpassager, der måske var lidt emsig, spurgte: "Du har vel ikke sul i din kuffert?" "Du kan jo prøve at løfte den", sagde morbror. Den var meget tung. Morfar havde slagtet, og det var vist ikke efter reglerne, men vi fik i hvert fald sulepakke til jul.

I stalden var der, især da vi havde gris, mange fluer, men svalerne, der havde reder oppe under loftet, gjorde indhug i bestanden, når de skulle fange mad til deres sultne unger. Det så spøjst ud, når de gamle kom ind ad vinduerne for at fodre deres unger, der sad oppe i rederne og gabte om kap med deres store åbne munde. Inde i huset var der også mange fluer, men her var en fluefanger, en lang strimmel med lim på hængende ned fra loftet, en stor hjælp. Jeg har også været fanget af en fluefanger et par gange. Det er ingen spøg, når man skal hjælpes fri af det klistrede stads.

Vognporten

I vognporten lå der en stor bunke generatorbrænde, da vi flyttede ind. Der var en vognmand, som havde lejet sig ind, men ikke havde fået flyttet brændet endnu. Mor fik jobbet med at flække de store klodser til mindre stykker, så de kunne bruges i bilernes generatorer til drift af disse i stedet for benzin. Det var, da brændet var væk, at Johannes Jensen kørt sin bil derind og klodsede den op. På kornloftet lå der en bunke korn, som datteren Vita hentede en spandfuld af hver dag til deres høns.

Haverne

Når man kom ad stien fra Tikøb, ramte man lige ind i den ene have. Den var trekantet. Det ene ben gik fra vejsvinget hen til huset, det andet langs huset og hønsegården og det tredje langs det levende hegn mod "Katrinelund"s marker. I spidsen mod vejen stod et stort kirsebærtræ, en del ribsbuske og en stribe rabarber. Midt i det hele var der en rund græsplæne. Græsslåmaskinen var en le, som blev bestyret af min far, men kun når græsset var temmelig højt. Langs vejen stod to, tre kirsebærtræer. Ovre ved hønsehuset var et stort hylde træ, og så var der nogle stikkelsbærbuske.

I forlængelse af staldbygningen ud mod vejen med en bue ind mod indkørslen anlagde far en blomsterhave. Han lavede en tegning over projektet. Der var en havegang formet som et T med en skrå overligger. Efterhånden som far fik dem samlet forskellige steder fra, kom der en del blomster i haven. I buen blev der på en lille høj plantet en del lave stenbedsplanter og Nepeta (på dansk katteurt) langs gangen. Langs med vejen blev der sat gyldenris. De blev tilpas høje og virkede som en slags hæk. Der blev sået en masse sommerblomster som asters og ærteblomster (Latyrus). Dahlia (georginer) stod som baggrund for lavere planter.

Der var ingen urtehave, da vi kom, men vi fik lov at lave en, hvor mødding og roekule havde været. Det var jo vigtigt at være selvforsynende under besættelsen, hvor mange ting var vanskelige at skaffe. Far lavede bede med to til fem rækker grønsager og urter alt efter arten f.eks. to rækker ærter og fem rækker gulerødder. Der var salat, løg, rødbeder, majroer, hvid-, rød-, grøn- og rosenkål. Noget af det var hønsefoder i vinterperioden. Skorzonerrødder, porrer, persillerødder og sellerier havde vi også samt persille, timian, dild m.v.. Naturligvis var der også kartofler, især de røde, der er bedst som nyopgravede. De egner sig ikke til at gemme som vinterforråd.

Ellers samlede vi harvekartofler. Når bonden tog kartofler op, fik han ikke alle med, så når marken senere blev harvet, dukkede der en del kartofler op, som mor samlede. Som tak for indsatsen fik vi en del af dem.

Der blev spist mange kartofler dengang. De fyldte godt, var billige og kunne købes uden mærker. Vi havde dog en konkurrent til kartoflerne i haven, nemlig mosegrisen. Den tog for sig af retterne ved at gå på begge side af rækken og samle kartofler, som den tog med ned i hulen. Her kunne far så være heldig at finde mange af dem, og så blev mosegrisen snydt for det vinterforråd.

Jeg må ikke glemme agurker, også asiagurker, græskar og sølvbeder. Jo, der var plads til meget, men det var vel også nødvendigt, hvis man skulle overleve, når pengene var små.

Planlægningen af havearbejdet begyndte allerede kort efter høst. Det blev diskuteret, hvad der kunne betale sig, hvad der ønskedes, hvad der havde slået fejl, og hvad jorden ikke egnede sig til. I løbet af vinteren kom så det nye frøkatalog, hvor man kunne gå helt grassat. Vi skal have det og det og det, men når det blev gjort op, var der slet ikke plads til det hele. Så måtte vi i gang med at strege i listen, til den var acceptabel med hensyn til plads og pengepengens overskud.

Hvert år skulle der prøves noget nyt og spændende. Far var medlem af Østifternes Haveselskab, hvorfra han fik et blad ti gange om året. Her var der mange tips og ideer at hente.

I hegnet mod markerne fra staldlængen ned til Peter Jensens mark for enden af haven var der en del syrener. De var flotte, når de blomstrede, og så duftede de, så det kunne mærkes i hele urtehaven. Bierne havde også glæde af dem. Der stod nogle bistader 15 m derfra.

Bier

Vi fik vort første bistade i 1942. Jeg mener, far fik det af gårdejer Carl Nielsen

på den sidste gård til venstre inden skoven. Han havde nogle bistader i haven til højre lige inden gården, men ingen bier. De var nemlig døde. Der var en del bipest dengang. Derfor var man på vagt over for biavlere, der misligholdt deres bigård. Carl Nielsen var én af dem. Der stod bistader med en del døde bier omkring. Far havde til opgave at holde øje med dem, han fik kendskab til, vel som en slags opsynsmand. Far fik så et stade, men ingen bier. Stadet blev rengjort, så det var parat, til der kom nogle bier forbi, og det var godt, for de var der lige pludselig. Far opdagede, at der sad en bisværme i et træ. Den var formentlig stukket af fra en biavler i omegnen.

Når der sidder sådan en sværme, er det den, der først får øje på den, der har krav på den. Men man kan jo ikke tage bierne og putte dem i lommen og tage dem med hjem. Man skal hjem efter en bikube af halm til at bære dem hjem i. For at en anden så ikke kommer i mellemtiden og kaprer sværmen, smider man noget af sit eget, f.eks. sin hue som ejermærke. Far stak hjem efter sin bikube og fik sværmen ned i den og hjem til vores bistade, og så var det første stade bemandedt.

Far gik meget op i biavl, og han vidste en del om bier fra bl.a. "Frydenlund" ved Vedbæk, hvor han havde hjulpet gartneren med de mange bistader, de havde der. Året efter havde vi to stader. Far købte et helt nyt i Brugsen i Tikøb. Vi slyngede meget honning, som vi kom på glas og solgte. Brugsen fik fornøjelsen af at sælge den for os. En biting(!) var, at når man tager biernes sammensparede vinterforråd fra dem, må man jo give dem en erstatning, så de ikke dør af sult inden foråret. Bierne fik så sukervand, men sukker var rationeret, så biavlerne fik ekstra suktermærker, og vi manglede ikke sukker.

Det hed sig, at det ene stade var mit, men det var far, der passede det.

En pudsigt ting var, at naboens barnebarn, Ebbas søn Henry, ikke var bange for bier. Han var også en pralerøv. Han satte sig på hug foran flyvebrættet på stadet. Jeg advarede ham om, at bierne ikke altid var lige fredelige, men dette overhørte han. Han tog en bi op i hånden og satte den ned igen. Det gjorde han 2-3 gange, men tredje gang stak den ham i hånden. Han hylede og løb hjem til mormor, Fru Nielsen, og beklagede sig. Men han var jo blevet advaret, så han havde rigtig godt af den lærestreg.

Fars fortællinger om oplevelser på "Frydenlund"

Far var som ung ansat som traktorfører på frugtplantagen "Frydenlund". Traktoren havde ingen brems, men så satte man den bare i bakgear. Så nemt var det! Far hjalp gartneren bl.a. med at plukke kirsebær, som skulle leveres til en kunde i en stor villa på Strandvejen. Far forlangte en rimelig pris, men den var formentlig for billig, så nej, de var ikke gode nok, de duede ikke. OK. Far gik med dem igen, var væk et par timer, og kom så tilbage med de samme kirsebær, men til en pris, der var dobbelt så høj. Ja se, dette er noget helt andet, de ser meget bedre ud. De blev accepteret og betalt uden vrøvl.

Der var en masse planter formentlig agerkål i et nyopdyrket jordstykke. De var store og kraftige, blev plukket, bundtet og solgt som franske levkøjer. Ja, vil man bedrages, så bliver man det!

På "Frydenlund" var der en del unge mennesker. Om aftenen samledes de tit hos gartneren og hans kone, hvor de hyggede sig. Når det var sengetid for gartnerens, sagde de godnat og bad far om at låse efter dem og smide nøglen ind, og så gik de i seng.

Der var ikke langt til Øresund, hvor de unge mennesker gik i vandet uden tøj på. Det var jo sent og mørkt, så det var der nok ingen, der tog sig af. Da de skulle hjem, burde de jo have lys på cyklen, men det havde far ikke. Landbetjenten kom og standsede ham. Han tog blokken frem for at notere ham, men i det samme kom der en ung mand fra den anden side. "Hov, du der, hvor er din lygte?" Så blev også han standset. Det havde far ikke tænkt sig at vente på, så han kørte. Betjenten efter ham, men han var væk. Det samme var den anden unge mand, så betjenten fik en lang næse.

Lege

Når vi legede inde, trak vi spisebordet ud, som man gør, når der skal en plade i midten, men den undværede vi, da vi skulle bruge hullet til at sidde i på en stol og lege. Det var sjovere end at sidde ved ydersiden af bordet. Vi tegnede, malede med Vikingfarver. Brugte nål og tråd, lavede små puder fem/syv cm, broderede, hvad husker jeg ikke, men mor hjalp os. Symaskinen var også morsom at lege med. Byggeklodser havde vi også.

På loftet indenfor til højre havde vi lavet en købmandsbutik, hvor vi fik varer hjem såsom havregryn, kaffe og Ramona. Ramonaæskene havde facon som en terning. Den var lavet, så man kunne folde den ud til en flade. Der var ikke brugt lim til at samle den med. Emballage til snart sagt alt, hvad man kunne bruge i en købmandsforretning, samlede vi. Vi havde fået fat på forskellige trækasser, æble- og appelsinkasser. Appelsinkasserne havde et skillerum, så der var to rum i dem. Når de var sat på højkant, blev de til en hyldereol. Den forretning kunne der gå megen tid med.

Ude bag ved stalden ved kartoffelkullen lavede vi kager af pløre i skosværtedåser og "bagte" dem på skråningen af kullen, der vendte mod solen, ja dengang brugte vi da solenergi. Derude gravede vi også et stort hul. Det var meningen, vi skulle have hule der, men den gik ikke. Far bildte os ind, at stalden nok ville vælte, hvis vi ikke dækkede det til igen.

Det var ikke altid, vi legede hjemme. Hvis Henry var hos sin mormor, skete det, at vi var der. Hos Laurits Christensen legede vi med datteren Ulla. Hun var yngre end Hans, men det betød mindre. Ulla kom også til os. Hun spurgte, om hun måtte gå hen til "de små drenge" og lege. Det kunne være, at hun kedede sig. Hun var enebarn. Der var, husker jeg, i 1945 en københavnerpige som feriebarndom hos dem. Hun var ældre end Ulla og rødhåret.

Hos Ejner Munks legede vi jævnligt med Inga (født året før mig, 1935) og Karen, som var jævnaldrende med Hans (født 1938). Jeg husker især om julen, hvor vi legede "blindebuk" og "gemme fingerbøl" i deres store køkken.

Vi var tit nede i mosen. Der var det meget spændende. Hvis forældre nu om dage så, hvad vi foretog os derude, blev det os nok forbudt at komme der mere. Vi sprang fra tue til tue omkring i sumpene, hvor der var meget hænge-dynd, og mellem tørvegravene, hvor der var dæmninger for at holde vandet inde eller ude. Var jeg faldet ned i sådan en tørvegrav, var dette nok ikke blevet skrevet, for så var jeg sikkert ikke mere. Der var bundløst, og jeg havde ikke lært at svømme. Jeg mener, jeg aldrig er faldet i nogen steder, men har vel nok fået en våd sok en gang imellem. Det skulle da være mærkeligt andet. Far arbejdede meget i skoven. Der havde han hentet en trærod, der efter, at de værste lange rødder var amputeret, kom hjem i næsten hel tilstand. Far satte den op ad hønsehuset. Hans og jeg fandt ud af, at den kunne bruges som motorcykel. Hvor har vi taget mange udflugter med den! I skolen legede vi andre lege, men herom senere.

Unoder

Selvfølgelig har jeg da også trådt ved siden af, uden at være stolt af det. Det er efter min hukommelse ikke meget. Jeg skulle vel være et godt eksempel for min lillebror, og så turde jeg nok ikke lave for meget spræl. Men der er dog noget, jeg ikke burde have gjort:

Jeg lavede små bål ude i det levende hegn bag huset. Tændstikkerne havde jeg "lånt".

Jeg gravede de barberblade op, som min far gravede ned for at blive af dem, så vi ikke skulle komme galt af sted og skære os. Selv om de ikke kunne rage fars skæg af mere, var de alligevel skarpe.

Jeg "lånte" nogle småpenge i skuffen med vekselpenge. Jeg gemte dem i et hul under trappen, hvor pudset var faldet af. Men det opdagede min far.

Jeg havde fået et stykke kridt til at tegne på vejen med (der kom jo ikke så mange biler dengang) og *ikke* på Peter Jensens port ind til gården. Der havde jeg tegnet et hus. Det blev naturligvis opdaget, og jeg blev kommanderet til at sige undskyld og så vaske det af igen.

Bønderne var begyndt at have elhegn omkring deres marker, men ikke alle havde råd til at have en boks tilsluttet elnettet, så man lånte strøm hos dem, der havde sådan en. En sådan anordning havde Jørgen Jørgensen på præstemarken lavet sammen med bonden på "Frederiksminde". De havde græsmarker på hver sin side af skole/kirkestien oppe ved grusgraven ca. midtvejs langs stien. Fra præstemarken var der en ledning under stien. På den var der et håndtag, hvor man kunne afbryde strømmen. Det gjorde jeg et par gange uden at tænke på, hvilke konsekvenser det ville få. Der skete "kun" det, at hans køer gik ud af folden, men det var jo også slemt nok. Jeg fik strenge ordrer på at sige undskyld.

Selvfølgelig indbragte hver gale streg en dragt prygl, somme tider med et ris, og så gjorde jeg det *aldrig* mere!

Carlo, Jonna og Weis

Ind imellem havde vi Carlo og Jonna, og senere Weis, på kost, når deres mor,

faster Bitten, var på sygehuset. Det var ikke meget, Carlo var hos os. Han boede alene i lejligheden. Faster Andrea og onkel Wilhelm boede i husets anden lejlighed, så han spiste hos dem, såfremt han ikke selv sørgede for noget mad. Jonna boede en del hos os i længere tid af gangen, når hendes mor var indlagt. Den ene gang blev hun indlagt på Jonnas fem års fødselsdag, så for at aflede hendes opmærksomhed fra ambulancen blev vi alle stillet op til fotografering. Hun opdagede det nu alligevel.

Jonna og jeg sov i samme seng, da der var mest plads i min seng. Hun var dejlig at sove sammen med. Hun elskede at pille mig i ørerne, og det var skønt, syntes jeg. Vi var blevet ukammerater en gang. Så lå jeg hos Hans, dvs. det blev der lavet om på, inden vi sov, for Jonna lå og græd. Det var synd for hende, syntes jeg, så jeg krøb tilbage igen.

Jonna gik på et tidspunkt i Tikøb skole, mens hun boede hos os. Ellers hørte hun jo til i Nyrup.

Engang i begyndelsen af 1946 var Hans og jeg alene hjemme med Weis – kaldet Busser. Jeg tror, far og mor var på sygebesøg hos faster Bitten. Busser lå i barnesengen, da det begyndte at "dufte". Det kom ganske rigtigt fra Busser, der måtte af med noget, så det flød ud langs blekanten. Hvad nu? Vi to knægte havde aldrig skiftet en ble. Jeg løftede knægten, og Hans lagde en avis under ham. Så blev sengen da ikke svinet til. Sæbe var jo rationeret, så det var med at spare på vasken. Vi var stolte over den ros, vi fik, for vor snarrådighed. Når vi skulle på sygebesøg i Esbønderup, gik vi op til Tikøb Kro, hvor vi stod på den gule frederiksværkrutebil. Vi kørte omkring Esrum Kloster, hvor der var tyske krigsinvalidere. Der var en, der gik med krykker, og det gik imponerende hurtigt. Posthuset lå i klosteret, så der skulle udveksles post. Turen gik videre

til gadekæret i Esbønderup, hvor vi stod af, og så var sygehuset lige i nærheden.

Engang skulle Hans og jeg sammen med Jonna besøge Weis' far, der lå på epidemiafdelingen. Han havde tuberkulose, så vi måtte ikke komme ind til ham, men han stod ved det åbne vindue og talte med os.

En anden gang skulle vi besøge faster Bitten, der lå til sengs, da vi kom. Der kom en sygeplejerske, som skulle tage en blodprøve på hende. Det syntes jeg vist ikke om. Det svimlede for mig. Jeg satte mig på en af de klodser, som hendes seng stod på for at få benene hævet, så fik jeg det bedre. Hans har mange gange grinet af mig. Han sagde, jeg var ret bleg.

Master langs vejen

Telefonmasterne stod på den ene side af vejen med trådene ved siden af hinanden. Var der mange abonnenter, kunne der være flere rækker tråde under hinanden. Hver abonnent, havde to tråde. Man kunne næsten regne ud, hvor mange abonnenter der var på strækningen, men ikke helt. Der var noget, der hed partstelefon. Her var der flere om linjen og nummeret, men så havde man et bogstav efter nummeret f.eks. 55 Y.

Elmasterne stod på vejens anden side og havde trådene under hinanden, tre til fem stk. alt efter, hvor mange der skulle forsynes med strøm, og hvor krævende maskinerne var.

Har man en vis alder, som mig, kan man godt savne telefontrådenes sang. Det var især om aftenen, man kunne høre dem synge. Vi plejede at sige, det var de telefonerendes stemmer, vi kunne høre, men det er jo ikke sandt.

Elhegn

Vi havde pigtråd om vores store urtehave bag stalden, så hvorfor ikke sætte strøm til den? "Katrinelund" havde elektrisk hegn omkring den græsmark, der stødte op til det levende bag vores hus. Det var nemt at sætte en tråd fra folden over til vores hegn. Engang farbror Ludvig var på besøg, bad vi ham holde på vores tråd. Det gjorde han også, troede vi! Men han holdt kun rundt om den uden at røre ved den, så han mærkede ikke noget, da jeg lagde tråden over, så der blev kontakt. Han havde luret os og sagde, at nu var det min tur. OK. Jeg holdt på tråden og fik stød. Farbror havde lagt tråden over, uden at jeg så det. Han grinede, og jeg var noget slukøret.

Samme farbror Ludvig kom en aften på cykel. Mor og far var ikke hjemme, køkkendøren var låst, og vi havde ikke nøglen, så han måtte ind ad udhusdøren i værkstedet. Han ville ikke med ind i huset, bare tale med far, som senere fik kontakt til ham. Ludvig skulle låne nogle penge og ville have en kautionist. Far sagde nej, det måtte han ikke som tjenestemand, og den købte Ludvig tilsyneladende. Far ville ikke hænge på hans lån, hvis det gik galt.

Årets gang ude på landet

Når sneen begyndte at smelte, kunne det ske ganske pludseligt. En morgen, når vi vågnede, var der en lun vind fra sydvest. Det dryppede fra tagene og vandet dannede små søer. Når vi gik hen over snefladen og sank igennem,

kunne der være vand nedenunder. Hvis man var heldig – eller snarere det modsatte – kunne det ende med en våd sok, hvis man havde ramt en grøft, der stod vand i. I løbet af dagen svandt sneen mere og mere. Der kom bittesmå vandløb, der blev til bække, og nu stak der op af sneen flere og flere ting, der var blevet skjult i løbet af vinteren. Hov, der var den vante, der var blevet væk, og her var en træstub. Vi fandt forråd af plantedele, som musene havde gemt i de gange, de havde gravet i sneen. Efter nogle dags forløb var det meste af sneen pist væk, og der stod de første følfod med flotte gule farver. Vi plukkede en buket til mor, der altid blev glad for, hvad vi kom med af blomster. Det varede heller ikke længe, før vi fandt de første violer, der havde en fantastisk duft, og der var også bellis. Nu var det for alvor blevet forår, og vi gik på jagt efter de første anemoner eller de nyudsprungne bøgegrene. Det var ofte farbror Ejner, der havde meddelt avisen, at han havde fundet de første i Endrup Hegn, hvor han var skovløber.

Så var det tid at gå i mosen, hvor snoge og hugorme lå og varmede sig på solbeskinnede, lyngklædte tuer. Jeg har hørt, at snoge og hugorme ikke lever de samme steder, men så vil jeg godt vide, hvor langt der skal være imellem dem. Her i Tinkerup mose levede de begge, dog har jeg ikke set dem sammen. Vi havde fået strenge ordrer om ikke at røre ved dem, selv om snogene ikke er giftige. Men man kunne jo tage fejl.

Om foråret stod der meget vand i lavningen. Her var der mange store geleagtige plamager. Det var frøæg, der senere udviklede sig til haletudser.

Først på sommeren kom der store flotte guldsmede. I mosen var der levende fluefangere, soldug, som vi havde talt om i naturhistorietimen. Jeg lovede at skaffe en sådan plante. Den havde jeg så med en sidste time før sommerferien i en lille urtepotte. Det har nok givet et ekstra point hos læreren.

Markerne var på det tidspunkt kommet så langt, at kornet var skredet. Stråene var ofte længere den gang. Der var ikke noget, der hed stråforkortere. Der skulle jo også bruge langhalm af rug til stråtage og i det hele taget halm til mange formål. Ikke som i dag, hvor man brænder det i halmfyr.

I Tinkerup mærkede vi ikke så meget til høsten. Vi var i Sasserup i seks uger i ferien. Kun hvis det havde været en våd sommer, så høsten blev forsinket, oplevede vi den hjemme. Der har undertiden stået neg på marken til min fødselsdag 15. september.

Der var tre slags høstbindegarn til at binde neg med: Jute- og papirgarn samt noget, der mindede om plast/nylon (hvad det jo ikke kan have været). Når det blev vådt, kunne det ikke holde. Det kneb også med papirgarnet.

Noget, jeg tydeligt husker fra dengang, er de flotte marker med kornblomster, margeritter og valmuer. De høje tidsler var vel nok også flotte med de lilla blomster, men de var ikke velset af bonden og slet ikke af dem, der skulle behandle negene i høsttiden. Tidsler stikker væmmeligt. I dag er der næsten ingen blomster i markerne. De er sprøjtet væk.

Grøftekanterne var lige så flotte, men blev slået for tidligt, så de ikke skulle kaste frø på bondens marker. I dag venter man heldigvis mange steder med at slå kanterne til efter afblomstringen.

Hvert fjerde år i maj -juni var der et helt specielt fænomen. Her sværmede tusindvis af oldenborrer. Iflg. Videnskaben findes der 28.000 arter. Her var der kun én slags. Hen på aftenen kom de nye oldenborrer flyvende fra vest mod øst for at finde et sted at lægge deres æg i gamle upløjede græsarealer, hvor larver og pupper kunne udvikle sig i fire år, til de var flyvefærdige.

Nu er oldenborreår en begrænset, lokal foreteelse. Det er mange år siden, jeg har set en oldenborre. De var frygtet af landmænd og haveejere pga. larvernes store appetit på planterødder.

Efteråret var rigt på muligheder, hvis man kunne få øje på dem. Der kunne f.eks. samles bog, bøgetræets trekantede frugter. De blev brugt som mandler, når den brune hinde var fjernet. Vi kunne jo ikke få mandler under besættelsen.

Træerne fik nogle kønne efterårsfarver, gule, røde og brune imellem hinanden, dernæst faldt bladene af. Skovene blev bare, især når efterårsstormene rasede. Så faldt der også gerne grene ned, og nogle træer væltede. Så blev der sanket brænde til de sultne kakkelovne og komfurer.

Vi gik i skoven efter dekorationsmaterialer til juleudsmykning: Bog, agern, hvor Hans og jeg brugte hylstrene som piber, pudemos, slangemos, tørre svampe, røde bær, grønne grene med bær eller kogler. Jo, der blev pyntet op til jul. Vi havde også juletræ helt til loftet.

Det var kønt, hvis der kunne ligge lidt sne op til jul. Men ellers kom der i hvert fald en del efter jul – alt for meget, syntes posten. Vi unger syntes, det var kønt og dejligt, når der lå et hvidt lag over det hele.

Det kunne også være modbydeligt koldt med frost og isslag. Det kunne fryse så voldsomt og længe, at træerne fik frostskeer. Vi kunne høre et skarpt knald, når et træ fik en frostrevne på et par meter eller så. Kartoffelkullen måtte have et ekstra lag dækmateriale på, så de dyrebare kartofler og andre rodfrugter som gulerødder, rødbeder og selleri ikke gik til i kulden.

Streng vintre

Vintrene under besættelsen var meget snerige og kolde. Sneploven, der lignede et stort V, var så bred, at den nåede til begge vejsider. Den kunne nemlig indstilles i bredden, så den nåede over, hvis vejen ikke var alt for bred. Men den var ikke så høj – vel nok en halv meter, trukket af to-tre heste. Når det

blæste slemt, og sneen dermed fæg, kom ploven flere gange om dagen ledsaget af snekastere. De var udkommanderet af snefogeden, og det var karle fra de omliggende gårde samt arbejdsløse.

Når vi gik til Knorrenborg Vang for at besøge farfar og farmor, var der ved As-

minderød lige efter kirken og før Kongevejen driver så store, at man kastede sneen op i flere etager. Jeg syntes, det var meget højt, men det var måske også fordi, jeg selv ikke var så stor dengang. En del af turen foregik ud over markerne med kælk eller på gåben fra Tinkerup over Danstrup til Fredensborg og videre til Knorren-

borg Vang.

På vores hus var der mange istapper. Nogle var så lange, at de næsten nåede jorden. Dem kunne jeg nå, så jeg kortede dem af. Det blev mor lidt knotten over (eller måske ked af), hun ville gerne have set dem nå jorden.

Midt mellem Peter Jensens gård og os var der en elmast, der knækkede. Folkene, der skulle skifte masten, havde et stort besvær med det. Jorden var frosset meget dybt.

Vi havde en kælk med jernmeder. Bakken var lige uden for døren – næsten – i hvert fald lige over vejen. Jeg fandt en lakeret krydsfinerplade fra en barneseng. Den var glat og kunne bruges som slæde. Så havde vi jo en hver.

Is var der masser af nede på engen. Ved mosen var der meget fladvand, der var frosset. Men da vand sådanne steder har det med at synke, var der luft under isen, som vi så trampede i stykker. Det var strengt forbudt at gå ud på mosehullerne. Men Rakkerdammen måtte vi gerne komme på, når den var godkendt af Tinkerupbrødrene, hvis nevø Henry havde skøjter. Vi løb uden.

Om vinteren var ruderne tilfrosne, så det var umuligt at se ud. Der var kun ét lag glas, og rammerne var ikke helt tætte, så der var dage, hvor vinduerne ikke var tøet helt ned, så isen på den nederste del af ruderne blev tykkere og tykkere. Isen smeltede fra oven, men smeltevandet frøs igen længere nede. Vi åndede på isen, så den tøede noget op, men frøs igen, når vi vendte ryggen til. Vi tog også en mønt eller to, varmede dem i hånden, og så lagde vi dem på isen, der smeltede, så der blev et rundt hul, som vi kiggede ud af. Hans stille-

de et tomt patronhylster på kakkelovnen. Når det smeltede isen på ruden, kunne man se aftryk af inskriptionen i bunden af hylstret.

Oversvømmelse

Mellem Skrædderhuset og Laur. Christensens gård stod der i nogle år under besættelsen vand i lavningen, så vejen var oversvømmet. Det var især, når sne og is smeltede igen efter vinteren. Det skyldtes, at rørene fra Krogenberg Hegn over Ejner Munks og Laur. Christensens jorder var faldet sammen. Der stod op til 70 cm vand, som kun kunne forceres pr. hestevogn, men ikke på gåben med gummistøvler, når det stod højest. Der var én, som kom igennem med gummistøvler og satte dem hos os, hvor hun skiftede til sko, og omvendt på vej tilbage. Man brugte også vores gavl til at stille cyklen op ad, når den skulle pumpes. Det kunne vi høre gennem væggen. Nå, til sagen. Der blev gravet nye rør ned på hele strækningen i 1945-46. Vi var ude i skoven for at se, hvor dybt de blev gravet ned. Det var hårdt arbejde, som foregik med skovl og spade. Men siden var der ikke oversvømmelse.

Tordenvejr

Engang blev det tordenvejr, da far og mor ikke var hjemme. Det var lige oppe over og vældig uhyggeligt. Vi gik hjemmefra over til Peter Jensen, men syntes ikke, vi ville gå ind. Vi satte os i seletøjet, der hang på nogle knager i porten til gården ved siden af døren ind til hestestalden. Da vi ikke var derhjemme, gik far og mor over til naboen og fandt os sovende i seletøjet. De syntes, at vi havde disponeret klogt.

Ved et andet drabeligt tordenvejr en formiddag, var mor dog hjemme, så vi var trygge. Når det tordnede i Tinkerup, kunne det blive ved længe. Tordenen trak flere gange frem og tilbage mellem Esrum Sø, Gurre Sø og Øresund. Denne gang var det også virkelig tæt på. To eller tre gange slog der gnister ud fra lampen. Mor fortalte, at jeg sprang lige op i favnen på hende, så forskrækket blev jeg. Der gik mange år, inden jeg forvandt den forskrækkelse. Der skete ellers intet, hverken i elnettet eller på huset.

Skrædderhuset

Christian Nielsen havde været røgter på Danstruplund. Der var jo et stykke vej at gå til og fra arbejde hver dag, vel i nærheden af tre km. Han døde, mens vi boede i Tinkerup. Jeg kan huske, der blev strøet blomster fra haven på vejen ud for os, da han blev kørt bort.

Fru Nielsen var, hvad man vist nok kan kalde en trivelig kone, meget talende, hun snakkede næsten hele tiden, når hun var et smut nede hos mor, som ikke sagde ret meget. Det er sådan, jeg ser hende for mig, men jeg var ikke så gammel, og min hukommelse er måske lidt ved siden af. Jeg tror, hun var en god mor for sin flok, men hun har nok ikke haft det så nemt og har haft behov for at tale med en af sit eget køn.

Sønnerne kom jævnlige over mosen/marken med et halvt træ på nakken. Der skulle jo noget til at fodre kakkelovnen med for at holde varmen. Der gik ryg-

ter om, at de drev krybskytteri, men man skal være varsom med at sprede rygter.

Sønnerne ryddede op omkring huset, fældede en del selvsåede træer og buske på grunden. Det blev slæbt over vejen og halvvejs ud på marken ned mod mosen. På skråningen blev der sat ild til en stor bunke for at få den brændt af. Til sidst var der kun en hel masse aske med mange gløder. Er en sådan bunke stor nok, kan den brænde i flere døgn. En af sønnerne, Gunnar, gik rundt i askebunken for at sprede den, men lige pludselig tog pokker ved ham. Han sprang af sted ned over marken og ud i det fladvand, der altid stod på engen, for at slukke ilden, der havde antændt hans gummistøvler. Han havde fået det rigeligt varmt om fødderne, som nu blev afkølede.

En dag kom fru Nielsen igen, igen over til mor. "Nu skal du bare høre. Gunnar kaldte på mig i morges. Han var frosset fast. Skjorten sad simpelthen frosset fast til væggen, så jeg måtte komme med en kedel varmt vand for at få ham fri." Jo, der var koldt i de gamle bindingsværkshuse.

Ejeren (Johannes) af vores hus kom en dag med et tøj og en hængelås til at sætte på vores vandpumpe. Skrædderhuset havde hidtil hentet vand fra denne pumpe, men det måtte ophøre, da der ikke var nogen aftale om det. De havde ikke selv nogen brønd. Hvad skulle de gøre? De fik den besked, at de kunne hente deres vand i Rakkerdammen. Det var et ret stort vandhul og sikkert også rent, selvom de jævnligt vaskede deres tøj dernede. De blev sure, men det var jo ikke os, der bestemte. Der gik en tid, så fik de lov at hente vand ved pumpen igen.

Post

Vi skulle egentlig have posten fra Kvistgaard, men da far var ansat i Tikøb, fik han det ordnet, så vor postadresse blev Tikøb. Jeg har hjulpet far på postturen ind imellem, når han havde brug for det.

Første gang, jeg var på posthuset, var det i det gamle, der lå på Fredensborgvej over for gadekæret (branddammen). Der boede en skrædder og hans søster i en gammel stråttækt ejendom. Når man kom ind i ekspeditionen (forgan-gen), var der en skranke, hvor man kunne åbne en lem og en låge for at komme ind på kontoret. Det er alt, hvad jeg kan huske derfra.

Senere blev der bygget et nyt hus på Hornbækvej ved siden af benzintanken. Det var gårdejer Johannes Jørgensen fra Tinkerup, der flyttede ind der. Han blev så postbestyrer. Da far blev ansat på det gamle posthus, fik han en lille rute. Men på det nye posthus fik han en større rute, og så overtog Herman Christiansen den, far havde haft.

Far havde på ruten en del af byen, Tikøb kommunekontor på "Gurrelund" på Gurrevej, Grønnerende, Langesø, Harreshøj og Saane. Christiansen havde resten af byen, Tikøb Skovhuse, Ll. Esbønderup og Jonstrup.

På et tidspunkt under besættelsen var der rod på posthuset i Esrom, så der manglede de en mand. Far og Christiansen kørte så den tur, efter at de var færdige med deres egne ruter. Jeg ved ikke, hvor de gik - undtagen langs Esrum Sø i Gribskov. Det var der ikke megen sjov ved især efter mørkets frem-

brud. De kendte ikke ruten og havde ingen lister over beboerne, så de måtte spørge sig for.

I et af skovhusene gik Christiansen lige ind i køkkenet, tog petroleumslampen ned fra væggen for at se, hvad der stod på brevene. Konen trak sig tilbage og var meget nervøs, når sådan to sorte mænd med kasketter møvede sig ind, vel nok efter et slag på døren. Men alligevel kunne det være Gestapo, og hun var alene hjemme med to børn. Dagen efter tog Christiansen esromruten alene, og så tog far det hele i Tikøb og omegn.

Når far havde mange penge med ud, ringede han til en gård efter hjælp. De sendte deres schæferhund af sted. Den løb ned på posthuset til far og fulgte ham hele ruten rundt, blev ved cyklen og passede på, medens han var inde hos folk med post. Når han ikke havde brug for den mere, sendte han den hjem igen.

Fra Gurrehus, hvor tyskerne var indkvarterede, var der et par ældre arbejds-soldater, som hver dag kørte hestevogn til Tikøb Mejeri efter mælk. De kunne godt lide at kigge overskrifter i avisen, som far havde i tasken. Soldaterne kunne godt få noget ud af overskrifterne, og så fik de lidt at vide om, hvad der skete i verden omkring dem. Ledelsen fortalte dem aldrig noget. En dag, da de rakte ud efter en avis, pænt spørgende, havde far hunden med. Den knurrede, men far sagde, at det måtte de gerne. Så var det i orden med hunden.

Dengang var der ingen pengetransportbil, der kun havde penge med. De blev i stedet sendt i værdisække, "lommer". Far fik sådan en med til kommunkontoret. Hvad gør man så? Jo, lægger den på bagagebæreren. "Nå, du har nok pengesækken med i dag", var der en, der sagde. "Ja", sagde far, men det var der ingen, der troede på. De mente nok, det var en spøg.

Far havde julemærker med ud til salg i hele julemåneden og solgte mange til sine kunder. "Jo, 5 – 10 stk. kan vi vel nok tage", men det var for lidt, syntes far. "Du skal da have et helt ark, eller måske to: Et til at bruge og et til at gemme. Overskuddet går til et godt formål." Så der blev solgt en hel del flere, end der tidligere havde været omsat, takket være fars ihærdighed. Kommunkontoret blev også spurgt. "Et par ark kan der vel blive til, men det tæller jo alt sammen." Da far havde bearbejdet dem lidt med, at de da gav andre velgørende institutioner tilskud og julegaver, blev det så alligevel til 25 ark. Men så skulle far også kvittere for beløbet, og det gjorde han da meget gene. Der skulle jo være bilag i kassen for udgiften.

Far havde engang glemt at tømme postkassen i Harreshøj, så det blev en opgave for os to drenge. Far havde noget, han skulle, så han kunne ikke nå det. Vi gik fra Tinkerup til Harreshøj, tømte kassen, skiftede skiltet til dagen efter, tog brevene med tilbage til posthuset og så tilbage til Tinkerup. Sådå en tur på kun syv km.

Far ringede en vinter til skolen og bad mig fri. Jeg skulle hjælpe ham på ruten. Han havde lånt en hest og kane, men ingen kusk. Jeg skulle så holde hesten, mens far var inde med posten til kunderne.

Rationering

Mange ting var rationerede under og efter besættelsen. Hvert kvartal blev der uddelt nye rationeringskort på sukker, mel, sæbe, smør, brød og meget andet. Ved syltetid var der ekstra suktermærker. Vi børn fik ikke mærker til lige så meget som en voksen. Vi spiste da ellers f.eks. lige så meget brød som en voksen. Vi havde en god bagerkusk i Marinus fra Hollandske Mølle. Han kom i

sin brødbil en gang om ugen, eller var det to? Han kørte med gengasgenerator, men det var noget mere besværligt end en benzindrevet bil. Han skulle huske at komme brænde på, ruske op i ilden, tage aske ud og tappe vand af (noget meget sort væske). Jeg kom bort fra brødet. Marinus fik brødmærker fra de gamle, som ikke spiste så meget brød, og gav dem til familier med børn i voksenalderen – som os -, der spiste meget. En dag sagde mor, at vi ikke skulle have sigtebrød. Vi plejede ellers at få et helt rugbrød og et sigtebrød hver gang. Om der manglede mærker eller penge, ved jeg ikke. Marinus så på os to gutter: "Synes I ikke, at mor skal have et sigtebrød?" "Jo", sagde vi i munden på hinanden, og så fik mor et sigtebrød. Ja, sådan var Marinus. Han fortalte en dag, at han havde en lille pige derhjemme på alder med os, og hun var rødhåret. Janne, som hun hed, har Esther og jeg senere været sammen med en del gange i KLF-sammenhæng. Hun var med i lokalforeningsbestyrelsen, hvor min kone var formand. Der var også mærker på chokolade. Jeg har et eller andet sted en plakat, hvor det er afbildet, hvad man kunne få for ét mærke f.eks. 10 skildpadder.

Skulle man ud og spise smørrebrød, kunne man få byttet et smørmærke på 250 g til mindre mærker med pålydende 5 – 10 gram. Der skulle jo være orden i tingene. Forhandleren kunne ikke få mere fra grossisten, end han havde mærker til, så han havde et større arbejde med at tælle mærker for at se, hvor meget han kunne bestille hjem. Jeg har jævnligt set købmand Poulsen stå og tælle mærker op.

Tobak og slagtervarer var ikke rationerede, men forhandleren fordelte det så godt, det kunne lade sig gøre, eller som man var venner til, efter hans samvittighed og hvor god kunde, man var.

Vi har, så vidt jeg ved, ikke manglet noget, med mindre vi ingen penge havde. Vi drenge mærkede i hvert fald ikke noget.

Papir var der heller ikke meget af. Vi købte ugebladet Hjemmet. Købmand Poulsen holdt kontrol med, om vi havde fået vores eksemplar. Han havde en navneliste på en side, der var delt i en masse kolonner. Når vi så havde fået bladet, slog han en skråstreg, næste gang en streg på skrå den anden vej, så det dannede et kryds. Han fik kun tildelt et bestemt antal blade, som alle blev solgt, så han havde ikke det bøvl med ikke-solgte blade, der skulle retur.

Mor holdt også Mønstertidende. Det var nok et levn fra den tid, hun lærte at sy. Indlagt i bladet var der hen over året – alt efter frugtsæsonen – strimler af kuponer med lim på til at klistre på flasker og glas/krukker. Så var problemet løst med tekst på syltetøjet. Der stod for øvrigt også årstal på.

Far havde rationeringsmærker med ud til kunderne på ruten i et brev fra kommunen, som åbenbart også sendte til én, som var død.

Da det var sket flere gange, sendte far dem retur. Nu syntes han, at det kunne være nok, så han ringede til dem og sagde, at nu måtte det være hans tur til at få de overskydende mærker. For siden de ikke havde standset udsendelsen, måtte der jo være én, der tog dem til sig. Så stoppede udsendelsen af mærker til den døde.

Jeg har siden tænkt på, om mærkerne måske blev brugt til nogen, der var gået under jorden og ikke var registreret nogen steder, så det på den måde gik uden om systemet. Det er mine egne tanker, som jeg ikke har noget at have i, næsten da.

Tobak

Det er ingen hemmelighed, at far og senere mor har røget meget. Far røg helst cigarer, men under besættelsen også pipe. Det var vanskeligt at få tobak. Så prøvede han tørrede blade af bl.a. kirsebær og andre buske. Senere røg han tobaksblade fra skrædder Hansen i Tikøb, præsten havde også lidt. Ude på præstemarken høstede de også tobak og havde bygget en tørrelade (ligesom skrædder Hansen havde) til videre forarbejdning.

Nogle gange kom der et par soldater fra Gurrehus gennem skoven og over mosen. De tiggede tobak. Det var nok kirsebærtobak, de fik, men de var henrykte for den. De måtte ellers ikke gå udenfor kaserneområdet, men der var ikke langt gennem skoven. Soldaterne var vist fra en af de tyske vasalstater, måske Tjekkoslaviet. Den slags soldater regnede tyskerne ikke

for ret meget. De fik ikke de rationer af tobak, som deres egne fik, så de var hungrig og taknemlige for lidt.

Tyskerne

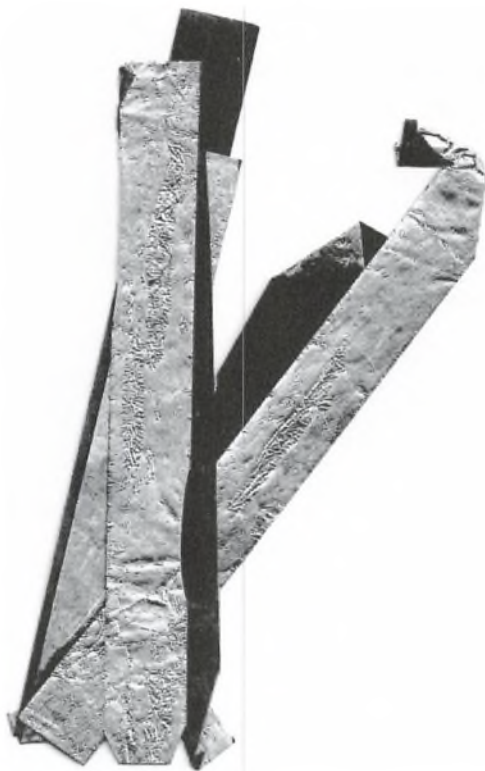
så vi ellers ikke meget til. De første var i Hyldekrogen, efter at de invaderede landet i april 1940. I Tinkerup kunne vi høre dem synge, når de marcherede på Gurrevej gennem skoven til Tikøb, selv om der er ca. 1½ km. Om aftenen og natten kunne vi se svenskerne tænde deres søgelys og afskyde deres røde, grønne og hvide sporlysprojektiler. De afskød den ene serie efter den anden, når der var fly i luften. Vi så aldrig, at de ramte nogen, men flot var det, noget i retning af festfyrværkeri til en byfest. De allierede fly nedkastede sølvpapirstrimler for at forstyrre den tyske radar. Jeg fandt nogle af dem på markerne ud mod Hornbækvej.

Langs vejen til Harreshøj var der gravet mægtige huller. Det var tankspærringer, man lavede her.

Når vi skulle besøge farbror Kaj, Tante Johanne, kusine Vera og finnepigen Gunvor på Kongensgade 15 i Helsingør, hvor de boede på 1. sal i baghuset, foregik det på gåben. Det var en tur på ca. 10 km. Far havde altid sin cykel med, så når der var en, der var træt i benene, blev vedkommende sat op på cyklen og transporteret et stykke af vejen. Vi startede hjemmefra op ad skolestien et hundrede meter, så nedad markvejen til præsteskovene videre ad Kong Valdemars Vej også kaldet kirkestien. Det er den skovvej, man brugte fra Gurre, når man skulle i kirke i Tikøb, før Gurre Kirke blev bygget i 1918. Ud på Gurrevej forbi Gurrehus, hvor der var tysk vagt på begge sider af vejen, ved hovedbygningen til venstre mod søen og stalden til højre, hvor der var kantine og kostforplejning. Vi fortsatte gennem Gurre by forbi kirken. Da vi kom til Solbakken, tror jeg nok, var der anlagt løbegrave, forsvarsværker omkring Helsingør by. Ja, der var da noget tysk militær at se på.

En dag var Tinkerup oversvømmet af tyske soldater. De lavede husundersøgelser. Der var vist stjålet våben fra Gurrehus. Det var i hvert fald, hvad man sagde. Det vrimlede med tyske patruljer. Der var især én tysk soldat, jeg husker. Han pikkede på ruden, hvor vi to gutter sad indenfor i sofaen og kiggede på, hvad der foregik derude. Han smilede og vinkede til os. Han havde måske selv sådan et par størrelser hjemme i Tyskland, som det var længe siden, han havde set, (mit gæt).

Sygeplejersken, det var nok frk. Kramer, der skulle fra Tinkerup til Kvistgaard

på cykel gennem skoven, måtte vende om og tage Hornbækvej forbi Skovhusene i stedet for. I 1944 forlangte tyskerne, at alle voksne skulle bære et legitimationskort med foto. Børn blev udstyret med et kort med navn og adresse. Det skulle bæres i en snor om halsen under tøjet. Jeg husker tydeligt den dag, hvor fotografen var hos os. Mor var sur, da hun ikke brød sig om at blive fotograferet, men det var en pligt. Far og mor blev fotograferet foran gavlen på huset.

Radio

Tyskerne havde forbudt befolkningen at høre udenlandsk radio, nå ja, bortset fra Tyskland. Måske alene af den grund skulle alle nu høre radio, meget gerne "Den danske stemme", der sendtes fra BBC i England. Vi havde ingen radio, men Mogensen på "Guldsmedegården" havde en, der ikke kunne tage England. Han købte en ny radio, og far fik så den gamle. Den var god nok til vort brug. Den kunne tage Danmark og Sverige. På et tidspunkt var den ikke helt så god, som det kunne ønskes. Der var knas i den. Far tog den over på spisebordet – den stod ellers på bogreolen – med os to nysgerrige unger liggende på knæ på hver sin stol ved siden af sig, mens han pillede bagbeklædningen af radioen. Der var en del skidt, der ikke havde noget at gøre inden i radioen. Lige pludselig fór der en mus ud af radioen, hen over Hans, ned ad hans ben for at hoppe ned på gulvet, og væk var den.

Radioen blev rystet og rengjort. Der sad en mængde musehår og en indtørret mus klistret til en af tromlerne. Musen havde nok fået strøm igennem sig. Død var den i alle tilfælde. Nu spillede radioen helt fint igen.

Ikke lang tid derefter var den gal igen. Far havde jo erfaring fra sidst, samme fremgangsmåde: Bagbeklædningen af, ryste radioen, og ud kom to mus

springende. Far blev så forskrækket, at han tabte radioen. Det blev den ene mus' endeligt, da far tabte radioen lige ned på den. Den blev ramt af det ene hjørne, og så var den flad! Nu var radioen i orden igen. Vores radio var altså også musefælde. Sådant en er der nok ikke mange andre, der har haft. Det var herligt at have radio med musik og nyheder. Vi hørte middagskoncert fra "Wiwex" og hørespilserien "Familien Hansen" af Jens Locher. Den var begyndt i 1929 og blev ved til 1949.

Modstandsbevægelsen

Min far var medlem af modstandsbevægelsen, men det vidste mor ikke noget om! og slet ikke vi drenge. Det var fordi, hvis far blev taget, kunne vi ikke fortælle noget, vi ikke vidste, og heller ikke røbe nogen af de andre i gruppen. Far opdagede én morgen, hvor han var på arbejde, at tyskerne (Gestapo) var ret aktive. Han tog cyklen med den store posttaske på og kørte i uniform rundt til flere, der skulle advares: Skomageren og frisøren og vist også et par andre, så de havde mulighed for at forsvinde.

Far omdelte også illegale blade. På en tur til Kvistgaard med blade i den store posttaske på styret opdagede han en vejspærring ved Dyrlægekrydset. Alle blev standset og visiteret, men far blev vinket igennem, endda ved to poster. De skulle bare vide! Men det gjorde de heldigvis ikke.

Far var bevidst om, at han kunne blive arresteret, så han havde lavet en evakueringsplan for mor og os to sønner. Han havde aftalt med vognmand Friis fra Tikøb, som kørte mælk fra de store gårde, bl.a. fra Ørsholt, hvor min kone voksede op, til Mejeriet Enigheden i København, at han skulle tage os med til København. Så var vi så langt. Hvordan vi skulle komme videre til Sasserup, har jeg ingen viden om. Men det var vist planen at komme videre med en anden mælkebil. Men det blev der heldigvis ikke brug for.

Den 4. maj 1945 kom fru Nielsen over og fortalte Hans og mig, at Danmark var frit. Det havde de hørt i radioen. Mor og far var ikke hjemme, men vi storkede op ad stien, da vi så dem komme, og fortalte dem, at tyskerne havde kapituleret.

Vi blev inviteret over til Jensens på nabogården til glædesfest. Det var nok ikke helt gået op for mig, hvad det egentlig handlede om. Da vi gik hjem, undredes jeg over, at der ikke var trukket mørklægningsgardiner for gavlvinduet, men at det klare lampelys skinnede så langt ud, at det var nemmere at finde hjem. Jeg måtte så have en forklaring på, hvorfor man ikke længere behøvede at trække for.

Siden dengang havde vi tændt lys i vinduerne 4. maj om aftenen – en tradition, som min kone og jeg har taget med fra vore hjem og givet videre til vore børn.

Far fik vist ikke meget søvn den nat, for modstandsbevægelsen fik trommet sine folk sammen tidligt på morgenen. De skulle ud for at arrestere hipoer, stikkere og andre overløbere, inden de nåede at gå under jorden. Nu var det deres tur til at forsøge at gøre sig usynlige.

Fars gruppe blev kørt til Hornbæk Hotel, som blev omringet. For der skulle hentes nogle, som ikke havde rent mel i posen. Far blev sat på post ved et hotelhjørne. Han var spændt på, hvordan tyskerne ville reagere, for han stod med ryggen op mod deres kvarter. De fór ud og var parate til at forsvare sig, men da de opdagede, hvad det drejede sig om, var der ingen ende på deres lykke og sarkastiske bemærkninger om dem, blev arresteret. En var på vej ud over altanen, hvor far stod. Han blev gennet ind igen og måtte ud ad hoteldøren sammen med de andre, der var blevet taget.

Pressen var tidligt ude, så jeg har et par billeder af nogle lastbiler med frihedskæmpere, der ser meget glade ud. Det har da også været et vendepunkt efter fem år under åget.

På et ene foto er der en ret stor mand. Far var ikke helt tryk ved, at han havde noget at skyde med. Han så vist ikke for godt, og sikkerheden ved våbenbrug var ikke helt i top. Far lånte geværet for at kontrollere, at det var i orden og fik listet patronerne ud, inden han rakte det tilbage.

Senere fortalte far Alfred Petersen (Den fine vognmand), hvad han havde gjort. AP sagde: "Det havde du ikke behøvet, for jeg har pillet slagstiften ud." I skoven mellem Tikøb og Kvistgaard var der på vejen ved Nyrup sat nogle vejspærringer op af brændestabler. Vagterne havde brugt det træ, der var tilgængeligt. Spærringen var lavet sådan, at bilerne måtte sno sig igennem og derved blev nødt til at sænke farten betydeligt.

Der var mange forskellige våben i brug. Far havde først et jagtgevær, derefter vist en tjekkisk, så en tysk riffel for at ende med en 89'er dvs. en gammel dansk riffel. Den vejede godt til, men var ellers fremragende.

Frihedskæmperne havde efter besættelsen et armbind på som en slags uniform eller rettere mangel af en. Det var blå med en hvid og to røde striber på midten. Der var påsyet en plade med et våbenskjold. De første armbind var flossede i kanterne, da de hurtigt var klippet af gamle danske blå uniformer,

men ret snart fik frihedskæmperne fine nysyede armbind.

Pludselig havde armbindene ikke plade. Hvorfor nu det? Jo, hipoerne havde fået fat i en del armbind med plade på. Frihedsbevægelsens ledelse besluttede at fjerne pladen, så man igen kunne kende frihedskæmperne. Jeg mener at vide, at pladen kom af og på nogle gange.

Frihedskæmperne i lokalområdet havde station hos vognmand Alfred Petersen på Hornbækvej i Tikøb. Der blev sat vagt ude ved vejen. Far havde også stået der udstyret med en maskinpistol. Sikringslåsen virkede ikke, og så kan våbnet jo være farligt. Far gik ned i grøften, affyrede en salve ind i grøftkanten og fik låsen til at virke igen. Der blev en del uro, indtil sagens rette sammenhæng blev opdaget.

Der var også en anden, som skød lidt ureglementeret. "Svend Vagtværn" fik afskudt et par salver, hvoraf den ene ramte kirkegårdsmuren til venstre for den sydlige indgang. Mærkerne kunne ses i nogen tid derefter.

En af dem, der var blevet arresteret, blev sat ned i Alfreds kælder. Han fik besked på at fjerne et spejl på væggen ved hans hoved. Det skulle jo nødvendig gå i stykker, hvis...!!

Det er først efter, at jeg lærte Esther at kende, at jeg blev klar over, at min kommende svigerfar også havde været frihedskæmper endda på et højere niveau end min far. Hans historie hører jo ikke hjemme i min beretning, men det siger noget om, at vores slægt har elsket Danmark og været villig til at kæmpe for et frit land, mens det var med fare for liv og lemmer. Der var jo tusinder, som pludselig blev aktive, da besættelsen var slut. Ak ja!

Vi unger legede da også frihedskæmpere. Vi fik armbind, som mor syede. Hun lavede også en hue til hver af os, en "Montyhue", som vi var meget glade for. Agnes Jørgensen (gift Olsen) har taget et foto af os uden for Johs. Jørgensens gård i Tinkerup.

Jeg kom i et slemt dilemma, da jeg en dag mødte min lærerinde frk. Andersen. Skulle jeg tage huen af og bukke, eller skulle jeg gøre honnør som soldaterne. Jeg valgte at undlade at gøre noget. Så fik jeg en balle, for "når man møder en lærer, tager man huen af og bukker. Kan du så huske det?" Et spagt ja, og jeg har aldrig glemt det.

Præsteskoven

Pastor Frøkjær Jensen havde overtalt far til at arbejde i Præsteskoven. Lønningen var måske ikke stor, men så var der andre fordele, der ikke kan gøres op i penge. Arbejdet bestod i at fælde træer og partere dem. Far havde jo erfaring fra sin tid i skoven med at tage stød op osv. Træerne var udvist af skovrideren med lodrette mærker i barken.

Far vidste, hvordan man bestemte faldretningen ved at se efter i trækronen, hvor der var mest vægt. Man lavede så et forhug for ned på stammen i den retning, træet skulle falde. Far fik hjælp af sin kollega postbud Christiansen. Der blev brugt en lang skovsav. Den var fars, og han skulle sørge for, at den kunne skære. De gik ned på knæ og tog fat i hver sin ende af saven, og så skulle der trækkes – endelig ikke skubbes. Man begyndte at save i modsatte side af forhugget, og træet faldt præcis lige der, hvor det var bestemt, uden at hænge i et af de stående træer. Efter, at det var kommet ned, skulle det afkvi-stes, måles og saves i de længder, der var forudbestemt af skovrideren. Stammen i én længde til kævler, grenene efter tykkelse i andre længder. Var de tykke, skulle de måske også flækkes. Træet blev så stablet i rummeter oppe ved en kørevej, da det skulle transporteres derfra af dem, der havde købt det. Meget af træet blev kørt op til kirken og præstegården. Det var jo præste-skov og som sådan tilhørende kirken.

"Den fine vognmand" fra Tikøb kom med sin lastvogn, som far skulle læsse ti rummeter på. Da vognmanden havde modtaget de syv, sagde han, at han gerne ville betale for ti. Han var ikke vant til, at de var så tæt pakket.

Far fik stødene for at tage dem op. Først gravedes et stød fri – helst til under roden. Så kom der gang i hammer og kiler, øksen hjalp også meget til og saven lidt. Stykkerne blev stablede i rummeter så tæt, at alle huller blev så små som muligt. Jo tættere des mere brænde.

Når far gik hjem efter endt arbejde, gemte han hammer og kiler ved arbejds-stedet f.eks. under en kævle dækket til med løv. Det var for tungt at slæbe med frem og tilbage hver dag. Så hellere tage en lille sæk med forhug med hjem til brændsel.

Der var nogle københavnere (beskæftigelsesarbejdere), der fik lov at tage en del stød op, men *kun* de gamle. De tog nu også nogle nyskovede stød, men de var fars. De havde stablet dem op i rummeter, men da far "kom til" at læne sig op ad en stabel, faldt den sammen, hvorved han så, at nogle af hans friske stykker var imellem. Så begyndte han at sortere lidt i dem, og det, der var tilbage, var vist skrumpet ind til det halve.

Der var en del kvas: Toppe, tynde grene og kviste. En del læs blev hentet hjem til os, savet og hugget. Der kunne jeg være med. Jeg har savet og flæk-

ket en del, hugget meget kvas, som var godt at komme i komfuret, når det var tørt.

Når far og Christiansen var i skoven, var vi flere gange nede med kaffe og brød til de svedende skovfolk. Det var om eftermiddagen. De skulle jo først være færdige med deres postruter. Jeg husker, at Christiansens Jørgen var med en dag, hvor vi boltrede os i en stor tørlagt grøft. Der var en masse tørt løv i. Det var morsomt at kravle rundt i det og smide den ene favnfuld efter den anden i hovedet på de andre. Men vi havde ikke taget højde for, hvor beskidt løvet var, så vore mødre fik travlt med at vaske vort tøj. Det var nok første og sidste gang, vi legede der.

Det var jo ikke gjort alene med arbejdet i skoven. Da brændet var kommet hjem skulle det bearbejdes. Saves i passende stykker, flækkes og stables i store brændestakke. Far var god til at stable, så han blev beundret og rost af mange. Det kan godt være, jeg syntes, at stakkene var store, fordi jeg ikke var så stor dengang. De var vel 2-2½ m høje, 2 m brede og 4-5 m lange. Der var vist brænde nok til vinteren over. Stakkene blev bygget op i en vinkel på udhuslængen, så med hus og brændestabler havde vi en lun plads, hvor vi havde sat et bord og nogle stole ud. Her spiste vi så vore måltider, når vejret var til det.

Når far mente, brændet var tørt nok, tog han et stykke brænde ud af stakken, spyttede på enden af det og pustede i den anden ende. Var det tørt nok, blev der bobler i den våde ende.

Far syntes på et tidspunkt, at det svandt for meget i brændet. Det viste sig, at fru Nielsens barnebarn, Henry, kom med en trækvogn og hentede noget af brændet. Det havde han fået besked på. Det holdt op, da han blev opdaget.

Mor havde sankekort til skoven lige nede ved mosen. Hun og fru Nielsen fra "Skrædderhuset" samlede brænde sammen og smed det ud over gærdet på P. Jensens græsmark, hvorfra det blev hentet de ca. 3-400 m hjem. Skovfogeden var efter dem, at stengærdet var blevet beskadiget ved, at de havde smidt grene ud over det. Det var nu ikke deres skyld, men nok køernes, der græssede på marken op ad skoven.

Far fik også et sankekort til Soldaterpladsen. Navnet fik den, efter at soldater havde ryddet den. De lå vist i beredskab her under 1. verdenskrig. Der var meget godt brænde der. Faster Bitten fik også meget brænde derfra. Hun havde jo også brug for brænde og ikke de store muligheder for selv at skaffe sig noget. Jeg mener, hun selv var med til at samle noget af det.

Da min farfar og farmor flyttede fra Knorrenborg til Asminderødgade i Fredensborg, havde de ikke mere mulighed for at hente brænde i skoven. Far hentede så et læs i Præsteskoven til dem.

Skovtur

Vi gik mange søndagsture i skoven. Vi gik som regel, fra vi havde spist middag kl. 12 til hen ad kaffetid ved tretiden. Vi gik op ad skole/kirkestien og ad markvejen ned til Præsteskoven. Vi kom lige forbi buske med slåen. Vi tog et bær i munden. Det var fløjtende surt, men havde man haft det i munden et stykke tid, så det var blevet varmet op, kunne det spises. Var man tørstig, var

det dejligt friskt. Som far sagde: "Når de har fået frost, bliver de søde – eller sødere." Hvis far havde arbejde der i området, skulle vi lige ind og se, hvor langt han var nået.

En del af turene endte ved "Hestehavehus", hvor far blev født, da farfar var skovløber der. Men de fleste gange fortsatte vi ned til Gurre Sø, langs den forbi Soldaterpladsen og Pigernes Vadested hen til bådebroen ved lystfiskerklubbens hus. Overfor ligger Mågeøen, hvorfra vi med gode vindforhold kunne høre mågerne helt til Tinkerup, ca. to km i luftlinje. Far har fortalt mange historier om sin barndom der i omegnen.

Vi kom til Skovridergården, som var fuld af mus. Sludder! Der boede skovrider Muus med sin familie. Jeg har senere gået post hos hans søn, der boede over for kirken her i Humlebæk. En anden, jeg har gået post hos, boede i Hegnshuset i Lave Skov. Han hed Nicolaisen. Hans far havde været skovløber under Muus. Nicolaisen havde kendt min farfar, som gik under navnet "Lange Christian". Da Nicolaisen var barn, hjalp alle skovløberne til, når der blev tærsket på Skovridergården, og en del af ungerne var med. De hjalp med at slæbe halm fra tærskværket eller lignende jobs. Skovløberne kunne godt finde på at drille børnene eller måske genere dem, men så var farfar der og tog ungerens parti, fortalte Nicolaisen. Farfar har vist altid været børnenes ven.

Nå, tilbage på sporet i Gurre Vang ad Kong Valdemars Vej videre langs en grusgrav, hvor der var mange rævegrave. Den øverste del af et rævekranium fik jeg da med hjem en dag. Vi kunne så vælge at komme ud af skoven ved Johs. Jørgensens eller Laur. Christensens gård eller måske gennem mosen med vandløb. Der var nogle steder pigtråd, som vi hjalp mor over eller under. En gylden regel var, at vi havde hver en stok med hjem, som blev hugget i stykker og puttet på komfuret til at lave kaffe ved. Så var der kaffe, mælk eller saftevand, meget sjældent sodavand. Dette var den lange tur. Når vi havde gæster, var turen ikke så lang, men alligevel dejlig.

På en sådan tur med farbror Ludvig faldt vi næsten over et råkid. Så lurede vi lige i nærheden og gik så tilbage for at se det en gang til, men da var det væk. Så lydløs kan naturen også være.

Far havde også næse for, hvor der stod liljekonvaller, men fortalte det ikke til nogen. De måtte selv finde stedet, hvis de var interesserede. Det samme med slangemos til dekorationsbrug til jul. Mor brugte det til at lægge i en krans omkring adventskransen. Et godt svampested var også tys, tys. Man har vel lov at have sine små hemmeligheder. Jeg kan endnu udpege stederne.

Tørv

Der var et langt stykke med mose fra Laur. Christensen mod øst til P. Jensen mod vest med det, der hørte til vores ejendom i midten. Der var to store tørvegrave: En i vores del, hvor vi gravede tørv, (vist nok ved at lave nogle til P. Jensen som betaling), og en anden i P. Jensens del, hvor han gravede tørv. Når man graver æltetørv, skal der bruges meget vand til at opslæmme tørvejorden med, så man bakkede en tørvejumbe derhen. Det var en gumpekasse, der blev drevet af akselen, der gik fra hjul til hjul, og som arbejdede, når jumben blev trukket fra graven til stedet, hvor man tog vand ind. Det foregik ved, at man havde en spand, der var sømmet på en lang stang, så man kunne øse vandet op i jumben. Så kørte man hen til stedet, hvor den opslæmmede tørvejord blev hældt ud i en ramme. Den dannede så siderne i en firkant, der, når tørvemassen blev mere fast, kunne skæres i den størrelse, man ville have tørvene i.

Jeg vil nu fortælle om ulykken hos P. Jensen. Jumben kom for tæt til kanten af det gamle mosehul, som vandet blev taget fra. Den skred ud i hullet og tog hesten med. Det var umuligt at få dem op manuelt, så der blev sendt bud efter en kranvogn, men der var ingen disponibel, så man sendte ambulancen fra Tikøb. Den stod på brandstationen ved alderdomshjemmet på Gurrelund, hvor også kommunekontoret lå. Nu er en ambulance nok ikke det allerbedste til at trække en hest op af en tørvegrav med. Hesten var efterhånden sunket godt ned i mosen, der ikke har nogen fast bund. Men med trækraft af mænd og ambulance lykkedes det alligevel at få den op.

Far afdækkede et stykke mose ved at rydde det for græstørv og små træer og buske. Han lånte hest og tørvejumbe og begyndte så at grave tørv op af et helt nyt mosehul. Da vi var kommet vel nok mellem en og to meter ned, stødte vi på store træstubbe, der var svedet ved ildebrand. Måske har der været skovbrand engang i fortiden. Ellers var metoden den samme, som før beskrevet. Det var mor, der modtog tørvejumben ved rammen, glattede tørvemassen pænt ud efterhånden, som der kom mere masse, og trak rammen frem til næste portion alt efter behov.

Der skete også uheld her, men ikke alvorligt. Den stump snor, der sad i rammen, bristede, så mor satte sig i pløret og vist nok blev ret snavset. Jeg må med skam erkende, at vi skraldgrinede, så mor blev meget mopset.

Lidt efter lidt blev det til lange rækker af tørveælte, som efterhånden blev mere fast, så det kunne skæres i facon til tørv. Når de havde ligget nogle dage og var blevet mere tørre, blev de kantstillet dvs. vippet op på siden og senere vendt, så de kunne tørre rigtigt igennem. Senere blev tørvene skruet – sat i pyramide – så blæsten og solen kunne påvirke dem, til de blev godt tørre tørv. Vejret er uberegneligt, og hvis der kom

megen regn, kunne der gå rigtig lang tid, inden tørvene kunne komme i hus. Vi har haft en del tørv, der ikke var tørre, hvilket er noget skidt. Om vinteren, når jeg blev sendt ud i udhuset efter tørv, måtte jeg til tider først skille dem ad. De

var nemlig frosset sammen. Desuden kan våde tørv sætte løbesod i skorstenen, og så kan der opstå skorstensbrand.

Nok om tørv, men vi fik da en del læs hjem og derved varme i kakkelovnen, selvom brænde var at foretrække og langt mere renligt, men til at supplere med var tørv ikke så ringe endda.

Vandhullerne kunne også bruges til at drukne affald og ting i, som man gerne ville af med – også ting, man gerne ville have haft i dag. Min bror Hans kunne have solgt noget af det i "Kramboden" i Espergærde såsom tinkander og andre genstande, der dengang var gammelt skrammel. Det kan arkæologer så undre sig over, hvis der engang bliver udgravninger der. Men dem om det.

Præstegårdshaven

Pastor Frøkjær Jensen havde en meget stor have, eller rettere to: En mellem præstegården og kirkegården helt om til Kapellet og det store areal, hvor spejderne har deres aktiviteter. En anden til modsat side mellem præstegården og huset, hvor skoleinspektør Gundersen boede, op langs præstegårdsforpagter Skyums forpagterbolig vel på højde med det nuværende kirkekontor.

Far fik til opgave at vedligeholde haverne. Når han var færdig i den ene ende, kunne han begynde i den anden. Det var ikke til den store timeløn, 50 øre, men dog noget fast, og så faldt der noget ekstra af ind imellem. Jeg husker, at der på spejdergrunden var to rækker nøddebuske med en gang imellem dem og kirkegårdsmuren på venstre side og en gang modsat mod det levende hegn ud til Hornbækvej. Man kan vel kalde det en nøddegang på hver side. Der kunne være dejlig svalt på en hed sommerdag. Der stod flere rækker frugttræer, måske kun æbletræer, der var gamle, krogede og mosbegrøede. Det ene husker jeg særlig godt. Det var en Nonnetit (flaskeæbler) med nogle dejlige ovale saftfyldte æbler. Nedenfor prydhaven mellem forpagtergården og det daværende hønsehus var der et vandhul, som efterhånden var blevet fyldt op med alskens ragelse. Der stod en hel del kastanjetræer i en halvcirkel omkring hullet med åbningen op mod præstegården. Det var hestekastanjer, som forpagterens søn samlede i sækkevis. De gik til fabrikation af sæbe, marcipan og kokos-erstatning, og der må have været penge i det. Der var mange ting, der kunne bruges i en krisetid.

Der havde engang været indbrud i kirken, hvor der var stjålet noget kirkesølv. Nogen tid senere opdagede far, at der lå noget mellem træerne i det levende hegn omkring haven modsat kirkegården. Det var nogle viskestykker, der var ret jordslåede og mærkede af at have ligget derinde i nogen tid. Far blev nysgerrig og ragede dem ud. Der lå kirkens alterbægre. Tyven har nok ikke haft mod til at have dem med videre og ville nok også have haft besvær med at få dem omsat. At bruge bægre med kors på til snapseglass ville nok også have været ret så afslørende.

I hønsehuset, hvor nu spejderhytten ligger, startede præstens søn Helge hønseri. Senere flyttede han sin virksomhed til Horserød, hvor han udvidede til en hønsefarm. Her havde han på et tidspunkt en bestyrer, som vist nok snød Helge, så han blev sparket ud.

Der blev samlet masser af frugt ind og lavet meget marmelade til Folkehjælpen. Der var nogle pragtfulde æbler imellem. "Skal vi ikke bytte dem med nogle af vore egne," foreslog præsten, "det gør jo ingen forskel på smagen af den færdige marmelade, om de er der eller ej. Men smagen som spiseæbler er en helt anden nydelse." Som sagt, så gjort.

Marmeladen blev kogt af medlemmer af DKB (Danske Kvinders Beredskab) i Tikøb præstegård, men da præstegården brændte, flyttede præsten til Nyrupgaard, hvor marmeladen så blev kogt.

Storken

Når vi gik i præstegårdshaven, så vi jævnligt storken stå på kirketaget og knebre. Vi fik også fortalt historien om storken og mølleren. Storken havde haft rede oppe ved møllen, men da mølleren døde og blev begravet på Tikøb kirkegård, flyttede storken med og byggede rede i det træ, der stod ved møllerens gravsted.

Kat

Vi havde kat. Den fandt far en dag i skoven på vej til Kvistgaard. Den blev hos os i flere år. Man kan vist godt kalde den en skovkat (selv om det ikke var den race). Den fulgte med os, når vi skulle til Tikøb, men blev ved doktor Kielbergs hus ved Hornbækvej, til vi kom tilbage, og fulgte os hjem igen. Den var en dygtig musejæger, så den sultede i hvert fald ikke. Den fulgte os også, når vi hentede mælk hos Peter Jensen.

Cykel

Der var en karl, der efter endt tjeneste rejste fra "Nyvanggaard" efterladende en blå drengcykel. Den fik Hans af Peter Jensen. Den kom hjem, og far fik den fikset, så den var brugbar. Jeg fik den at køre på. Det var uretfærdigt, syntes Hans, når det nu var ham, der havde fået den. Men den var nok lidt for stor til ham. Hans siger, det værste var, at han måtte betale for den, da han fik den igen.

Læsestof

Vi havde godt med læsestof i vort hjem. Både far og mor var ivrige læsere. De havde begge en del bøger med, da de blev gift. Mor medbragte "De fem ver-

densdele". Far havde en bog om skovhuggere i Canada. De abonnerede på Hasselbalchs bogklub og ugebladet Hjemmet. Til jul fik Hans "Den lille julebog" og jeg "Mod jul". Vi bestilte dem i skolen. I 1941 begyndte Dines Skaftes Jepsens bøger om Troldepus at udkomme. Mor læste højt for os om troldeungen, der blev usynlig, når han stak en hvid pind i munden, og så kunne han lave skarnsstreger uden at blive set. Det syntes vi rigtig godt om. Der var også tegneseriehefter som Gyldenspjæt, Knold og Tot samt Willy på eventyr.

Far abonnerede på et tidspunkt på Kristeligt Dagblad, men sagde den op, da han ikke var enig i redaktionens behandling af stof om besættelsesmagten. Hvad, det drejede sig om, er gået i glemmebogen.

Vi holdt også Frederiksborg Amts Avis, en venstre-avis med kælenavne som Tyretidende, Hingsteposten, Følhoppetidende eller, hvad man nu kunne kalde avisen, der hovedsagelig var udbredt blandt bønderne i alle de år, hvor jeg boede hjemme.

I præstegården/bibelkredsen blev der startet en læsekreds. Et antal medlemmer købte hver, eller der blev samlet købt, én bog pr. medlem. De betalte i hvert fald for én bog hver. Alle fik en bog at læse, og efter et bestemt tidsrum byttede man efter en liste, der var sat fast på omslagets inderside. Når bogen kom tilbage til den, der havde den først, kunne den beholdes.

Far grinede godt af en af konerne, som roste og anbefalede en bog, hun lige havde læst. Da far fik den, mente han, hun ikke kunne have læst den særlig grundigt, for den var ikke sprættet helt op. Far læste den ved at kigge på sned ind i de uopsprættede sider, selv om det var vanskeligt, men så kunne andre også more sig over hende.

Hvis jeg ønskede at låne bøger, gik jeg på biblioteket, som lå på skolens 1. sal over sløjdsalen. Det havde vist tidligere været tjenestebolig for en lærer. Der var ikke så tit åbent, måske to gange om ugen, jeg husker ikke hvornår. Det var en stor oplevelse, indgang til alverdens viden. Jeg lånte bl.a. Thor Heyerdahls "Kon-Tiki". Den står endnu levende for mig.

Far kom hjem med en masse børnebilledbøger fra dr. Kielberg, som havde to drenge, der havde en masse legetøj. Han havde nok råd til det. Fru Kielberg sagde til far: "Tag disse med hjem til Deres drenge."

Læge

Knud Kielberg, som var vores læge, boede i lægeboligen på Hornbækvej, hvor skolestien endte. Det var ham, der vaccinerede mig mod difteritis 27.4.1943, igen 27.5.1943 og 24.5.1944. Vi har haft røde hunde, kighoste og skarlagensfeber. Mor har haft en byld i halsen. Far væltede engang med sin cykel, da han ramte en gren, der stak ud fra et træ, der lå på tværs af vejen i skoven, da han var på vej til arbejde i Kvistgaard. Han fik hjernerystelse og var meget generet af lys. Der blev hængt en saks i den ene side af loftlampen for at tynde den ned, så pæren ikke skinnede ham i øjnene, når han lå på sofaen. Efter et uheld på "Kohavegaard" hos Anders Olsen, hvor far huggede sig i foden, da de var ved at fælde et kirsebærtræ, blev han kørt til behandling hos lægen af Olsen. Så lidt har vi da haft brug for læge.

Søndagsskolen

Der blev holdt søndagsskole i kirken i timen inden gudstjenesten, men om sommeren, når eftermiddags-gudstjenesten kl. 14 var rykket frem til kl. 9, blev der holdt søndagsskole kl. 10 efter gudstjenesten. Mens kirken var under restaurering i begyndelsen af 1940'erne, holdtes der søndagsskole i Missionshuset. På fotoet er vi ca. 30, og jeg kan blandt lederne se Herman Christiansen, Inger Jørgensen, gift Hjort, præstefruen Ingeborg Frøkjær Jensen og min far.

Vi fik et søndagsskoleblad med to engle på forsiden. Vi havde et mødekort, hvorpå der blev sat et klistermærke, hver gang vi mødte op. Jeg har gemt to af disse kort fra ca. 1947. Hvert år til jul fik man en bog som præmie for trofast fremmøde. Jeg har flere af dem på "depotet".

UA

Hans og jeg blev senere medlem af UA, KFUM's ungdomsafdeling. Jeg tror, det var præstens søn, Helge, der oprettede den i Tikøb. Arne Hartelius fra Gurre var vores leder. Fra 1949 var der et beskedent kontingent på 25 eller 50 øre pr. måned, så vidt jeg husker. Vi har betalt kontingent til august 1951. At vi var medlemmer allerede i Tinkeruptiden,

kan jeg huske, fordi vi blev kørt hjem på stangen af cyklen hos Arne og en af de "store drenge". Lige inden "Nyvanggaard" røg vi ud over cykelstyret på hovedet i grøften. Om jeg havde fået en fod i forhjulet er uvist. Jeg var uskadt, men Arne havde slået sig en del. Vi løb hen til Peter Jensens og fik tilkaldt dr. Kielberg, der kom i lægebilen og kørte Arne til Esbønderup Sygehus. Det viste sig, at han havde brækket kravebenet. Vi øvede ganske vist førstehjælp i UA, men dette var en realistisk øvelse.

UA fra Kvistgaard

var engang på besøg hjemme hos os. De var gående gennem skoven til Tinkerup. Fætter Carlo var med. De fik saftvand og kage af mor. Alle pladser var optaget, så Carlo sad på brændet i brændekassen. Han syntes nok, det var lidt hårdt, så han sagde til mor: "Tante, prøv engang, hvor hårdt det er", og så vendte han enden til mor. Det var vist brændet, tante skulle have følt på.

Togtur til København

Når vi skulle til København på familiebesøg var det enten hos faster Ellen og

onkel Egon i Rådhusstræde eller hos faster Anna og onkel Emil på Amsterdamvej. Mors faster Ellen og onkel Christian boede på Hollands Alle 13, en parallelgade, og så kunne vi slå to fluer med et smæk. Alle tre kunne vi ikke nå på en gang.

Det var en heldagsforestilling, og skulle vi have familien fra Kvistgaard med, krævede det nogen planlægning. Vi tog fra Tinkerup i god tid. Der var et godt stykke vej at gå. Vi skulle indenom "Højbakke" og have faster Bittens med. De var som regel ikke færdige, så vi ventede lidt. Så ned til faster Andrea. De var slet ikke færdige, men så gik vi bare videre og var på stationen lidt før, toget kom, og så kom familien Olsen spændende og nåede at springe på toget i sidste øjeblik. *Vi nåede altså toget alligevel!*

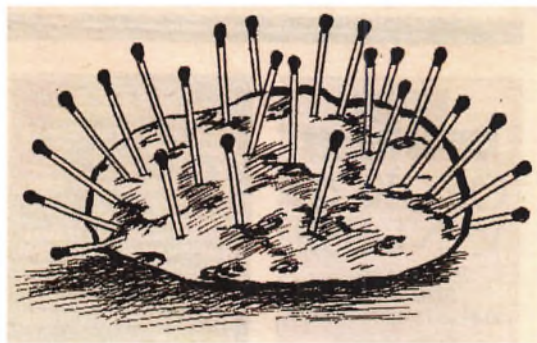
Regnskabsbog

Far gav hver af os en regnskabsbog, som vi skulle føre, vel nok for at give os et begreb om, hvad penge er for en størrelse. Jeg kan se i min regnskabsbog fra 1947, at jeg fik 60 øre om ugen. Hans fik vist 50 øre.

Julen

begyndte ikke som nu i slutningen af oktober, men første søndag i advent, bortset fra bestillingen af julebøger i skolen, som vist foregik i begyndelsen af november.

Næste trin var adventskransen, som skulle tændes første søndag i advent. Så var der julekalenderen, der begyndte 1. december. Vore første julekalendere var en stor kartoffel med 24 tændstikker i, et pindsvin, hvorfra man fjernede en hver dag, og når der ikke var flere tændstikker, var det jul.

Den første lågekalendar, jeg fik, var en tre-dimensional model af Københavns slot, som indtil 1731 lå, hvor Christiansborg ligger i dag. Senere fik vi en kirke og en kro. En låge blev åbnet hver dag – kun åbnet, ikke revet af – den skulle jo bruges igen næste år, ja i flere år. Til at begynde med åbnede vi en låge på skift, indtil vi fik en kalender hver, som vi så byttede næste år. Her skulle der også spares.

I skolen havde vi også en slags julekalender i klasseværelset. Klasselæreren havde øverst på den sorte tavle med farvekridt tegnet en lang granguirlande med 24 lys. Hver dag tændte en elev et lys ved at tegne en flamme på det. Om mandagen blev der naturligvis tændt to lys. Vi gik også i skole om lørdagen.

Julebagning

Mor gik tidligt i gang med at bage småkager: Brunkager, jødekager, vaniljekranse og klejner, som ikke blev bagt, men kogt. Vi begyndte med brunkagerne. Dejen skulle lægges en dag eller to før bagningen. Den skulle sætte sig. Vi drenge var meget aktive med at hjælpe mor. Hans stod på en ølkasse for en-

den af bordet, der hvor vandspanden ellers stod. Jeg stod ved den anden ende af bordets langside med mor mellem os. Vi udstak forskellige figurer, runde, firkantede, mænd, koner, grise og halvmåner, eller vi lavede figurer efter fantasien. Under besættelsen kunne man ikke købe mandler. Men så brugte vi bog, bøgens frugter, til at dekorere kagerne med. De blev sat i midten eller brugt som øjne.

Jeg har drejet håndsvinget på kødhakkemaskinen, når der skulle laves vaniljekranse. Mor proppede dejen i og tog imod den færdige slange, når den kom ud gennem tuden. Derefter skar hun den i passende længder og lavede kranse af dem eller formede dem som et S. Naturlig vanilje kunne ikke fås, så der blev brugt essens.

Klejnedejnen blev også lavet dagen i forvejen. Dag to blev den rullet ud, men i mangel af kagerulle brugte mor en stor ølflaske. Derefter blev dejen med en klejnespore delt i skrå firkantede stykker, der var længere på langs end på tværs. Der blev skåret en rille på langs i midten af klejnen, og så kunne den vrides (den ene ende af dejen blev trukket gennem hullet). Klejnerne blev kogt i en gryde med smeltet svinefedt. Man kom nogle stykker i ad gangen og tog dem op, når de var pænt lysebrune, og så kom de næste i. Det var en glidende proces. Jeg husker, at far også hjalp med klejnerne.

Når kagerne var helt kolde, blev de lagt i kagedåser samtidig med, at de blev talt. Et par af de ovale margarinedåser, som blev brugt, havde små øskner i hver ende på låg og dåse, så de kunne plomberes. Mor bandt en snor i, så svage sjæle ikke skulle forkøle sig på kagerne i utide. Et år, da mor skulle vaskeske dåserne inden brug, opdagede hun, at der var en dåse brunkager fra sidste år, der var blevet glemt. Kagerne blev varmet i ovnen, og så blev de spist med velbehag. De havde ikke taget skade.

Der blev også lavet forskellig konfekt f.eks. havregrynskugler. Vore børn og deres kusiner taler stadig om Farmors havregrynskugler.

Når der blev sendt julegavepakke til Sasserup, blev der også lagt smagsprøver af årets produktion i, ligesom mormor sendte nogle den anden vej. Mormors vaniljekranse var meget sprøde, så der var vist ikke en hel vaniljekrans tilbage, når postvæsenet havde haft dem under behandling. Det gjorde nu ikke så meget, da smagen var den samme. Den havde "Væsenet" ikke haft indflydelse på.

Julepyntning

Hen i december begyndte mor at pynte op til jul. Far kom hjem med et ark af Frederik Brammings kravlenisser. De blev klippet ud og sat op rundt omkring i stuen på billeder, over gardiner og døre. Over døren ind til vores værelse blev der sat et helt orkester af 5-6 nisser, der spillede hvert sit instrument. De kravlenisser fulgte os gennem mange år. Jeg tror sågar, at nogle af dem har overlevet til i dag. Mon ikke Lene har en af dem? De blev sat op samme sted hvert år, og senere var det børnebørnenes store fornøjelse at kontrollere, om de nu sad

det rigtige sted. Farmor skulle nok få besked, hvis de ikke gjorde det. Midt for hvert vindue hang en klokke. Nærmere jul blev der sat gran over de samme steder. Hvis det grønne kom for tidligt op, var alle nålene drysset af inden juleaften.

Julepost

En anden del af juleforberedelserne var julebrevene. Der skulle skrives julebreve/kort, og dengang var der mange. Den skik vender nok ikke tilbage, men mange af dem kunne også have været undværet. "Glædelig jul, godt nytår", og en hilsen. Det var vel den overvejende del, der var så korte. Ikke som de breve vi og andre nu skriver, en kavalkade over årets gang i familien, mangfoldiggjort med en kort håndskrevet personlig hilsen til sidst.

Posten var overbebyrdet med arbejde op til jul, mest den 23., 24. og 25. december. Dengang måtte der ikke gå to dage i træk uden postomdeling, så posten var på arbejde 1. juledag – også i min første tid i P&T. Der var også meget post den dag. Selvom der hos kunderne lå en masse post på køkkenbordet til afsendelse, lød det: "Nej post, dem må du ikke tage før end i morgen, for så kommer de for tidligt ud." Det var før "Send juleposten i god tid".

Julemærket

Det var også spændende hvert år at se, hvordan julemærket så ud. Det kom gerne sidst i november. Det var noget far gik meget op i, fordi han solgte mange ark hver jul, men det har jeg omtalt tidligere.

"Julens glæde"

Hver uge året igennem kom der en opkræver og solgte mærker, som blev klæbet ind i et hefte. Beløbet, man sparede op, blev forrentet med 1 %, ikke meget, men så havde man råd til julegaver, når det opsparede beløb blev udbetalt i december.

Jule-ønskesedler fra Sasserup

Alle fire kære Børn,
nu jeg tage vil en tørn
og skrive, hvad jeg ønsker mest
til denne glade Julefest,
men alt, hvad man kan købe ind,
er dyrt, ja, selv den mindste Ting,
jeg derfor vil beskeden være
og ikke ønske mig en større.
Men nu, da Ris vi faar i Mængde,
jeg til en Grydeskraber trængte,
hvis I mig sendte den som Gave,
jeg kunde mine Gryder skrave
og også mine Fade rene,
det var nok dejligt, vil jeg mene.
Mormor

Mel. En bondeknøs som hete Hans

I dag mens Julesneen falder
og paa saa mange Minder kalder,
jeg digte vil en lille Sang,
hvis blot jeg komme kan i gang,
om hvad til Jul jeg ønsker mig;
Men hjernen er saa træg som Beg,
for jeg kan ikke digte Spor,
og derfor er min Kvide stor,
hvis I mig sende vil en Pak'
af en eller anden god Tobak,
saa skal I ha saa mange Tak,
nu atter befriet mit Vejr jeg trak.
Ærbødigst Morfar

Pegasus er en stædig krikke
vil jeg fremad vil den det ikke
jeg hugger hælene i dens flanker
forvirret flagrer mine tanker
blyanten har jeg med tungen vædet
har hovedpine til bælttestædet
cigaretter ej mer jeg ryger
og derfor jeg til piben tyer
jeg godt kan lide "færchs" tobak
men andre kan også li den, ak
jeg ynder særligt "arsenal"
men den er ganske gruelig gal
man kan være heldig og faa en pakke
kan en I skaffe jeg vil jer takke
først paa maaneden kan det gaa
senere hen kan ingen man faa
kan ingen I skaffe saa gi en cerut
og dermed vil jeg sige slut
Morbror

Gaveindkøb

Vi tog på indkøb i Helsingør, hvor vi delte os og gik to og to eller tre og en alt efter, hvem der skulle købes til. Det blev en tradition, at vi gik på Missionshospellet på hjørnet af Bramstræde og Strandgade til en kop kaffe/sodavand og en kage, måske lagkage. Det var en fest, da noget sådant meget sjældent skete. Så tog vi toget hjem til Kvistgaard med alle vore pakkenelliker. Sådan var det siden 1949. Fra Tinkerup må det have været noget med rutebil fra Tikøb til Helsingør og retur eller til Kvistgaard og med toget til Helsingør eller Fredens-

borg, hvor vi købte tøj hos P. Madsen Topp i Jernbanegade eller bøger i boghandelen. Vi var så i nærheden af farfar og farmor, der også fik vores besøg. Så kom vi til indpakningen af gaverne. Først prøvede vi, om noget af julepapiret fra sidste år passede, så blev det brugt. Ellers var der købt en enkelt rulle nyt. Det var sådan, at juleaften blev gavepapiret glattet ud og lagt pænt sammen til brug næste år. Der var ikke noget med bare at flå papiret af og krølle det sammen. Dengang havde man heller ikke tape, men brugte bånd. Man var meget mere økonomisk dengang.

Juletræet

Far kom hjem med juletræet kort før jul. Et år var mormor og morfar på besøg inden jul. De skulle hjem til morbror inden juleaften. Men morfar tog med far og mig til "Ørsholt", hvor vi købte træet hos gartneren. Mon ikke morfar lånte mors cykel, og jeg havde den blå.

Juletræsdynt

Pynten var for ca. halvdelen selvfabrikation. Den blev fremstillet jævnt hen i hele december. Der blev lavet flotte små kurve, der kunne indeholde godter eller et lille rødt pigeonæble. Kurvene var mest lavet af gamle årskalendere, der havde den stivhed, der krævedes til det. Ellers brugte vi glans- og silkepapir.

Der blev flettet hjerter i mange flotte mønstre, nogle enkle, andre meget kunstfærdige. Far var skrap til de vanskelige. Glanspapir blev klippet i strimler og limet sammen i ringe inden i hinanden. Det blev til en meterlang guirlande af ring i ring. Sølvstjernen i toppen af træet var den samme fra år til år ligesom glastingene: Kugler, klokker og fugle. De var meget tynde og skøre.

Det var et meget spraglet juletræ. Jo, jeg glemte, at vi selvfølgelig havde lange snore med dannebrogflag på træet også. Det blev stående til efter nytår, hvor næsten alle nålene var faldet af. Det havde så den fordel, at træet nu var så tørt, at det var godt at tænde op med i komfuret.

Juleaften

Da farfar døde i 1943 kort før jul, tilbragte farmor og farbror Ludvig julen hos os. Farmor mente, at der var det stille og roligt, så de ville gerne være sammen med os. Farmor medbragte en gås, som det på trods af, at hun aldrig havde prøvet det før, lykkedes mor at stege til sin svigermors tilfredshed. Gæsterne sov i dobbeltsengen, så mor og far må have sovet på sofaen. De fyldte nok ikke så meget, men der var heller ikke megen plads.

Kusine Jonna holdt jul hos os et år. Vi tre unger fik hver en kuglepen, Jonna en rød, Hans og jeg hver en blå. De var af træ og uden hætte. De har ikke været billige. Det var den første kuglepen, jeg så og ikke mindst ejede.

En gang var morbror her op til jul. Hans og jeg var i seng, men kunne ikke sove, for der var stor moro i stuen. Hvad foregik der? En underlig larm, de tre voksne grinede højt og larmende.

"Hvad laver I? Må vi komme op?" "Nej, I skal bare sove." Løsningen kom juleaften. Der var ens gaver til os to knægte, en abekat på motorcykel, der kunne

trækkes op. De kørte ikke bare ligeud, men pludselig kunne de dreje til den ene eller den anden side. De var uberegnelige, så man skulle sådan passe på, at de ikke kørte ud over bordkanten. Det var det, der havde været så morsomt, når tre voksne skulle passe på to uregerlige aber.

En del år fik jeg Børnenes Lommebog. Gad vide om det ikke var af Hans. Måske gav vi hinanden en sådan. Jeg har mine endnu. Vi fik engang hver en dolk af morbror. På den til Hans var det skarpeste taget af skæret. Morbror sagde, at han jo ikke var så gammel. Det var vist mormor, der havde udvirket det. Dolken lå i en rund pakke, hvor den var lagt ind i et sammenrullet Knold og Tot-hefte. Da Hans åbnede sin pakke, faldt dolken ud og ramte hans tær. Min var åbenbart ikke skarp nok, for sløjdlæreren, Aagesen, skærpede den en del, så den kunne skære i træ.

Et år fik vi til jul eller fødselsdag hver en mundharpe, som vi flittigt blæste i. Hans' var lille, min var stor, men der var jo også forskel på alderen – to år og to dage! Den blæsen blev vist for meget for vore forældre, så "gå ned i mosen og øv jer". Der var nok ikke tænkt så langt, at det ville blive uudholdeligt at skulle lægge øre til den "kønne" musik.

Julelæsning

Bøgerne vi havde bestilt i skolen, blev gemt til juleaften. Mor læste meget op for os. Hun fik "Ved Julelampens Skær", måske fra Sasserup. Så var der Sparekassens julehefte, og Hjemmet havde et stort udvidet julenummer. Der var læsestof til juledagene. Desuden var der jo Frederiksborg Amts Avis med stort juletillæg og andet julestof julen igennem.

Søndagsskolens juletræ

i Missionshuset var for hele familien. Det var der, vi fik vore præmier for fint fremmøde, men mon ikke grænsen var lavt sat. Der var selv under besættelsen godteposer. Noget slik var der da, men ingen chokolade, og i mangel af appelsiner var der et æble, som fyldte godt op i posen. Vi gik rundt om det store juletræ i den store sal syngende julesalmer. Der blev holdt en tale, og så gik vi en runde til med en salme. Der var jule-kaffebord i den lille sal med sodavand, lagkage og småkager. Så blev det tid til sanglege som Bro, Bro, Brille og To mand frem for en enke.

Påsken

var noget særligt ligesom julen. Mor gjorde meget ud af traditionerne med udsmykning. Vi drenge klippede meget til gækkebreve, men nok ikke så kunstneriske. Men vi morede os alligevel. Hans Henrik og Karl Kristian (ja, sådan skrev jeg mit navn dengang, da jeg syntes det var fjollet med C, da man jo hørte et K) skrev mor med prikker på vore gækkebreve til far. Han gættede Hans', men ikke mit. Der var ikke det antal prikker, han forventede pga. stavemåden, så han blev lidt vrissen.

Mor og far farvede påskeæg. De morede sig vist nok med det. De kogte æggene med løgskaller, så de blev gyldenbrune. Hvad de ellers brugte, husker jeg ikke, men der var æg i forskellige farver og varianter. Mor malede ansigter på æggene med Viking-farver, der smeltede, når æggene var varme. Hun tegnede næse, mund, øjne og ører. Så lavede hun små trekantede hatte af glanspapir (napoleonshatte), og nogle af pigerne fik fletninger af garn.

Æg havde vi selv en hel del af, da vi havde høns, også små æg, da vi på et tidspunkt havde dværghøns. Vi spillede klink med hårdkogte, malede æg. Vi trillede dem ned ad en skrænt for at slå den andens æg ud. Vi tog dem nogle gange med i Præsteskovene og morede os der. Vejgrøften uden for huset blev også brugt.

Vi fik til påske små chokoladereder, hvori der var en fugl og chokoladeæg i forskellige farver. Der var hentet birkegrene ind så tidligt, at de nåede at springe ud til påske. Det var dejligt at se de lysegrønne forårsfarver efter en noget grå vinter.

Skolen

Jeg begyndte min skolegang 1. april 1943 i Tikøb skole, der er bygget i 1912. Der havde far også gået. Dengang begyndte skoleåret til april.

Der var ca. to km at gå ad Skole/kirkestien forbi en grusgrav, der var degraderet til affaldshul. Kirkegården brugte det til visne kranse og buketter, dr. Kielberg til medicinflasker – som jeg så senere solgte til apoteket, da der var mangel på flasker – og andet affald fra lægeboligen. Efter 1945 fandt jeg et patronbælte og tomme hylstre, som jeg tog med hjem. Nå, det var skolevejen, jeg kom fra, men det har nok også afsporet og forsinket en nysgerrig dreng dengang. Videre forbi lægeboligen, over Hornbækvej ind i byen og forbi smedjen, hvor jeg mange gange har gjort ophold for at se smeden sko heste. Derfra forbi købmand Poulsen på det ene hjørne over for kirken. På det andet hjørne var der også en købmand. Han hed Næhr og havde forretning i enden af kroen. Videre forbi præstegården på højre side ved siden af kirken. Næste hus var overlærer, senere skoleinspektør Gundersens hus. Der overfor lå Tikøbs første skole fra 1722, som nu var snedkerværksted. Nede bagved boede skræddermester Hansen, hos hvem tante Johannes - farbror Kajs koner - bror Jens Skov arbejdede. Forbi lærer Jørgensens hus og så havde jeg nået skolen.

Mor havde forberedt mig lidt på skolestarten ved at lære mig bogstaverne i Ole Bole-læsebogen. En rød bog, som mange børn har begyndt med gennem årene.

Min mor fulgte mig i skole den første dag, og jeg mener, Hans var med. Min første klasselærer, som vi havde i fem år, var lærerinde frk. Andersen med dansk som hovedfag, og så var det hende, der førte protokollen. En anden lærerinde var frk. Olsen kaldet Pulverheksen, en noget gammeldags skolefrøken. Hun gjorde ikke mig fortræd, men vi havde hende også kun som vikar, når der manglede en lærer, dvs. pigerne fik hende i madlavning de sidste år. Overlærer Gundersen havde vi til regning, som var mit bedste fag, senere til engelsk, som jeg ikke fattede en dyt af. Vi havde lærer Jørgensen til historie, geografi, papirsløjd, religion, fysik og skolehave, men ikke på en gang. Lærer Morten-

sen, som også havde undervist min far, havde vi til gymnastik og sang. Jeg havde ikke sang og har aldrig sunget. Jeg fik denne besked: "Du kan ikke synge. Sæt dig ned bagved og regn."

Jeg kom til at sidde på venstre side af første bord (nærmest vinduerne) ved siden af Palle Westergaard, "Holmegaard" i Bistrup. De skolekammerater, jeg ellers kan huske, var: Lille Peter Nielsen og Martin Scherfig (hvis storebror var Store Peter), de boede over for hinanden i Saane; Ib Olesen fra Dale ved Langesø; Ib Carstensen fra Slagtergården over for "Søgaard" i Tikøb; Bent Gulstad fra gartneriet lige inden Langesø plantage, Grønnerende; Anna Birgit Gundersen, datter af overlæreren, Tikøb; Erna Hansen, skrædderens datter, Tikøb; Ida Hjerresen, datter af frisøren ved siden af Brugsen; Karl fra "Lottesminde", Harreshøj; Inger, som blev mobbet en del, stakkels pige, lugtede, havde vist gamle forældre, som ikke passede hende så godt; Verner Nielsen, søn af graveren "Radisen", Sladrerækken, Tikøb Skovhuse; Gurli Holm, Havreholm bageri (brødfabrik).

Jens Erik Øe, Langesø slot kom som ny dreng i klassen på et tidspunkt. Vi syntes, han var underlig. Han havde lynlås i buksegylpen i stedet for knapper, som alle vi andre drenge havde.

Fødselsdage

Jeg har haft nogle af drengene med hjem efter skoletid til saftvand og kage. Det var som regel godt vejr midt i september. Kornet var sat i trav. Byggen var ikke højere, end vi kunne springe over den. Et år fik jeg fire ens bøger "Skidtmads". De var købt hos købmand Næhr, som uden vrøvl byttede til andre.

Vi gik ned i skoven, hvor nogle hev lommekniven frem og skar deres navne i træerne, selv om jeg protesterede. Men det fik en brat ende. Nogle af drengene tog livtag ovenpå et underjordisk hvepsebo. Martin fik, mener jeg, 13 stik, men vi løb meget hurtigt derfra. Det skulle i hvert fald ikke gentage sig næste år, så der blev vi i mosen. Det blev bare ikke meget bedre, men knap så slemt, da ca. 10 stik blev fordelt mellem os.

Jeg har selv været til fødselsdag hos dem, som var med hos mig. Hos Martin var vi på Esrom Sø, hvor hans storebror Peter havde en isbåd. Det gik stærkt hen over isen, da der var god vind. Pludselig stoppede båden. Den forreste højre skøjte sad fast i en af de utallige frostrevner, der var i isen, og som kunne være flere centimeter brede.

Hos Bent var der en grøn kage, der så dejlig ud. Hvilken skuffelse, da den ikke smagte af noget. Vi legede i Langesø Plantage, hvor jeg fik en forskrækkelse. Jeg sprang over nogle grene, hvorfra en ligeså forskrækket fasan pludselig fløj op. Hos Palle var der rigtig god plads. Han boede jo på en stor gård.

Det var sådan, at man inviterede dem, man selv havde været hos, plus en eller to ekstra måske, en ny dreng i klassen eller én, man godt kunne lide. Alle steder blev vi trakteret med saftvand og kage, selv om det var krisetider med vareknaphed. Det blev jo bedre og bedre efter 1945.

I klasseværelset

var der tre rækker pulte. Piger i rækken nærmest døren og kakkelovnen, midterste række var blandet, men ikke ved pultene, og drenge i vinduesrækken. Det ændrede sig, da kakkelovnene blev udskiftet med radiatorer under vinduerne. Så byttede man de to yderste rækker, så pigerne kom nærmere varmen. Det var åbenbart ikke varme piger, vi havde i klassen!

Fra 1. til 5. klasse gik vi et år i hver klasse. 6. og 7. årgang var slået sammen, da der havde været en del afgang til mellemskolen i Hornbæk eller Espergærde afhængig af, hvor man boede.

”Skolebussen”

blev kørt med heste af Eleonora Martinussen og undertiden af hendes mand Niels Juul Martinussen. Om sommeren var det med vogn, i sneføre om vinteren med slæde. Dengang kunne man køre på landevejen med slæde, da der ikke blev gruset, og saltning var ikke opfundet endnu. Turen gik fra Bistrup over Havreholm, Plejelt, Karolines hjørne, ad Harreshøjvej til skolen. Under besættelsen var der ikke mange cykler eller i hvert fald ingen dæk, så ”skolebussen” var et gode, men det kunne være en meget kold tur. Den var på 6-8 km, men der var heldigvis tæpper til at pakke om sig.

Skoleklokken

Når klokken ringede, stillede vi op foran trappen i to rækker. Som regel var det den klasse, der først var på plads og rolige, der kom først ind. Første time begyndte med en morgensalme og Fader Vor stående ved vore pladser.

Kuldefri

Under besættelsen var der en vinter ingen skolegang i en periode. Jeg mener, det var 1944/45. Der var mangel på brændsel, og vinteren var meget kold. Vi skulle stille hjemme hos overlærer Gundersen privat en gang imellem for at få rettet vore opgaver. Det var nok ikke så tit. Jeg husker kun at have været der én gang.

Det skete nogle gange, at det sneede og frøs så meget, at det ikke var forsvarligt at vente med at sende os hjem, til skolen sluttede, så vi blev sendt af sted før sidste time. Hver især blev spurgt, om der var nogen derhjemme til at modtage os, når vi kom hjem, eller nogen, vi kunne gå med hjem. Der var virkelig snestorme, så det battede til noget.

Lege

Røvere og soldater samt fangeleg var nok de mest almindelige lege i frikvartererne. Vi spillede også fodbold, men fodbold med en tennisbold kan gå galt. Ib Olesen sparkede til bolden, så træskoens røg af og lavede hul i en rude. Ja, hold nu fast. Hullet havde facon som en træsko. Godt klaret!

Hinkeruder, kluddermor, kugler, glansbilleder, terra, hønseringe, sjippetov, sneboldkampe. Hver ting til sin tid, alt efter årstiderne. Pigerne samlede på servietter og nipsenåle, drengene på frimærker og cigaretmærker. Jeg havde en ret stor samling cigaretmærker. Dem smed jeg ud, da vi skulle flytte fra Tinkerup. De røg ned i hullet på lossepladsen. Det har jeg fortrudt mange gange siden. Der var mange mærker fra forskellige tider også med dansk tobak og fjerde-maj-mærket.

Papir-indsamling

Bekendtgørelse

Følgende handlende i Helsingør købstad er autoriseret som tyggegummiforhandlere:

Købmand Eilif Popp, Bjergegade 26,
købmand M. Thysen, Sct. Annagde 55,
købmand Allan E. Andersen, Nygade 2,
købmand Henning Larsen, »Javaboden«, Stjernegade 28,
købmand Erik Westergaard, Kongevej 15,
detailhandler fru M. Ekelund, Kongevej 9,
købmand Nicolai Larsen, Stengade 66,
»Den gamle Butik« v/ Poul Wewer Nielsen, Lundegade 4.
»Helsingør Brugsforening«, Fiolgade 9,
— — — — — Bjarkesvej 3,
— — — — — Lappen 2.

For hvert 5 kg afleveret blandet papiraffald, aviser og ugeblade fra private til »Papircentralen«, Stjernegade 18, Helsingør, udleveres — udover 8 øre pr. kilo — en indkøbstilladelse (kupon), der giver ret til indkøb af en pakke tyggegummi (5 stk.) hos en af ovennævnte handlende fra og med mandag den 1. november d. å.

Saml — sælg — og »tyg«!

Papirindsamlings-komiteen.

Der var indsamling af papir, og eleverne blev opfordret til at samle papir i store stabler. Vi fik en kupon for hvert 5 kilo, som vi kunne købe Dandy tyggegummi for. Det kunne kun erhverves på den måde. Hvert kilo blev betalt med 8 øre, som gik i en fælles kasse til et humanitært formål.

Røg

På drengetoiletet, hvor der lugtede fælt, blev der røget lidt, i hvert fald af Verner Nielsen. Han havde hugget cigarer fra sin far, nogle ordentlige kanonslag, som han tog nogle store sug af.

Gymnastik

i salen, arme bøj, arme stræk osv. Sidste gang inden jul og sommerferie spillede vi høvdingebold. Om sommeren spillede vi fodbold på idrætspladsen. Lærer Mortensen satte sig på skrænten ved midterlinjen, hvorfra han kunne se hele banen. Hans kone kom så med sin kurv med kaffen. Holdene blev valgt. Læreren udpegede to til at vælge hold. Jeg spillede næsten altid back. Vi spillede, mens han drak kaffe uden helt at kunne holde øje med, hvad der foregik. Hvis ikke, bestemte vi selv, om der var mål osv. Det gik som regel uden vrøvl. Der var en dag, det så ud til regn. Så sagde Mortensen: »Vi går hjem til mig. Jeg har noget brænde, der gerne skal ind, inden det bliver regn.« Så alle mand sled i det og blev færdige, inden det begyndte at regne. Hans kone købte en æske flødebolter, så vi fik en hver. De havde dengang papbund.

Bad

Man kom ikke sådan i bad til daglig dengang, men lige inden jule- og sommerferien var der fællesbad på skolen, for da var der varmt vand. Ellers var der kun koldt vand efter gymnastiktimerne. Men et par gange om året var der brænde til at varme vandet op. Jeg husker, at jeg ikke var vant til at bade

sammen med andre, så jeg bad mor om at sy mig et par badebukser. Det gjorde hun, og Hans fik også et par. Men det var jo slet ikke nødvendigt, for det foregik jo uden klude på, drenge og piger hver for sig.

Besøg fra Nyrup skole

6. og 7. klasse fra Nyrup skole kom til Tikøb skole hver onsdag for at få undervisning i sløjdsalen og skolekøkkenet, da de ikke havde mulighed for det i Nyrup, men vi havde lokalerne. Frk. Olsen underviste pigerne i madlavning, mens drengene havde sløjd med lærer Aagesen fra Nyrup skole.

En gang om året spillede vi fodbold mod Nyrup skole. Vi vandt hver gang, en gang med 18-1. Dertil skal siges, at de normalt spillede håndbold, og det prøvede vi et par gange, hvor de så vandt. Cifrene husker jeg ikke, men der fik vi klø.

Andre fag

Om sommeren havde vi skolehaver. Jordstykket ved siden af skolegården var opdelt i en del haver, hvoraf vi havde hver en, hvor vi kunne dyrke grønsager eller blomster, som vi måtte tage med hjem. Det var lærer Jørgensen, der havde fornøjelsen at have os. Om vinteren havde vi papirsløjd i stedet for.

Historie med lærer Jørgensen var en oplevelse. Jeg har aldrig kendt nogen, der kunne fortælle som ham, bare ud af hukommelsen uden at læse op af en bog.

Sparemærker

Vi kunne også lære at spare op ved at købe sparemærker hos klasselæreren. Ind imellem fik vi et blad, der hed "Sparegrisen". Her var bl.a. en tegneserie med Peter Spar og Søren Sold. Så kunne vi selv se, hvad en opsparing kunne bruges til, og hvad man gik glip af, hvis man soldede det hele op.

Salg af mærker

Lærer Mortensen stod for at styre salget af nåle: Julestjerne – Dybbølmærke – Høstblomst, eller hvad de nu hed. Det kostede 10 øre pr. mærke, og de indsamlede penge gik til forskellige formål. Skoledistriktet blev opdelt i ruter, som vi så fik tildelt to og to. Det var om at komme af sted og besøge alle beboelser på ruten og få solgt så mange mærker som muligt. Når vi kom tilbage, havde vi fri og kunne gå hjem. Men en gang gik det galt. Vi fik at vide, at vi ikke ville få fri, når vi kom tilbage. Det var en onsdag, hvor vi skulle have sløjd. Så var der kun to, der var villige til at sælge mærker. Hvor blev lærer Mortensen vred.

Juleafslutningen i skolen

Vi var fire drenge, der et år skulle i skoven efter gran til jul. Men først skulle vi ind til købmanden efter en pakke smøger (10 styks pakke). Vi kørte ned i Præsteskoven. Der vidste jeg, hvor der var gran, som vi så klippede nogle bundter

af og fordelte imellem os. Men vi skulle da lige have en smøg, der var jo 2½ pr. gut. Det var første gang, jeg prøvede at ryge. Vi kom hjem til skolen og afleverede grangrenene til dem, der skulle pynte op. Det var dagen før juleafslutningen.

På selve dagen mødte vi til sædvanlig tid og gik i klasserne, hvor der var levende lys, gran og et stort tegnet julemotiv på tavlen udført af klasselæreren dagen før. Så fik vi sodavand eller de senere år kakao og småkager, som vi hver især havde medbragt til fælles hygge. Der blev læst historie og sunget julesange.

Efter en tur i gården blev der ringet ind til det store juletræ i gymnastiksalen, hvor skoleinspektøren holdt en tale til os, og der blev sunget et par juelsalmer. Så tilbage til klasserne, hvor vi fik udleveret de bestilte julebøger, og så var der juleferie.

Køb af grund

I 1947 købte mine forældre byggegrund i Kvistgaard på Munkegaardsvej 37. Kommunen havde udstykket et areal. Efter, at landmåleren havde sat hjørnepæle, begyndte min far at grave en vel nok to meter bred stribe ned langs den ene side. Folk troede, at han var blevet tosset, sådan at begynde at grave en græsmark op med spade. Men det var for at markere, at dette var vores, og så skulle det jo kultiveres en gang alligevel. Grunden blev overtaget den første marts, så jo mere, der var under spade, des mere kunne vi få til at lægge kartofler i og få plantet bøggehæk på. Grunden var på 2500 kvadrat-alen (985 kvadratmeter) og kostede 5000 kr. Det tog nogen tid at få gravet helt omkring den, da der var mange, der gerne ville snakke.

Vi begyndte at flytte planter fra haven i Tinkerup. Far havde dengang fået postdistrikt i Kvistgaard, så han tog planter med på cyklen, når han alligevel skulle den vej hver morgen. Morbror var hos os ved den tid. Far lånte en hestevogn, hvorpå vi læssede det lille hønsehus, der stod i hønsegården i Tinkerup, og kørte det til nr. 37, hvor morbror hjalp far – eller var et omvendt – med at bygge et lille redskabsskur med to bænke, hvor der var plads til fire omkring et lille bord, en plade, der kunne slås op. Så kunne vi komme i tørvej, når der var behov for det.

Flytning

Så blev huset i Tinkerup solgt, vi blev sagt op og skulle flytte i 1949. Vi havde et hus på hånden i Nyrup, men ejeren skulle lige pludselig selv bo i det, så vi måtte se os om efter et andet sted at bo. Det blev så hos faster Bitten på "Højbakke" i Munkegaarde (Kvistgaard). Vi fik den stue, som Las Jørn havde boet i indtil sin død.

Inden vi flyttede, kom morbror kørende med mors morbror Carl. De skulle hente et af bistaderne til Lodvejen i Sasserup. Morbror fik også alle fars hefter om biavl med hjem. Han havde megen fornøjelse af bierne i tiden fremover.

Senere skulle vi på ferie i Sasserup og medbragte Nepeta-planter, som bierne er meget glade for. Der var lavet et bed med stiklinger i haven i Tinkerup. Da vi skulle rejse, tog mor planterne op og lavede et bundt, som vi tog med til

morbror. Senere fortalte han, at der havde sneget sig en havepest med i bundtet. Vi havde dem i tusindvis i haven. Morbror syntes ikke, han ville have dem indført i mormors have, men mor har ikke kunnet se forskel.

På samme tur havde vi en stak udklip fra Frederikborg Amts Avis med af tegneserien Cappy, som morbror havde set hos os og var blevet meget begejstret for. Dem måtte vi da have med, så han kunne se, hvad der videre skete.

Skorstens-ild

Der blev ryddet op i huset inden, vi flyttede til Kvistgaard. Meget blev brændt i kakkelovnen i soveværelset, også et par gamle gummistøvler. Det satte rigtig liv i ilden, men hvor det dog røg. Så kom ejeren, Johannes, og råbte gevalt. Der var blevet skorstens-ild, og det blæste kraftigt. Brandfogeden, Ejner Munk, kom også farende. "Send bud efter brandvæsenet." "Det behøves ikke", sagde Johannes. "Men jeg vil intet ansvar tage", sagde Ejner, og så kom brandvæsenet alligevel. Det røg meget kraftigt, og røgen lå meget lavt på grund af blæsten, så den nåede næsten helt til Krogenberg Hegn, tværs over markerne. Så blev der langet den ene spand sand op efter den anden. Det blev hældt ned i skorstenen. Man må ikke sprøjte vand på, da man så risikerer, at den sprænges. Det skulle bare have lov til at brænde ud, og så kunne skorstenen tømmes for sand og aske. Det kunne være blevet et stort bål, hvis ilden havde fået fat i stråtaget, især i den blæst.

Indretning og husholdning

Vi lånte så igen en hestevogn til at flytte vores habengut på. Det blev til flere læs gennem skoven, der var den korteste vej. Ved udkørslen til Hornbækvej var der lige sat en bom op på Marianelundsvej, men så kørte far bare op forbi skovløberstedet, hvor Sinius boede, og ud på Hornbækvej videre ned til Munkegaardsvej 75.

Vi møblerede stuen og opmagasinerede resten i et af udhusene. Stuen var ca. 3½ m x 3½ m, og her skulle vi være to voksne og to børn, mens farmor havde dobbelt så meget plads. Hun havde to rum. Vi delte køkkenet med faster Bitten. Hun boede på 1. sal sammen med Carlo, Jonna og Weis. Man kunne klare sig med lidt dengang.

Vi havde møbleret med den store dobbeltseng i hjørnet mellem vinduerne. Her sov Hans og jeg i den ene side, far i den anden og mor på sofaen. Bordet fra køkkenet i Tinkerup havde den fordel, at der var en klap på hver side, som kunne klappes ned, så det fyldte mindre, når det ikke blev brugt. Når vi skulle spise, var farmor der, dvs. hun sad hos os det meste af dagen, for der var vi andre jo, og så var hun ikke så alene. Vi kunne altså være op til 9 personer, der skulle spise i vores stue. Mor

og faster Bitten skiftedes til at lave maden. Faster havde de første tre dage i ugen, hvor mor var på Alderdomshjemmet for at reparere tøj og stoppe strømper. Mor havde de næste tre, og så havde de hver anden søndag. Der var altså styr på madlavningen, så ingen sultede.

Carlo var ret tidligt begyndt i Post- & Telegrafvæsenet som telegrafbud. Han havde skiftende arbejdstider, da de var to, der delte en dag. Han var derfor ofte ikke med til måltiderne, og så var der lidt bedre plads ved bordet. Han blev en kold vinterdag spurgt, om han kunne holde varmen. Han sagde, at varmt undertøj luner gevaldigt, og løftede op i skjorten. Hvad dukkede op? Farmors/hans mormors uldne undertrøje – til stor moro for tilskuerne. Men det var meget tys-tys. Det måtte under ingen omstændigheder komme til farmors kendskab.

Det kunne ske, at Jonna, Hans og jeg var alene hjemme med farmor. Så fik vi lov at lave "æggesnaps" – æggeblommer rørt med sukker. Jonna rørte så længe, at det blev helt hvidt og fløjlsagtigt. Vi andre var nok ikke så tålmodige, så vores blev ikke rørt lige så længe.

Apropos æg! Jonna skulle en dag lave spejlæg, men de hang fast i panden. Så kom der en stafet ud til mig. Hvad gør vi? Jeg gik ind og foreslog noget fedtstof på panden. Så gik det meget bedre. Jeg tror, Jonna ikke deltog så meget i den daglige madlavning. Det var der nok ikke tålmodighed til.

En dag blev der banket på døren. Der stod en herre på trappen og sagde: "Nilfisk". "Nej tak", sagde Jonna, "vi skal ikke have fisk i dag." Jeg mener, de havde et andet støvsugermærke, så hun kendte ikke Nilfisk-støvsugeren.

Hans og jeg havde vort legetøj på en hylde over trappen til 1. sal. I pulterrummet øverst på trappen – skunken – var en del af Jonnas legetøj, men vi kunne også være der og hygge os. Jeg husker, Carlo havde en pige med derop. Det var her, vi blev bekendt med Kirsten, som han senere blev gift med. Ja, det er mange år siden.

Lysthuset bag i haven legede vi også meget i, selv om Carlo på et tidspunkt havde indrettet det til sig selv og sine private ting.

At køkkenet kunne være et farligt sted at opholde sig, fik Weis at føle. Han ville hjælpe mig med at bære brænde ind, men da han skulle lægge det i brændekassen, kom han for tæt til komfuret. Han fik en lang forbrænding på højre arm. Hvor han dog græd! Men det har også gjort frygtelig ondt.

Når vi skulle på "tønden", foregik det i den ende af udhuset, der vendte væk fra stuehuset. Som de fleste andre steder var det uden kloak og vandkloset. Det var lokum med en spand, som min far påtog sig at tømme i den tid, vi boede der.

Lossepladsen

Ca. 300 m ned over markerne lå lossepladsen. Når vinden var i et bestemt hjørne, kom der en værre hørm derfra. Det kunne også være slemt, når der var megen røg, og det var der tit. Der var altid ild i affaldet. Somme tider ulmede det langt nede i bunkerne. Der var også en oliesø derude. Her blev spildolie bare hældt i, så der er nok stadig olie i jorden der, hvis nogen skulle få lyst til at bore efter den.

Handel

Vi handlede mest hos Købmand H.P. (Hans Petersen) lidt længere nede ad Munkegaardsvej. Men der var flere muligheder for handel i byen. Bager Hansen, slagter Madsen, Tatol, skomageren og købmand Krabbe lå alle på Munkegaardsvej, og ved kroen over for stationen lå købmand Andreasens forretning. Vi hentede mælk i en spand hos Eriksen i "Grønlundshuset". Ellers kom der en mælkevogn fra Mørdrup Mejeri med flaskemælk.

Skolegang

Far havde af skoleinspektør Gundersen fået lov til, at vi fortsatte i Tikøb skole i stedet for at blive overflyttet til Nyrup. Tikøb skole havde købstadsordning, mens der i Nyrup var landsbyskole.

Der var ca. 5 km til Tikøb, og det kunne være langt at køre på cykel i sne og glat føre. Især de sidste to bakker inden, vi kom ud af skoven på hjemvejen, kunne være drøje. Det var undertiden så slemt, at vi måtte ud i vejsiden og gå, når vejen var så glat, at vi gled ét skridt tilbage for hver to skridt, vi tog.

Trafik

I disse år begyndte der at komme flere biler på vejene. Det medførte, at der blev opsat stopskilte ved udkørsel til hovedvejene. Der var fuldt stop ved hovedvej 6 i Dyrlægekrydset og ved hovedvej 3 i Skovfogedkrydset. Det kunne særlig søndag eftermiddag give lange køer, når alle skulle hjem fra sommerhuse og strand i Hornbæk. Der kunne være kø fra skovfogeden ved Kongevejen, over banen – som gjorde problemet værre, når bommene var nede – gennem hele byen til Dyrlægekrydset og undertiden næsten til Tikøb.

På hovedvej 6 blev der mellem Nyrup og Fredensborg bygget viadukt i Dyrlægekrydset, og vejen blev reguleret på strækningen Nyrup-Reerstrup. Det var i den forbindelse, at "Hyldekrog", som vi engang boede i, blev revet ned, og i dag går vejen over stedet. Viadukten medførte, at der blev ét stop mindre, men Munkegaardsvej var stadig en flaskehals.

Da mine forældre købte grunden i 1947, var der på kortet over området afmærket en kommende omfartsvej, men den blev først anlagt i 1960'erne. Samtidig blev der bygget en bro over jernbanen, hvilket også lettede trafikken.

Skoven

Jeg gik meget tit i skoven. Jeg trængte nok ubevidst til at være lidt alene. Der var jo altid mennesker på "Højbakke". Desuden lå kærligheden til skoven nok i blodet. Familiens tilknytning til skovarbejde og årene i Tinkerup i tæt berøring med skoven har nok påvirket mig. Naturen var så befriende med sine træer, blomster, fugle, dyr osv.. Jeg var flere gange tæt på rådyr.

Fra Kvistgaard til Marianelund Kro, hvor jeg ofte gik, var der godt 4 km i luftlinje, men jeg gik, hvor det så spændende ud. Det var sjældent, jeg fulgte den slagne vej. Nej, det var vandløb, bakker, fuglestemmer og andet interessant, som afgjorde, hvor jeg gik. Jeg kom i Krogenberg Hegn, Danstrup Hegn og Munkegaarde Hegn, hvor der var en hejrekoloni. Hvor jeg dog savner at kunne gå i skoven på den måde, men man har da lov at drømme!

Munkegaardsvej 77

Her boede Kaj Petersen med sin kone Marie, sønnen Holger og døtrene Ruth og Birthe. Fru Petersen var tit på besøg hos faster Bitten, og så gik snakken (sladder). Jeg havde på fornemmelsen, at de som naboer kom godt ud af det med hinanden. Sønnen var en del ældre end pigerne, som Jonna legede en del med.

For at få økonomien til at strække anskaffede Kaj Petersen er ishus, hvor der solgtes Kronborg Is. Ruth stod der en del af tiden, men salget gik ikke så godt. Det blev en underskudsforretning, og så hørte det salg op.

Min første indtjening

Naboen i nr. 73 hed Frydenlund. Han gav mig nogle småjobs. Jeg hentede søndagsavisen på posthuset. Der var åbent en time om formiddagen, hvor man afleverede et kort med avisens titel og ejerens navn i bytte for avisen. Kortet kom retur med posten om mandagen, så det var klar til næste søndag. På den måde kunne postbudet styre, hvem der om mandagen skulle have leveret søndagsavisen. Jeg hentede også mælk i en spand på "Grønnehavegaard" i Reerstrup.

Frydenlund havde en del jord, der strakte sig fra Axel Møllers Vej op bag min fasters grund og naboens i nr. 77. Det var en lille frugtplantage med æbletræer i lange rækker. Her havde jeg sammen med Hans til opgave at samle æbler op under træerne før plukketid, så de ikke samlede utøj eller lå og rådne. Det fik vi nogle håndører for, men jeg kan ikke huske hvor mange. Det var nok de første penge, jeg tjente. Andre gik med aviser eller var bud hos købmand, bager eller slagter.

Sommerferie

Hans og jeg fortsatte i Tikøb UA efter, at vi var flyttet til Kvistgaard. Da det nærmede sig sommerferie, sendte Arne Hartelius et brev til far om en kommende sommerlejr. Far har nok vendt og drejet problemet nogle gange. Det var jo dyrt, selv om der var rabat, når vi var to. Vi havde jo hverken soveposer eller andet, man har brug for til sådan en lejr. Desuden var det i en uge, der vist hverken lå i begyndelsen eller slutningen af ferien, og til Sasserup skulle vi da, så den udgift var der under alle omstændigheder.

Far gik og ordnede haven, kaldte os derud og forelagde sagen, at der nu var sommerlejr i UA, og om vi havde lyst at være med. Han lagde afgørelsen hen til os, men lod nok skinne igennem, at det jo var dyrt osv.. Vi havde aldrig været på lejr, så det trak ikke så meget, og vi ville gerne alle seks uger til mormor og morfar. At gå på "Højbakke" det meste af ferien var vist heller ikke attraktivt, så Sasserup vandt. Vi kunne da heller ikke svigte mormor og morfar for en lejr.

Munkegaardsvej 54

Efter at have boet hos faster Bitten fra midten af 1949 til begyndelsen af 1951 fik vi tilbud om kælderlejligheden i Munkegaardsvej 54. Arnold og Grethe Niel-

sen, som boede der før, havde bygget hus på nr. 39, så vi blev senere naboer i mange år.

Det var dejligt at få mere plads, og så var vi alene. Der var et stort køkken, stue og soveværelse. Toilettet delte vi med Knud og Herdis Olsen samt datteren Hanne, som boede på 1. sal.

Ejeren af huset var Peter Hansen, som boede i stueetagen med konen Karla og tre børn, Kirsten, Inge og Per. Vi var altså seks børn i huset. Jeg var den ældste, på vej ud af skolen og snart konfirmeret.

Vore møbler havde ikke haft godt af at være opmagasineret i faster Bittens udhus. De havde fået fugt, så spisebordet fik en revne, da det tørrede i varmen. Der blev købt nyt spisebord med seks stole, en ottoman og et skrivebord til far. Det var vist første gang, far og mor købte nyt. Ellers havde de haft genbrugsting dvs. spisestellet med markblomster, som tidligere er omtalt, havde far købt som nyt.

Det var blevet opgangstider i familien, da mor stadig havde arbejde på systuen på Alderdomshjemmet, og far havde en større postrute.

Konfirmation

Som optakt til konfirmationen blev der indkøbt tøj, mad, tobaks- og drikkevarer. Jeg blev konfirmeret i Tikøb kirke 1. april 1951 af sognepræst Martin Frøkjær Jensen. Vi var seks drenge og en pige.

Min mors moster Karen stod for madlavningen, og det blev en dejlig dag. Gavehøsten var ikke stor. Jeg fik en bibel af mine forældre, og familiemedlemmer gav 10-20 kr. Dog gav mormor, morfar og morbror 50 kr. Jeg fik et cigaretetui af faster Bitten og Rudolf Bruhns "De seks" af Arne Hartelius. 362 kr. i kontanter ligner jo ikke de enorme summer, der gives i dag. Jeg har stadig listen over, hvad jeg købte for pengene. De fleste, 298 kr., blev brugt til et armbåndsurs. Jeg fik en masse telegrammer, som mest var fra min fars kunder på postruten. Min mors faster Kirstine fra Bornholm havde skrevet en sang "Barndomsminder". 15 vers på melodien "Jens Vejmand".

Jeg måtte nu indrømme, at jeg var ved at blive voksen med de ulemper, det indebar. Jeg måtte allerede et par gange før konfirmationen bruge skraberen og fjerne skægget.

Elevplads

Jeg fik også en stor buket blomster fra gartner Jensen "Belvedere" i Helsingør. Jeg havde fået elevplads der fra den 15. april. Min far ville gerne have været gartner, og det mærkede man, når han lavede planer for vore haver først i Tinkerup og så i nr. 37. Han havde nok præget mig. (Jeg havde fem gode læreår, men efter militærtiden i 1958 var det som nu vanskeligt at få arbejde. Jeg fik derfor kun brug for uddannelsen i min fritidshave i Dageløkke fra 1978 til 2009 og til at give gode råd til familiens medlemmer.)

Min konfirmationsdag 1. april 1951

Mel: Jens Vejmand

Hvad er det dog, som hænder hos postens denne dag,
at noget er på færde, det er en afgjort sag.
Her ses så mange gæster, her høres gode ord,
og gaver med man bringer til deres store bror.

Så glad og velfornøjet vi ser Karl Kristian,
han er så pæn i tøjet, for han er konfirmand.
Og medens vi nu fester, vi synge vil en sang
og tage frem lidt minder om det, som var engang.

Han fødtes der ved skoven, hvor ræven gik på rov,
hvor snogene de hvæste, ja, det var ikke sjov.
Men dørene var lukket, for mor hun passed på
og værnede ømt om skatten, der sødt i vuggen lå.

Vi alle ham beundred, men farfar dog især,
han kaldte ham "La-Peter", hvergang han kom ham nær.
Og spurgtes hans forældre, de mente begge to:
I hele vide verden var ej en dreng så go'.

Og mor hun pynted på ham, han lange bukser fik,
men morbror gik og skæved med et fornærmet blik:
"Hvad er det dog for kunster – en toårs buksetrold?
Jeg fik ej lange bukser, før jeg var blevet tolv."

Karl Kristian hurtigt voksed sig både stærk og stor.
Det vared ej så længe, så kom en lille bror,
Nu var de to om legen, der gik med liv og lyst,
han passed på den lille og var hans gode trøst.

Karl Kristian gik i skole og hængte dygtigt i,
han hjalp sin mor derhjemme med husligt pilleri.
Et lille nap med posten, når tasken var for fuld
og ellers hugge brænde og vende havens muld.

Men når det bliver sommer med sol og fuglesang,
han kun én tanke rummer: En ferie så lang.
Da høres der en kvide: Mon ikke fri vi får;
han har en stadig længsel til morfars lille gård.

Hvor ferien var dejlig, det kan I lige tro:
Et lille tag med høet, når det blev bragt i lo.
De kunne flytte kalve – til mormor bære vand,
og ellers ligge dase på plænen grønne rand.

At køre ud med morfar, det var så vældig rart,
de syntes om at age, ja, selv med sneglefart.
Når morfar trak i tømme og Lise fik et tjat,
da vågnet hun af drømmen det kære gamle skvat.

Det kunne også hænde, filuren den kom frem,
Hans Henrik skulle drilles, den blev dog ej så slem;
thi morbror gik imellem, om der faldt brænde ned
og hele sagen endte i al gemytlighed.

Når de så er på hjemvej, de gør et lille stop
på hovedbanegården og entrer vægten op.
Der kigges og funderes og meldes nok så flot,
at mormors fedtemadder har gjort dem ganske godt.

En plads iblandt de unge Karl Kristian hurtigt fandt,
der lød de gamle toner, som helt hans hjerte vandt.
og tænk, han blev betroet at være kassemand,
sit regnskab let han klarer, det er i bedste stand.

Men hvad Karl Kristian bliver, vi ikke rigtigt ved,
man har dog hørt fortælles, han er af bogen ked.
At bruge sine næver, det er der mening i –
måske en dag han starter sit eget gartneri.

Til slut så vil vi ønske for dig, du stadig må
din tro på Gud bevare og på hans veje gå,
da undgås mange farer, der lurer for din fod.
Ja, husk på det, Karl Kristian, da bli'r din fremtid god.

Vore ferier i Sasserup (Skrevet september 2011)

En gang mens jeg var lille og på besøg i Sasserup, så vi i gamle Richs-album. Da vi kom til aberne og en rigtig stor gorilla, spurgte morbror: "Hvem er det?" Jeg svarede prompte: "Det er far!" Der blev megen moro, og jeg har måttet høre for det mange gange siden.

Da vi blev lidt større, var min bror Hans og jeg hvert år på ferie hos mormor og morfar, Anna og Karl Larsen, i Sasserup ved Holbæk. Til at begynde med var det julebesøg, men da far i 1939 fik postrute i Tikøb og skulle arbejde i julen, blev det til sommerferie – først kort, siden alle feriens 6 uger. Senere blev det også igen til jul/nytår.

I begyndelsen foregik turen på cykel. Jeg sad på stangen hos min far og Hans i cykelstol foran hos mor. Det har været strengt – især for min mor. De kørte derned om lørdagen og hjem igen søndag. Det var en tur på mange kilometer, særlig da de skulle nedenom Bramsnæs Bugt forbi Elverdamskroen.

Munkholmbroen var først færdig i 1952, og alle de vejudretninger/omfartsveje, der er lavet siden, var der jo heller ikke. Måske har de taget færgen over Bramsnæs Bugt ved Langtved Færgetro.

På turen havde far feriebagage foran på den bagagebærer, han normalt havde posttasken på. De havde begge bagage bag på cyklerne foruden hver en dreng foran.

Turen gik via Fredensborg, Hillerød gennem Møntporten, forbi Trollesminde til Gørløse, forbi Kvinderup og Manderup til Slingerup, (de tre blev kaldt Edens Have), videre til Frederikssund med broen over Roskilde Fjord, Lyngerup og Skibby, hvor der var kaffepause på en cafe, til Kirke Hyllinge, Ejby, Vipperød, Hellestrup med slut på Lodvejen 1 i Sasserup.

Min mor skriver i sine erindringer, at de kørte på cykel det første år, men der må have været én gang mere, for Hans væltede en kop kaffe på cafeen, og sporene var stadig på væggen året efter.

Under besættelsen var der mangel på cykeldæk, og dem, vi kunne få, skulle far have. Han skulle jo bruge dem, når posten skulle ud. Her var det nok ikke

godt med faste ringe. Vi måtte så bruge toget i stedet for. Mens vi boede i Tinkerup, brugte vi apostlenes heste det første stykke. Dagen i forvejen kørte far til Kvistgaard station med kufferten, der blev sendt som rejsegods. Da den skulle omlastes i både Hillerød og København, kunne den ikke nå til Holbæk på én dag.

Mor fulgte os til Holbæk, men da vi blev ældre, blev vi fulgt til København, hvor mor satte os i toget til Holbæk. Senere kunne vi tage hele turen alene. Først med "Lille Nord" fra Kvistgaard til Hillerød, hvor vi skiftede tog. Fra Hillerød over Lillerød (nu Allerød) til København. Vi slugte alt, hvad vi så undervejs. Det var jo ikke hver dag, vi var så langt hjemmefra.

I København skiftede vi igen til et andet tog, ofte et med sidekupeer med skydedøre og en lang gang i vognens ene side. Ved Valby station talte vi rutebiler. Det var et knudepunkt med udveksling af passagerer mellem tog og bus eller fra én bus til en anden. På Roskilde station gik der en avissælger langs toget og råbte på en sær dialekt. Jeg husker ikke, hvad han råbte, men han var landskendt. I hvert fald kunne alle, der havde passeret Roskilde og hørt ham, nikke genkendende.

Når vi havde passeret Vipperød, holdt vi øjnene rettet mod vest, hvor vi fik øje på Tveje Merløse kirke og fik et glimt af morfars husmandssted. Så kom vi til Holbæk station, hvor morfar stod og ventede med Lise for hestevognen, og så gik turen forbi sygehuset ad Ringstedvej gennem Tveje Merløse. Her hentede vi de varer, som morfar havde bestilt på vejen ud, og som købmand Slot Jørgensen i mellemtiden havde fundet frem. Turen gik videre til Søstrupvejen til højre og så til venstre ad Lodvejen hjem til mormor i "Elmely". Der var noget både at spise og drikke, når vi kom. Kufferten skulle pakkes ud, og så var vi rundt over det hele. Er alt, som det var sidst? Er der nye dyr osv.?

Togrejsen frem og tilbage kunne være noget af en prøvelse. På vej fra København var der en gang så mange mennesker, at toilettet var fyldt op med kufferter, og mor måtte stå i døren der ind til.

En anden gang havde mormor og morfar været i København og besøge morfars mor og søster Ellen på Amager. De skulle så med samme tog som os til Holbæk. Toget var også her overfyldt, så mormor og morfar stod på forperroren til den vogn, vi var i. Da vi kom til Holbæk opdagede mor, at mormor var sortspættet i ansigtet. Det var kulstøv fra lokomotivet.

Den dag kong Christian X døde, var der også urimeligt mange med toget. Mor havde købt Information, da det var den eneste avis, der udkom. Der var typografstrejke på det tidspunkt.

Trængslen i togene skyldtes for det første, at der ikke kørte så mange tog som nu, for det andet var der færre pladser i de enkelte vogne.

Mormor og morfar sov i en bredere (1½ mands?) seng i soveværelset. Vi skulle sove i den smalle seng, eller i morbrors værelse; men det var vist kun, når han ikke var hjemme, eller når missionæren var på besøg. Så sov han i den smalle

seng. Han havde godt med puder i ryggen, da han havde åndedrætsbesvær. Så sov morbror i hestestalden eller på høloftet.

Morbror fortalte, at når han skulle på das om natten, skød han genvej gennem vinduet. Så undgik han også at forstyrre mormor og morfar ved at gå gennem soveværelset. Han havde en knippel hængende på sengestolpen. Det var jo urolige tider under og efter besættelsen.

Vi gik ikke sent i seng, men lige i mørkningen, hvor vi lå og kiggede ud ad vinduet og fantaserede om, hvad vi kunne se i grenene på træet i gården: Se, der er en hest, en dreng, en løve eller et hus, og så sov vi.

Vi fik lov at sove så længe, vi ville, men det var ikke længe. Der var altid køer, der skulle malkes og ud på marken, og vand skulle pumpes op. Høns, der kagledede, duer, der kurrede, - aldrig helt stille, men dejligt levende. Så der var noget at stå op til - om ikke andet så mormors morgenbord: Mælk, rug- og sigtebrød, pålæg, æg, ost og knapost (kærnemælksost med kommen), men det var vist ikke lige os. Der var også røget skinke. Ude i bryggerset hang der en hel stor røget skinke på skorstenen. Det var skinke fra egen gris, som havde været sendt til røgmanden. Det var noget, der smagte.

Når vi var færdige med at spise, læste morfar et andagtsstykke og bad en bøn, hvorefter mormor og morfar sang en salme eller nogle vers af den. Så var det ud at lege eller gå på opdagelse. Vi kedede os aldrig.

Lodvejen 1, Sasserup

Morfar havde fået skøde på "Elmely" 15. november 1912. Nærmeste nabo var Jens Chr. Larsen og Klara. De havde børnene Anne Marie, Else og Svend Aage.

En del somre var der også en feriedreng fra København, som hed Henning. Jens havde haft Sasserupvej 5 fra 7.12.1932. Havde vist overtaget stedet efter sin far, Niels Peter Larsen, som havde skøde af 8.12.1910. (side 334 i Af Søstrup sogns historie). Klara kom som husbestyrerinde, og de blev senere gift. Hun var en tynd og, som jeg husker det, noget svagelig kvinde. Jens var lettere pukkelrygget.

Til den anden side – Lodvejen 3 – boede mælkekusk Albert Jørgensen og Helga. De overtog ejendommen efter hans mor, som døde i 1950. Albert kørte mælkeruten med to røde heste og gummivogn.

Der var også børn i bungalowen ved Ringstedvej i Granskoven, som nærmest var en lille plantage. Man kom til Granskoven ved at gå ned for enden af morfars mark, over stengærdet i venstre hjørne, og så var vi der næsten. Det var altid spændende at lege der.

Jeg var jo den store, så jeg fik som regel lokket Hans til at gå ind og spørge, om vi måtte gå over at lege med naboens tre børn. Vi gik aldrig nogen steder uden at få lov.

Legene foregik tit ved dammen – et vandhul bag stalden, en slags branddam. Ajle fra møddingen løb ud i hullet, dvs. den ajle, der kunne sies fra, løb i en beholder, men der var jo altid væde ved møget, og når de regnede, blev der endnu mere væde. Vi lavede små skibe: en træklods med mast og sejl. Skibene blev sat ud fra vindsiden, og så var det om at få sit skib først over vandet.

I den store mose østligt på matriklen var der en del vand. Her blev hentet vand til kreaturerne og til planterne i urtehaven bag mosen, hvis det trængtes. Det var meget spændende at undersøge, hvad der svømmede rundt i vandet, og det kunne der gå megen tid med. Der var en righoldig fauna f.eks. skive-snegle og nogle rør-lignende 20-30 mm tingester beklædt med enten små sneglehuse, småpinde eller blade. Det var vårfluelarver, fandt vi ud af.

Vi var også tit nede var Kalvemose Å, der løber ud i Tuse Å. Den løb på Jenses lod i den fjerneste ende. Her fangede vi småfisk. Vi gravede blåler op fra bunden. Det tog vi med hjem til dammen, hvor vi lavede figurer m.v., der så blev soltørrede. Var vi heldige, kunne vi sælge de færdige produkter til familien for

2, 5 eller 10 øre. Vi kunne så gå op til Søstrup, hvor der var en lille landhandel, og købe bl.a. overføringsbillede.

Der var også lofterne hos Jens at lege på. Over kostalden var der meget hø, som vi kravlede op på så højt, vi kunne. Vi satte os på rumpen og gled ned. Vi skulle bare passe på ikke at falde ned gennem hullet med stigen op til loftet.

Vi lavede også tunneller langs pandepladerne på tagets inderside. Men vi skulle tage os i agt for sømmene, som pladerne var sat fast med. De stak ca. 2 cm ud igennem lægterne. Vi lå tit og hyggede os deroppe, fortalte hinanden historier og planlagde, hvordan vi skulle forsvare os, hvis vi blev angrebet af børnene nede fra Enghaven. Vi lavede nogle høbomber til at smide i hovedet på dem, men det blev aldrig aktuelt. Der var en god udsigt fra lemme i gavlen mod Tveje Merløse over Søstrupvejen.

På kornloftet over stuehuset hos Jens var der også et bjerg af legetøj, som lå hulter til bulter, samt opmagasinerede møbler, blade og andet. Der var bl.a. en kaffekværn, som vi malede korn på.

I blæsevejr kunne vi finde på at lave drager af to lister over kors, papir fra en gammel sæk og høstbindegarn som snor. Vi legede også soldater. Jeg havde et gevær, hvor løbet var en stump af et kosteskaft. På siden var der sat en skovsværdåse. Når man trykkede på låget, klikkede det, så det lød som om, man skød. Soldaterne fra Holbæk Kaserne var jævnligt på feltøvelser i omegnen. Det var jo en oplevelse, noget man måske så frem til, når man blev stor. Der blev skudt en del, så vi samlede tomme patronhylstre.

Svend Aage havde fået en luftbøsse, som vi med spidshagl af bly skød til skive med. Jeg har da været i Holbæk på mormors cykel hos isenkræmmer Bjørn og købe et par æsker ammunition.

Jeg fulgtes ofte med Svend Aage ned på Enghaven, hvor de havde en jordlod med kalve/kvier. De skulle vandes, og da de havde spist det græs, de kunne nå i tøjrlaget, skulle tøjrepælene flyttes. Der var engang derhjemme, hvor en kalv havde trukket tøjrepælen op, så den var løs. Vi havde et værre mas med at fange den. Sådan en kalv har mange kræfter, i hvert fald i forhold til sådan

nogle børn som os. Selv om man fik fat i tøjret, blev man trukket adskillige meter, men det lykkedes da at få den tøjret igen til sidst.

Nu var det jo ikke alt, der foregik hos naboen. Vi havde en legevogn med to mindre hjul foran og to store bagerst. Når Hans ikke gad skubbe mig mere, måtte jeg selv prøve at få gang i vognen. Så var de store hjul gode at bruge til at drive den frem. De kunne også

bruges til at bakke med, og så var det om at se sig for – eller bag! Når terræ-

net var lavere bagud – og det var det ved møddingen – så tippede vognen, når man sad bag hjulene. Jeg røg engang lige ned i møddingvandet. Det var en slem forskrækkelse. Det blev både til tøjvask og en særlig grundig skrubning af mig, for sådan noget lugter fælt og er absolut ikke til at skjule.

Hvert år havde Morfar lige inden, vi kom, fået et læs grus hjem i en bunke under elmetræet. Den morede vi os meget med. Vi lavede gange på kryds og tværs i to etager. Dem havde kattekillingerne fundet, og her jagede de hinanden til stor fornøjelse for os.

Vi havde også fundet ud af, at vi ville sove i høet på loen. Vi fik nogle tæpper med derud. Det blev vist ikke det store hit. Jeg mener, det kun blev den ene gang. Der var alligevel bedre i sengen, og jeg tror, vi frøs.

Mormor havde en pænt stor have. Det må have været under besættelsen, at den blev udvidet med en bid af marken til grønsager.

Der var to græsplæner, som blev slået med le. Den skulle være meget skarp, og så skulle græsset slås tidligt om morgenen, mens det var dugvådt og saftspændt, og inden vi to knægte havde trampet det ned. Det var her vi fik en balje vand ud, når det var varmt i vejret, og vi måske trængte til at blive vasket. Vandet havde stået i kar til kørerne at drikke af, og solen havde varmet det op.

En gang i 1945, hvor morfar skar tidsler ned med leen, var der en forbipasserende, der bemærkede: Nå, du hugger nok stikkere!

I haven var der tre dejlige kirsebærtræer, en morel og to med kirsebær, som var meget sure, hvis de ikke var godt modne. Så vidt jeg husker, var der engang, hvor Hans havde fået lidt for mange, så det var gået ud over mavsens. Ellers var der hindbær, stikkelsbær, brombær, rabarber og en masse blomster. I urtehaven ved kirsebærtræerne havde morbror sat et fugleskræmsel. Det var en tyk matrone (halm) i en blå kjole (mormors aflagte) med en omvendt urtepotte som hoved med påmalet ansigt og en af mormors gamle hatte. Jeg tvivler på, om fuglene tog sig noget videre af det. Der var i hvert fald stadig mange stære i kirsebærtræerne.

I den urtehave, morbror havde lavet bag den store mose, skrånede jorden fra naboens stengærde ned til mosen. En rigtig solrig skråning, hvor han havde plantet mange jordbærplanter og sået en masse ærter. Det fik både Hans og morbror at føle. Hans blev dårlig af for mange ærter og skulle brække sig. Morbror stod i vejen i døren ud mod bryggerset. Han havde ikke opdaget Hans' dilemma og var lidt uvillig til at flytte sig (drillesyg), og som følge deraf brækkede Hans sig i morbrors lomme. Morbror måtte så vaske sig i en balje vand i hestestalden. Ak ja! Vi var med til at plukke ærter og bælg dem samt plukke stikkelsbær og nippe dem.

Der stod et stort mirabelletræ med skønne gule frugter midt i bøgehækken ved den runde græsplæne. Et enormt gråpæretræ stod lige uden for hønsegården.

Herfra fik min mor hvert år tilsendt en portion, som hun syltede. De smagte virkelig dejligt. Ved bryggerset stod et stort æbletræ. Det var vist et frøtræ af ubestemmelig art.

Den store bøgehæk var det min fars selvvalgte opgave at klippe hvert år, når de kom på en uges ferie, samt at luge gårdspladsen.

Der havde stået to bøgetræer i hver sin ende af nøddehegnet, men nu var der kun det ene tilbage. Morfar havde under besættelsen søgt om brændselsration, men havde fået følgende besked: Fæld først den store bøg, du har stående i haven, så kan vi tale om det.

I begyndelsen af 1950'erne var jeg med morfar på cykel til Brorfelde Skov. Vi passerede på vej derud observatoriet, som var under opførelse. Vi skulle se, hvilke bunker træ, morfar havde købt, så det var lettere at finde dem, når han kom derud med hest og vogn.

Apropos hest og vogn kom jeg til at tænke på mølleturene. Morfar trak fjeder-vognen ud af vognporten, satte agestol på, lagde to-tre sække korn op bagi og fik æg med af mormor.

Morfar skiftede bukser og jakke. Man tog ikke hjemmefra i arbejdstøjet dengang. Hans og jeg skulle naturligvis med på turen. Lise blev spændt for, og så gik turen til Tveje Merløse, hvor morfar hos købmanden afleverede de æg, Mormor havde samlet siden sidste købmandstur. Æggepengene var mormors lommepege til tøj, garn m.v.. Købmanden fik også en dosmerseddel med de varer, morfar skulle have med på tilbageturen.

Vi fortsatte til Tåstrup Mølle ved Holbæk (type: Hollandsk mølle), hvor kornet skulle kværnes til "skrå" (grisefoder). Enten var der færdige sække fra sidst, der var malet, eller vi ventede på behandlingen. Undertiden havde vi ærinde i Holbæk, hvorefter vi så på hjemvejen var inde om møllen og købmanden. Der blev så en fin tur ud af det for os drenge. Det var ikke nødvendigt for morfar at styre Lise. Den vidste, hvor den skulle hen – i hvert fald, når det gik hjemad.

Engang kørte vi til havnen i Holbæk på tømmerhandel/trælaster efter brædder. Her så jeg en maskine, der i et langt rør pressede tørvestrøelse til runde pøl-

ser, så det blev til tørvebriketter. Det fascinerede mig meget. Det var jo teknik – en maskine, jeg aldrig før havde set.

Somme tider var det morbror, der kørte til møllen. Her med Hans og Karin.

Bageren kom en – måske to – gange om ugen. Han havde foruden brød også kager med, og vi fik lov at vælge en hver.

Ostemanden kom mindst tre

gange i vores ferie. Morfar købte første gang en kvart gammelost.

Det var lige gulf for os: fedtemad med ost. Næste gang købte morfar også en kvart og tredje gang den halve ost. Vi to knægte spiste mange ostemadder. Der kom også et par, der solgte krukker, fade, vaser og anden keramik. De kom i en halvtons lastvogn med lervarerne pakket ned i halm. Det var muligvis 2. sorterings varer. Mormor købte i hvert fald en vase med en stor knop i glasuren.

En uldgyde med en stor bylt på ryggen fik vi også besøg af. Det så ud til, at han havde sine varer i et sammenfoldet lagen.

I Tinkerup havde vi en vejmand til at slå græsset i rabatterne på den asfalterede vej. Men på Søstrupvejen, som var en grusvej, fejede vejmanden grus fra rabatten tilbage på vejen igen. Han jævnedes gruset og fyldte huller.

Vejmand Chr. Sørensen var meget afholdt. Han boede på Sasserupvej 3, som var det første hus til venstre, når man kom fra Ringstedvejen.

En plante, jeg i særdeleshed kan huske fra grøftekanterne, er cikorie med den dejlige lyseblå farve. Planten blev brugt som kaffeerstatning i forbindelse med besættelsen, hvor man ikke kunne få kaffebønner.

Sommers Magasiner udsendte et postordrekatalog med mange billige ting. Vi kiggede meget i det og bestilte lidt, som jeg i dag ikke husker, hvad var.

Varerne kom med posten sammen med det, mormor havde bestilt.

Postbudet, der gik ud fra Holbæk, kom fra Søstrupvej til gården hos Jens, gik gennem porten ad stien til morfars vej, hvor der på en elmast var sat et drænrør til posten. Kunne den ikke afleveres der, kom han ind i bryggerset. Når føret var til det, fortsatte han til tider over morfars mark ad stien til brønden og den lille mose over til Albert. På et senere tidspunkt havde morbror lavet en træpostkasse, men så var postmængden og aviserne også blevet større.

Jeg kan huske, vi var med på søndagsskoleudflugter til Løvenborg, Holbæk Strandpark, Ledreborg eller Roskilde Domkirke. Vi havde mad med, som mormor havde smurt. Vi fik sodavand og nogen havde bagt kage. Vi havde vist også lidt penge med til snold.

Jeg husker ikke, hvordan vi kom til Roskilde, men til de steder, der var nær Søstrup, kørte vi med hestevogn. Det har da været et flot syn med vel mellem 10 og 20 vogne.

Morfar var søndagsskolelærer i rigtig mange år, ca. 40 vil jeg tro. Jeg købte nogle vægtæpper, da jeg var i Gaza som FN-soldat, bl.a. et med Jesus, som jeg forærede morfar. Han gav det videre til søndagsskolen, hvor det blev hængt op hver gang, der var møde.

Der var engang besøg af lærer Victor Cornelins fra Nakskov. Han var neger fra Vestindien. Hans forfædre havde været slaver der. Egentlig hed han Cornelius, men u'et blev forvekslet med et n, da han kom til Danmark.

Missionsmøder var der også med tale af rejsende missionærer. Det var enten aftenmøder i hjemmene eller større arrangementer udendørs. Så havde morfar og morbror travlt med at få bænke ned fra loftet og skaffe andre siddepladser i haven. Et møde – måske i søndagsskolen – var hos den bonde, der havde sin gård i den alleryderste ende af Lodvejen. Der var mange mennesker, tale, sange, konkurrencer, kaffe og madkurv. Vi syntes, der var rigtig festligt.

Vi besøgte også min mors morbror Karl og tante Marie på Dampvaskeriet "København" i Holbæk.

En anden gang var vi på besøg i deres sommerhus. Der var en dejlig stor have med et vandhul nede bagerst. Vi fik æbleskiver og måtte spise, så mange vi ville. Men det syntes vores far ikke, at vi skulle, så da jeg var ved vist nok nr. 18, så var det STOP. Den dag var der også besøg af morbror Karls datter Bodil og svigersøn Johannes Roswall, som var søn af et postbud. Han omkom senere ved en eksplosion i vaskeriet. Jeg var meget betaget af hans ur. Det viste foruden klokkeslæt også uge, måned og månens faser. Det var et, han havde fået af en tysk soldat, som skyldte ham penge for vasketøj.

Senere kørte Karl og Marie for mor- mor og mig til Sanddobberne ved Kalundborg.

Det var meningen, at jeg skulle med for at gå i vandet, tror jeg.

Men jeg har aldrig været nogen vand- hund, så det blev kun til en enkelt gang i "baljen".

Vi besøgte også mors bedstefar, Jens Johan Carlsen, og moster Karen i Tveje Merløse flere gange. De boede på 1. sal i gartnerboligen over for kirken. Moster Karen var ugift, røg pipe og kørte på trehjulet ladcykel til torvet i Holbæk med varer fra gartneriet.

Engang fik vi jordbær hos dem. Der sad lidt grønt på et af mine bær. Jeg lagde det på kanten af tallerkenen, men der var vores far atter på banen. Han var ret striks. Jeg skulle bare have spist det!

Morbror havde os to drenge med i Cirkus Benneweis en gang. Jeg mener, det var på markedspladsen i Holbæk. Vi cyklede derud, Hans hos morbror og jeg på mormors cykel, som jeg havde lånt. Jeg ved ikke, om morbror havde fribilletter, men mors fætter Karl Buch spillede violin i orkestret. Der var bl.a. løver, og domptøren stak sit hoved ind i løvens gab.

Karls søskende Jørgen og Anne Marie var engang på besøg hos morfar og mormor. De var ikke meget ældre end os, selv om de var fætter og kusine til mor.

Far og morbror kørte nogle somre til Munkholm ved Bramsnæs Bugt og stangede ål. De var ikke store, men hvor smagte de godt! Et år var der 85 stk., som de havde med hjem i en jutesæk.

Da vi engang skulle fotograferes, ville Hans ikke, så han stak af, men blev hentet tilbage.

Hans mishag fremgår tydeligt af billedet.

Når vi spiste finker, stod stegepanden på bordet. Vi var hver udstyret med en ske, og så var det bare med at lange til panden. Der var næsten altid to retter mad. Som regel fik vi rødgrød som efterret. Hans havde næsten altid spist for meget af første ret. Gad vide, om han virkelig havde spist for meget, eller han var kræsen? Grøden smagte i hvert fald godt. Der var både sukker på og rigtig fløde fra egne køer.

Når vejret var varmt og tørt, blev der dækket op i haven under æbletræet ved brønden. Der stod nogle ægte jasminer, som duftede meget. Dengang havde jeg ikke allergi, eller havde jeg? Jeg havde tit snue, men det hed bare sommerforkølelse på de tider.

Det var for øvrigt en fest, når der blev slagtet. Ikke, at grisen måtte lade livet, men pga. al den gode mad, der blev ud af det. Samme dag fik vi blodpølse. Hvor var det dejligt!

Ja, det begyndte jo med, at der blev tændt op under gruekedlen for at koge vand til at skolde grisen, så børsterne var lettere at skrabe af. Slagteren kom tidligt. Grisen blev trukket ud i gården, blev lagt op på en stige, der lå oven på et stort trækar, og så blev den stukket i halsen. Nej, hvor den skreg.

Mormor stod med en spand med havregryn i parat til at tage imod blodet. Der skulle røres hele tiden, ellers koagulerede blodet. Hun havde smøget ærmet op

til albuen og rørte med hele underarmen. I bryggerset blev blodet rørt med rosiner og evt. krydderier, fyldt i tarme til pølser og kogt. Noget af blodet kunne også bruges til blodbudding, som blev bagt i ovnen.

Når slagteren havde skrabet børsterne af grisen, blev den hængt op i bagbene, skåret op og fik indvoldene taget ud: Hjerter, lunger, nyrer, mavesæk med tarme. De tarme, der skulle bruges til blod-, medister og spegepølser skulle renses både ind- og udvendig. Hovedet blev brugt til sylte.

Når grisen var kold, blev den taget ned og parteret i skinker, stege, mørbrad osv.. Kødet til pølser blev skåret i mindre stykker, hakket og krydret. Derefter blev det stoppet i pølserne enten via et pølsehorn påsat kødhakkemaskinen eller ved, at én holdt tarmen, og en anden stoppede i. Der blev lukket med en pølsepinde, som morfar havde skåret af tjørnehækken nogen tid før. Det var de kraftigste torne, han kunne finde.

De første år kom der en del i saltkarret, men så blev der bygget et fælles frysehus. Jeg tror, det var i nærheden af Sdr. Jernløse.

Skinker og pølser blev sendt til røgning. Jeg mener, at der på skorstenen udover skinken hang en spegepølse på en underarms længde.

Morfar hørte Pressens Radioavis hver dag ved middagstid. Så skulle vi være stille. Til at begynde med var det på et krystalapparat med høretelefoner. Sidst under besættelsen fik de en radio med højttalere. Den gik på batterier, som skulle oplades eller udskiftes en gang imellem. Det var før, de fik elektricitet. Indtil da havde de også petroleumslamper, men det mærkede vi ikke så meget til om sommeren. Der var sommertid, så det var længe lyst, og vi var for længst puttet i seng, når lampen skulle tændes. Det var mere i juleferien, vi mærkede det. Men vi havde heller ikke haft el i "Gydehuset".

Høsten er da også værd at nævne. Morfar tog et par kerner af sæden, tyggede lidt på dem og vurderede, om de var tjenlige til at blive høstet. Rugen blev altid høstet med le. Dels var stråene for lange til selvbinderen (det var før stråforkorterne), dels skulle der bruges langhalm til stråtaget.

Når leen skulle bruges, var det vigtigt, at den var meget skarp. Den skulle slibes på den store slibesten for enden af hønsehuset. Morfar holdt lebladet, mens jeg drejede håndsvinget. Morfar sagde, jeg drejede regelmæssigt. Hans var mere ustabil. Han skiftede tempo.

Før høsten blev mejeredet sat på. Det bestod af nogle krumme træ-fingre, der anbragtes på mejestagen nærmest bladet, så de kunne føre stråene til side, liggende nogenlunde i samme retning. Det gjorde det lettere at samle neg, som blev bundet med et halmbånd. Det var som regel mormors opgave, men jeg har da også prøvet det.

De andre marker var med havre, byg, blandsæd (byg/havre) og byg med udlæg, dvs. der var græsfrø som "bunddække". Der skulle være græsmark til hø og senere afgræsning for køerne.

Høsten skulle planlægges, da selvbinderen (Alberts?) skulle bruges af flere. Den kunne trækkes af to heste, og her skulle der lånes eller lånes ud til dem, der kun havde en.

Morfar og morbror tog leen og mejede en bredde hele vejen rundt om marken, så heste og maskine ikke ødelagde kernerne eller trampede dem ned i jorden. Det var der ikke råd til. Mens selvbinderen var i gang, skulle negene, der blev smidt af i hjørnerne, kastes ud til siden, så der var frit, når maskinen kom der næste gang.

Når marken var mejet, skulle negene samles i rækker med 10 plus 10 neg med rodenden mod hinanden, så morfar let kunne rejse dem i hove for, at kornet skulle tørre.

Hjemkørslen skete på en arbejdsvogn, som blev forlænget og fik sat et stativ på, så den også blev bredere. Negene vejer jo ikke så meget som roer, men fylder en del mere. Morfar stak negene op til mormor med en høtyv, og så lagde hun dem med rodenderne ud over kanterne på vognen. Det så pænt ud, og var praktisk, når negene igen skulle læsses af i stakken. Hjemme ved gården var der en stakplads, hvor der kunne stå to til fire kornstakke, hvor der lige var plads til tærskéværket imellem. Det omrejsende tærskéværk, som morbror var med i, blev stillet op sidst på dagen, så det var klar til næste morgen. Her kom så hjælp af andre, der senere skulle have tærsket. Man hjalp hinanden på mange måder. Mormor havde også travlt. De medvirkende tærskefolk skulle bespises den dag.

Rugen, der jo var mejet med le, blev behandlet skånsomt, da halmen skulle bruges til at tække med – nok mest til at lappe huller. Det kunne de gøre selv.

Men først skulle den jo tærskes, og det blev gjort i laden med plejl. Halmen blev samlet sammen og bundet til neg. Kerner med avner blev fejjet sammen og kom så i rensemaskinen, der blev trukket med håndkraft. Et stort

vingehjul blæste avnerne fra, og kernerne blev tilbage, hvorefter de kom i sække.

Loftet over stuehuset var et eventyr for sig. Det var der, kornet blev opbevaret i en stor bunke. På "kornloftet" lå byg, blandsæd og havre. Rugen var i en periode i forbindelse med besættelsen pligtaflevering til rugbrød. Kornet fungerede også som isolering over soveværelset. Der var kun et bræddeloft, hvor brædderne ikke sluttede helt tæt. Når vi havde leget deroppe, kunne man enkelte steder nedenunder se en stribe støv. Vi var kun deroppe, når det var regnvejr.

Der var min mors dukkevogn – en morsom høj vogn, som barnevogne var i begyndelsen af 1900 tallet – børneblade/bøger, mange ting fra år 1900 og frem, der enten ikke brugtes mere eller skulle opbevares til senere brug som

syltetøjsglas, krukker m.v.. Morfars tobaksblade hang der trukket på en snor. Det var egen avl som supplement til det, man kunne købe hos købmanden.

Når det regnede, var der også andre indendørs sysler: En stor kasse med byggeklodser eller spil som Halma, Æsel, Ludo, Tændstikspil og Hopla, eller vi tegnede og solgte billederne for 1, 2 eller 5 øre.

Morfar fortalte mange skrøner – den ene mere fantasifuld end den anden. Mormor rystede på hovedet og sagde: "Dit gamle tjattøj! Lad dog være at bilde børnene sådan noget ind." Hun strikkede meget bl.a. strømper til os alle. De kom f.eks. til jul sammen med sul, gaver m.v. i en ret stor pakke, som var meget velkommen. Mormor havde en lille særhed. Hun småsang eller nynnede hele tiden. Det irriterede min far, så det var fint, hvis vi kunne få hende til at snakke evt. ved at spørge hende om noget. Der blev på den måde en pause i hendes nynnen. Så var far glad. Jeg forstod ham særdeles godt, for det irriterede også mig.

Det lykkedes en sjælden gang at få morbror til at spille for os. Han havde en banjo, en mundharpe og en harmonika, og han kunne spille på dem alle. Åh, hvor var det dejligt! Han lærte os at lave pilefløjter. Der var masser af pil i moserne.

I stalden stod 4-5 køer. Der var også en kalv eller to og nok også en kvie til at afløse en ko, der var ved at blive for gammel. Jeg har været med til at hale en kalv i land. Morfar kaldte på mig, så jeg kunne hjælpe med at trække. Kalven vendte forkert, så den sad godt fast, men det lykkedes at få den ud i live.

Der var også gerne en so, der skulle fare. Så var morbror til stede, for så snart smågrisene var smuttet ud, skulle de have klippet de tænder, de var født med. Ellers var det en pine for grisemor, når de skulle patte. Dengang talte man ikke om, hvordan de små børn kom til verden, men så var det godt at komme på landet og se, hvordan virkeligheden var. Den var jo nok ens for dyr og mennesker.

I kostalden var der båse, hvor køerne stod med hovedet ud mod loen. Der var nogle lemme, hvor igennem de blev fodret om sommeren, når de var trukket hjem fra marken for at blive malket. De fik bl.a. grøntfoder og en portion foderkager, som vist var købt på møllen.

Når morbror var hjemme, var det ham, der malkede. Ellers var det mormor. Kattene sad på stribe bag køerne og ventede på en mælkesjat. Morbror kunne strinte en stråle fra yveret over grebningen ud til en kat, der rejste sig på bagbenene og labbede mælken i sig. Når der var færdigmalket, og mælken var siet i junger, blev der en sjat til katteskaalen under køkkenvinduet.

Jungerne blev sat i vandtruget ved pumpen i nypumpet koldt vand. Her stod de til om morgenen, hvor de blev kørt over i Jens' gård. Her hentede mælkekusken så junger fra begge husmandssteder, så de har nok fået rabat på kørslen. Når jungerne kom tilbage, var det med valle til grisene. Bagefter skulle de vaskes og skrubbes med klorvand.

Til venstre i kostalden gik man ind i svinestalden. Der var fire stier inden for til venstre, hvoraf de to kunne slås sammen. I en fjerdedel gik en so, en anden

fjerdedel blev brugt til kalve, hvis der ikke var plads i kostalden, og den sidste halvdel blev brugt til smågrise under opvækst. Nogle blev solgt, når de var slagtemodne. Så kom der en vognmand med grisebil og hentede dem. En eller to var til eget sulekar eller frysehus. Som regel var det en, der vejede for meget, for så ville morfar få mindre for den pr. kg.

På loftet over køerne stod en hakkelsesmaskine med et stort svinghjul, som gjorde det nemmere at skære havrehalm i 3-4 cm stykker til Lise. Den fik det både i krybben hjemme og i muleposen, når den var på tur. Posen kom på, når der var en længere pause f.eks. ved møllen, eller når vi var på tur med søndagsskolen.

Der var også høns og duer. Hønsene var mormors og duerne morbrors. Duerne havde reder oppe under loftet. Et par gange, når vi var der, var der dueunger, der var modne – sludder – store nok til at blive spist lige inden, de var flyvefærdige. Ellers ville der blive for mange duer, og det var der ikke plads til.

Lige før man nåede husets køkkendør, lå Halmhuset til venstre. Det var bygget op af fire hjørnestolper, der var forbundet med lægter. Væggene var beklædt med sivmætter. På forsiden var der ligesom en port – en stor firkantet sivmåttedør – så de maskiner/redskaber, der skulle opbevares her, kunne komme ind. Ovenpå var der et bjerg af halm. Efterhånden, som det faldt sammen, kom der bare et nyt lag ovenpå. Det blev holdt på plads af snore med et par mursten i hver ende.

I bryggerset stod vandspanden mellem udgangsdøren (fløjddør) og vasken. I spanden var en øse, som vi alle drak af, når tørsten plagede. Gru kedlen stod også i bryggerset. Her var også skorstenen med en ret stor lem, som skorstensfejerens kunne komme ind ad, når han skulle op i skorstenen for at rense den.

Husmandsstedet havde to skorstene. Den ene blev brugt til gruekedlen, komfuret og kakkellovnen i stuerne. Den anden gik fra soveværelset og blev næsten aldrig brugt. Det var vist godt, for det kunne have udviklet sig til en katastrofe, hvis den var blevet mere brugt. Det viste sig, da den blev raget ned, at en af lofts bjælkerne var en del af skorstenen. Bjælken var meget sodet, så der var nok én, der havde holdt hånden over husets beboere.

Fra bryggerset kom man til spisekammeret. Til højre for døren var der et vindue, hvor glasruden om sommeren blev udskiftet med fluenet for at få så megen kølig luft ind som muligt.

I den fine stue – ja, dengang havde man en daglig og en fin stue – var der et ovalt blankpoleret bord foran en sofa, hvor morfar altid sov til middag med en avis over hovedet. Det var nok til dels for at holde fluerne væk. På den anden side af bordet stod plynstole. Der var et stort skab med skriveklap, masser af skuffer og rum. Her var Richs albums, penge, papirer og meget andet. Det stod for enden af stuen til venstre. (Det står nu på Hans' fjernlager). I den modsatte ende havde morbror en bogreol. Der stod "Hvem, hvad, hvor" og landbrugsbøger: En med husdyr og en med maskiner gennem tiderne. Dem fik jeg lov at kigge i. Hans var for lille, fik jeg at vide. Der stod også en lænestol. På en af væggene var et billede af Søstrup Kirke og et maleri med røgovne fra Bornholm.

Dasset var en sag for sig. Det blev lavet i 1935, da husets datter – min mor – skulle giftes med min far. Der ville komme en del gæster, og dem kunne man jo ikke lade sidde på rad bag køerne.

Det blev bygget i haven under pæretræet på bagsiden af vognporten. Meget romantisk med et hjerte i døren. Gulvet var gule fliser ca. 20 x 20 cm og mursten stemplet med Knabstrup. Det var nok fraserteret fra teglværket, hvor morfar havde arbejdet. Der var ingen toiletpapirruller, men avispapir, så der var læsestof, mens man sad der. Papiret sugede måske ikke så godt, men vi

var jo ikke godt vant. Telefonbogen og ruller nr. 00 var heller ikke ideelt. Her er der sket store fremskridt.

Morfar havde en sjov skik. Når han kom ind fra loen, stod Madam Blå (emaljeret kaffekande) i flere udgaver på en hjørnehylde lige til højre i køkkenet. Han tog en, rystede den, og var der ikke noget i, tog han en anden. Var der en slat kold kaffe tilbage, satte han tuden for munden og tog en slurk. En gang gik det galt. Kaffen var meget varm, og morfar blev forbrændt i mund og hals.

Vi oplevede flere gange, at det var tordenvej. Den ene gang slog lynet ned i gården "Strædebro" på Ringstedvej, hvor der nu er tyrestation, som morbror i øvrigt har arbejdet på. Om aftenen var vi nede at se stedet. Der stod en del møbler ude på gårdspladsen. En af de tilstedeværende så, at der var reddet et spil kort. Det var noget underligt noget at redde, syntes han.

En anden gang så vi hele tre skypumper til venstre for Søstrup Kirke ude vestpå, og en vinter med megen sne så jeg for første gang en sneslynge. Ja, der dukker mange erindringer frem, når man først får begyndt.

Vi var som regel meget solbrændte, men helt uden ubehag har det ikke altid været. Vi har mange gange været solskoldede – ingen solcreme – så vi skallede, og det sved, når vi lå på ryggen i sengen. Vi gik meget i træsko, og det kunne være slemt, når vi gik på stubmarken. Stubbene stak vore knyster, og det gjorde avs. Når metaltråden, som holdt læderkanten fast til træbunden med klamper, var knækket, gjorde det ekstra ondt, når vi slog skank. Så blev huden på knysterne flået op.

Der var en brønd i haven ved bryggerset. Siderne var bygget op af enorme kampesten, som måske var fra oldtidsminder, da de var samlet i omegnen. Den var ikke ret dyb, så den løb tør ind imellem på tørre somre. Det gjorde brønden nede på marken ca. midtvejs mellem Albert og morfars sted også. Den lå ret lavt, så der var ellers mere vand der – dels regnvand, der fandt derned, dels udsivning fra mosen lige i nærheden. Den havde nok også den ulempe, at møddingvand fandt derned. Der var i hvert fald en rende fra møddingen over vejen ind på marken og ned mod lavningen – og dermed brønden. Nede i mosen ved Albert var der også lavet et hul, så køerne kunne vandes der, men mosen var også tørret ud.

Et år var sommeren ekstra tør. Det havde ikke regnet i lang tid, og der var mange bønder, der rev stråtaget ned og fodrede med det af mangel på græs. Det har nok været en tør mundfuld for dyrene, men hvad skulle de ellers spise?

Når vi havde mangel på vand, blev det hentet hos Jens, der havde en dybere brønd. Men det var uholdbart i længden, så morfar bestilte en brøndgraver. Han gik i mosen og fandt en Y-formet pilekvist, som han brugte til at udpege de steder, hvor der var vand. Man drøftede, hvor det var mest formålstjenligt at grave brønden. Det blev ud for hestestalden.

Brøndgraveren kom med sit grej bl.a. en stok, der var af samme længde som den diameter, brønden skulle have. Det, man i militæret kalder lange redskaber: skovle, spader og hakker, havde brøndgraveren også i en kort udgave for at kunne arbejde med dem nede i brønden. Den var jo ikke alt for bred, og så vidt jeg husker, var han heller ikke ret høj.

Det var kun til at begynde med, at han selv kunne kaste jorden op over kanten. Der blev sat et stativ op med et håndspil til at trække en beholder fyldt med jord op. Beholderen var ret stor, for brøndgraveren blev hejst ned i den og op igen til pauser og fyraften. Spillet havde to håndtag, som begge skulle bruges, når han skulle ned eller op. Der blev gravet 21 alen (13,1817 m) ned og boret 8 alen (5,0216 m). Det hele kostede ca. 1300 kr. Brøndgravningen foregik, mens vi var på ferie, men blev først færdig efter, at vi var taget hjem.

Når vi nu er ved fremmed arbejdskraft, kom der en tækkemand for at tække staldbygningen. Ellers tækkede morfar og morbror selv det, der var nødvendigt.

Væggen mod gården i staldbygningen blev væltet og bygget op igen af morfar og morbror. Den var sat på syldsten med bindingsværk og lersten i nogle af felterne. Morbror var ferm til håndværksarbejde. Han byggede en væg op nede hos Albert med ham som håndlanger. Nogle år tog han rundt sammen med en medhjælper og sprøjtede frugttræer/buske og urter bl.a. en kartoffelmark.

Efter høsten tog han med det omrejsende tærskværk. De første år var han sækkebærer, som morfar også havde været det i sine unge dage. Kornet skulle som regel op på kornloftet, så det var tungt arbejde. Undertiden kom der på de små steder korn på loftet i stuehuset. Her kunne man opbevare æbler i kornet, hvor der til dels var frostfrit.

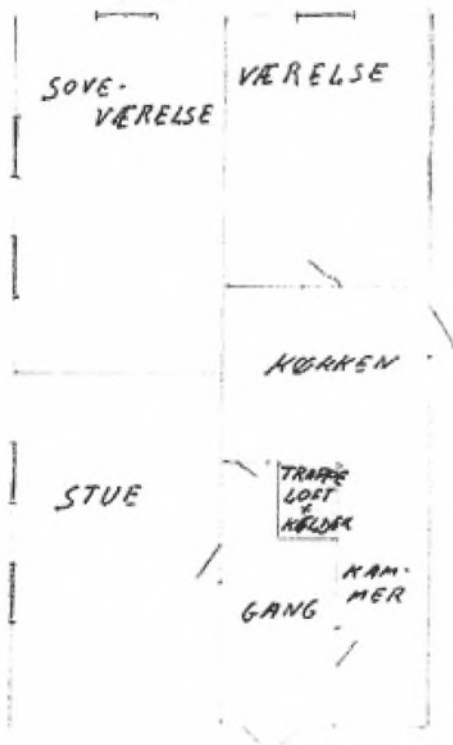
Da man fik kornblæsere, som i rør blæste kornet op på loftet og avnerne et andet sted hen, blev morbror ilægger. Han skulle så sammen med traktorføreren sætte tærskværket op og gøre klar til tærskning samt tage det hele ned, når de var færdige et sted. Så begyndte det hele forfra et nyt sted.

Morbror var det, man vel nok kalder en arbejdsmand, og der var brug for ham mange steder. Han har gravet tørv i Åmosen og har senere været på mejeriet Virkelyst ved Nr. Jernløse.

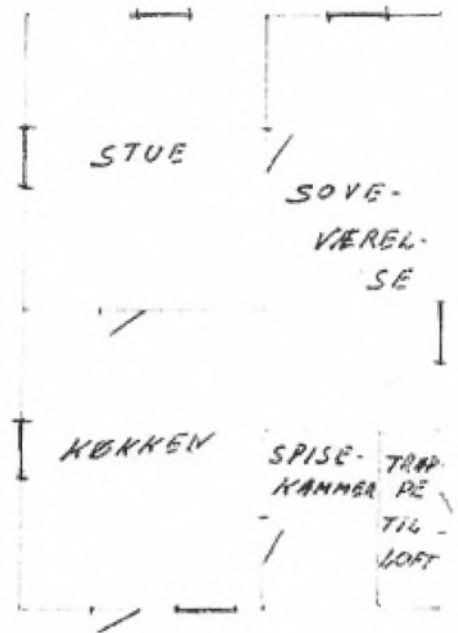
Juleaften holdt vi jo hjemme, men rejste 1. juledag til Sasserup. Vi fejrede også nytårsaften dernede. Vi var med morbror ude at skyde nytår ind bl.a. hos Chr. Knudsen. Vi stod ved gavlen til hestestalden. Morbror troede, Hans var bange, siden han ville holde i hånd, men så opdagede han, at det var gårdens hund, der ville nusses. Den gav ikke hals, da den kendte morbror, som havde været karl der. Der blev skudt nogle blå kanonslag af, så man kunne høre hestene spjætte i stalden.

Dette var spredte træk fra vore ferier, som de er faldet mig ind undervejs i skrivningen.

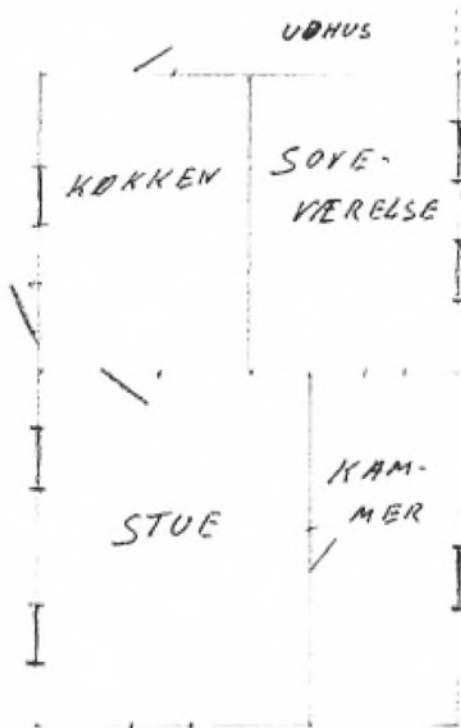
HUS I
LØNHOLT

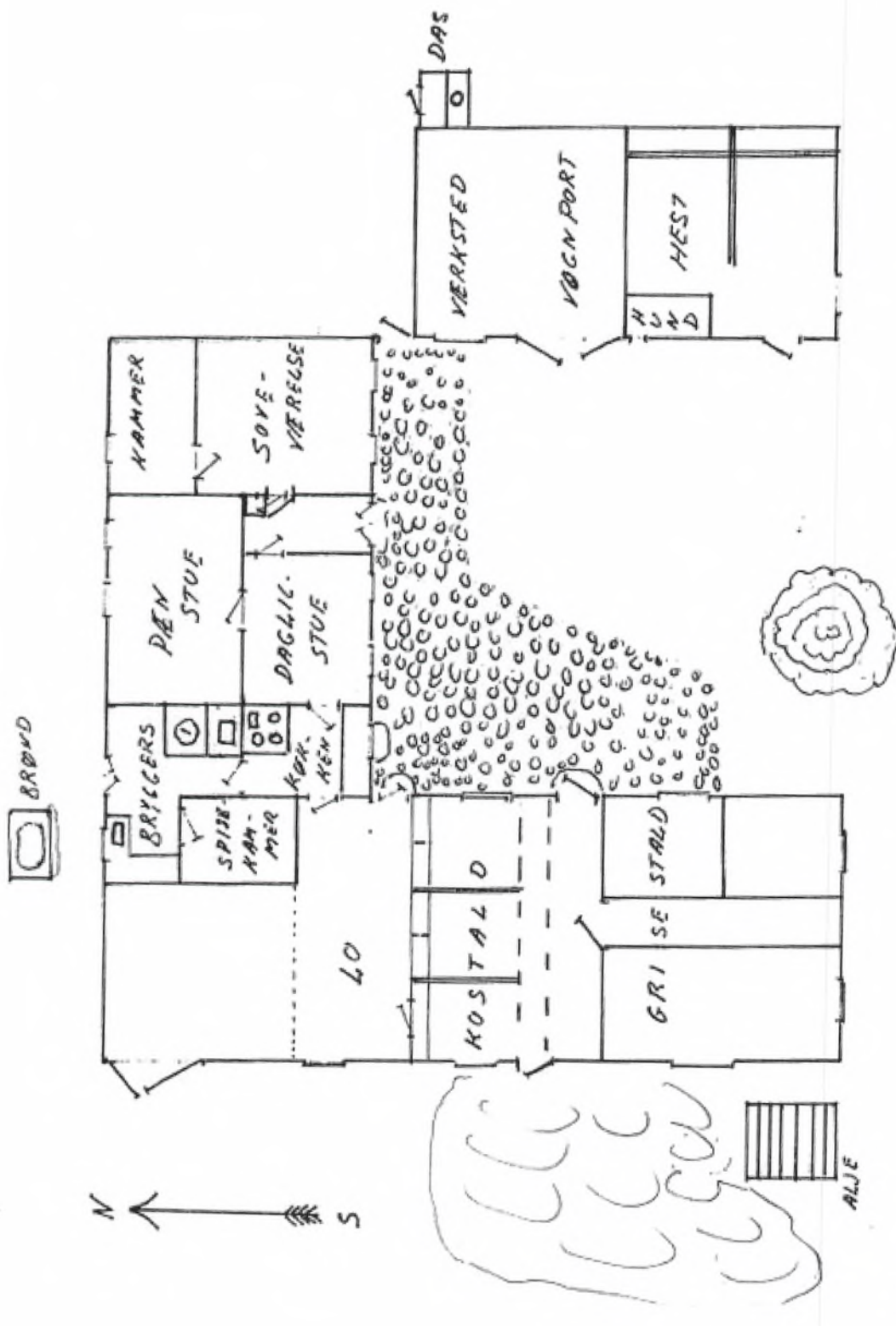
GYDEHUS

UDHUS

TINKERUP

dodvejen 1
 Sasserup
 møl 1-100

Tidligere postbud i Humlebæk Carl Chr. Nielsen fortæller erindringsglimt fra sin barndom fortrinsvis i 1940'erne i Tinkerup ved Tikøb.

Læseren får et indblik i dagligdagen på landet under besættelsen og årene derefter med vareknaphed og rationering.

Lille forsidefoto: Stefan Kai Nielsen - Bagsidefoto: Anders Juel Hansen, Boligkontoret Danmark